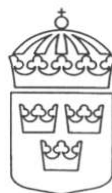

Riksdagens protokoll

1993/94:46

Fredagen den 17 december

Kl. 9.05 – 14.06

Protokoll
1993/94:46

1 § Partiledardebatt

Partiledardebatt

Anf. 1 INGVAR CARLSSON (s):

Fru talman! Två gånger tidigare under detta århundrade har vår världsdel drabbats av ofattbar människoslakt, under första och andra världskriget. Intolerans och arbetslöshet drog för ett halvsekel sedan ner våra länder i obekvämligt barbari.

Den gången brast någonting i våra samhällen. I dag har på nytt uppstått en spricka i samhällenas grund. På olika håll kan vi se hur rörelser ur Europas mörka historia dyker upp igen, tar form, vinner gehör, hyllar och utnyttjar våld. Fascistsymboler tas i bruk. Högerextremister anlägger mordbränder. Också i vårt land sker detta.

Det är många som har tappat framtidstron i Sverige och i Europa i dag. Det jubel som hördes efter kommunismens fall har tystnat. Intresset för demokratin är alltför svalt och fyllt av växande misstro.

På kort sikt är det förmodligen till fördel att Ryssland nu är en stark presidentmakt. Men en president med så väldiga maktbefogenheter kan naturligtvis också bli ett allvarligt problem. Det framgick med all önskvärd tydlighet när den fascistanstrukna Zjirinovskij hälsade en starkt presidentmakt med stor tillfredsställelse.

Att högerextremister och kommunister fått så stor andel av rösterna är ett resultat av den brutala marknadspolitik som förts i det nya Ryssland. En del lever i ett iögonfallande överflöd. Andra har hamnat i yttersta armod. Brottsligheten ökar. Maffian breder ut sig.

Det visar också att det behövs en politisk kraft som bejakar marknadsekonomi, men som också förstår betydelsen av social demokrati, som vet att stora ekonomiska och sociala skillnader aldrig skapar ett gott samhälle och som inser att marknaden är en bra tjänare men en farlig herre.

Valutgången i Ryssland visar också med stort allvar att vi i Sverige inte får ge oss ut på några utrikespolitiska eller säkerhetspolitiska äventyrligheter. Jag har tidigare varnat Carl Bildt för att prata sönder säkerhetspolitiken. En central del av den har varit att inte skapa farhågor och förväntningar. Carl Bildts många uttalanden riskerar att göra bådaderna.

Jag kräver nu att statsminister Carl Bildt kallar partiledarna till överläggningar i denna för vårt land så viktiga fråga.

Fru talman! Massarbetslösheten härjar inte bara i öst utan också i väst. Allt fler sover på gatan och köar för en tallrik soppa. Barn far illa.

Den hårda högerpolitik som styrt Europa de senaste tio åren, och som den borgerliga regeringen nu pressar på Sverige, har skapat både en ekonomisk och politisk kris.

Men nu börjar människor tröttna.

Vi ser det i Tyskland, där Helmut Kohl och kristdemokraterna, som lovade östtyskarna blomstrande landskap och snabb välbefinningsökning, nu går kraftigt bakåt, medan socialdemokraterna går framåt.

Vi ser hur förtroendet för den nyliberala politiken sviktar i Storbritannien. London School of Economics redovisade nyligen att antalet fattiga i Storbritannien fördubblats under 80-talet. De arbetslösa lever i armod. Låglösnade måste välja mellan att äta middag och att sätta på värmen i lägenheten. De rika har däremot ökat sina inkomster med 60 % de senaste tio åren.

Vi ser det i det politiskt sonderfallande Italien, där nyfascismen för några veckor sedan fick 30–40 % av rösterna i många av landets stora städer. Också här är det vänstern som får gå ut och ta kampen mot högerextremismen. Också här är det de socialdemokratiska idéerna som står starka.

Och vi ser det i Sverige. I onsdags demonstrerade här utanför Riksdagshuset 30 000 arbetare och tjänstemän den oro och den vrede som nu växer sig allt starkare i vårt land.

Den borgerliga regeringen har förlorat greppet om ekonomin.

Mot denna bakgrund är ett uttalande av Carl Bildt i Veckans Affärer närmast otroligt. När statsministern fick frågan vad han är mest nöjd med efter två år svarade han: "Att regeringen har kunnat förverkliga det program som vi drog igång hösten 1991. Det har gått bättre än vad någon av oss hade förväntat."

Var det en tredubblad arbetslöshet ni hade väntat er? Var det ett kronfall på 25–30 % ni hade väntat er? Var det en ökning av statsskulden med 400 miljarder kronor ni hade väntat er?

Arbetslösheten ligger nu på över 8 %. Det är 3 % mer än regeringens prognoser för ett år sedan.

Att kronan föll var ju ett misslyckande. Det har vi statsministerns egna ord på. Nu kommer vi att få höra här i dag att exporten ökar och att den ena ljuspunkten efter den andra tänds i ekonomin.

Men dessa i och för sig glädjande uppgångar är ett resultat av misslyckandet med att försvara kronan. Det är inte en effekt av regeringens politik. Den har ju i stället förvärrat krisen och fördröjt en återhämtning.

Och statsskulden har ökat med 400 miljarder kronor under de två borgerliga regeringsåren. Anne Wibble har lyckats dra på landet lika stora skulder som landets samtliga tidigare finansministrar tillsammans.

Det här är den allvarligaste krisen Sverige varit med om i modern tid. Trots den goda utvecklingen av exporten växer ju arbetslösheten. Och då får vi ännu större statsskuld.

Och vad gör regeringen? Jo, den ägnar all sin kraft åt att riva ned det som fungerar bra i Sverige: hälso- och sjukvården, en gemensam skola för alla, familjepolitiken, tele och post.

Jag måste ställa en fråga till alla de borgerliga partiledarna: Varför river ni

ned det som fungerar bra? Varför tar ni inte itu med de allvarliga problemen, arbetslösheten och budgetunderskottet?

Efter de senaste veckornas kaos här i riksdagen kan Ian Wachtmeister där-
emot vara nöjd. Nu har han förhandlat direkt med finansminister Anne
Wibble.

Men Folkpartiet kan ju inte en gång till före ett val lova att inte sätta sig
i en regering som är beroende av Ny demokrati, för att efter valet föra regel-
rätta förhandlingar med Ian Wachtmeister om hela den ekonomiska politi-
ken.

Jag måste fråga Bengt Westerberg: Vad betyder det i klartext när Bengt
Westerberg nu säger att han inte kan tänka sig en mandatperiod till i en rege-
ring som är beroende av Ny demokrati?

De som har aktier i stora företag kan naturligtvis också känna sig nöjda.
De får rejält sänkt skatt.

Det är stora pengar som nu lånas upp, eller plockas ut från företagen, och
delas ut. Det är miljarder som skulle kunna skapa nya jobb, om de stannade
kvar i företagen. Nu hamnar de i stället i fickorna på ägarna, som kan öka
sin privata förmögenhet.

Aktieägarna är ju den grupp i samhället som faktiskt klarat sig mycket bra
genom den väldiga kursuppgången. Dessutom får de nu kraftiga skattesänk-
ningar.

Mot denna bakgrund måste jag vända mig till centerledaren och kds-leda-
ren.

Olof Johansson! Centern har alltid velat framställa sig som småfolkets
parti. Ni har nu ansvaret för arbetsmarknadspolitiken. Hur kan ni gå med
på att försämrar för de arbetslösa, samtidigt som ni delar ut nya gåvor till
aktieägarna?

Hur kan Centern säga att vi inte har råd att behålla nuvarande a-kassa,
men vi har råd att göda aktieägarna?

De stora förlorarna på Centerns och regeringens politik är ju de arbets-
lösa.

De får inte bara lägre ersättning när regeringen och Ny demokrati nu för-
sämrrar arbetslöshetsförsäkringen. Hundratusentals människor kommer att
utförsäkras snabbare. Det är människor som har varit vana att arbeta och
försörja sig. Det är vanliga löntagare, vanliga familjeförsörjare, som nu får
ställa sig i socialbidragskön.

De kommer inte bara att få känna av hur det är att leva på existensmini-
mum. Innan de får något socialbidrag måste de göra sig av med allt som inte
räknas till det absolut nödvändiga. De kan tvingas sälja bilen, båten, husvagn-
en eller sommarstugan. Det är nog inte alla som har detta klart för sig.

När utgifterna för socialbidragen skjuter i höjden måste kommunerna dra
in på annat. Då går det ut över vård och omsorg.

Och då är jag framme vid Alf Svensson. I valrörelsen talade kds väldigt
vackert om att ni skulle satsa på sjuka och gamla. Det blev i stället neddrag-
ningar och försämringar. Ändå är kds nu med och genomför dessa väldiga
skattelättnader för dem som har det allra bäst.

Och är det rimligt och rättfärdigt, Alf Svensson, att införa vårdnadsbi-

drag – en ny kostnadskrävande reform – när vi inte kan ta hand om gamla och sjuka på ett anständigt sätt?

Fru talman! Vi socialdemokrater varnade för att den s.k. enda vägen skulle få katastrofala konsekvenser. Men regeringen lyssnade inte. Med höghod och arrogans körde den rakt in i väggen.

Vi socialdemokrater tog ett unikt ansvar för krisuppgörelserna. Men moderata statsråd saboterade från första stund uppgörelserna. Detta, som hade kunnat leda till ett bredare samförstånd i vårt land i en allvarlig situation, ledde i stället till ökad misstro.

Vi socialdemokrater har enats om en gemensam europeisk strategi, som kan halvera arbetslösheten fram till sekelskiftet.

Kort innebär den sänkta räntor, stora och långsiktiga investeringar, satsningar på utbildning och miljö, sociala och mänskliga investeringar som bättre åldringsvård och barnomsorg, och en upprustning av nedslitna bostadsområden, som nyfattigdom och utslagning skapar.

Moderaterna har hävdad att vi i Sverige måste radera välfärden och sälja ut våra naturtillgångar för att vi skall kunna gå med i EG. Bättre stöd har nej-sidan inte kunnat få.

Men Carl Bildt har dessutom stött bort sina egna. I dag säger 40 % av de moderata väljarna och sympatisörerna nej till EG eller är osäkra. Moderaterna har i hög grad sitt eget EG-problem.

Sverige skulle behöva en regering som med all kraft bekämpade arbetslösheten, en regering som kunde angripa den ekonomiska krisen. Men Sverige har en regering som sitter fast i sina nyliberala dogmer och som över huvud taget inte tror på politikens möjligheter.

Sverige skulle behöva en regering som – i denna riksdag – vill tillämpa den kristna etiken att vi skall bära varandras bördor. Men vi har en regering som medvetet ökar de ekonomiska klyftorna i dagens Sverige, som inte förstår hur vanliga människor har det, som i verkligheten är en överhetens regering.

Mot detta ställer vi socialdemokrater en politik som bygger på att människor skall arbeta i stället för att leva på bidrag, en politik som har rättvisa och trygghet som riktmärke och en politik som kan återge vårt land och dess medborgare optimism och framtidstro.

(Applåder)

Anf. 2 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Fru talman! Ingvar Carlsson ställde två frågor till mig, och jag skall be att få svara på dem. Den första gällde regeringen efter valet, och svaret på den är mycket enkelt: Jag tycker att ambitionen, målet, vår strävan skall vara att vi efter valet 1994 skall kunna bilda en majoritetsregering, helst av de nuvarande regeringspartierna.

Sedan tog Ingvar Carlsson upp frågan om arbetslösheten. Jag tycker att det är litet magstarkt att påstå att vi inte gör någonting i ett läge när vi har 5 % av arbetskraften i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och programmen fortfarande är under expansion. Konjunkturinstitutet förutsåg i sin senaste prognos att det skulle handla om ungefär 6,5 % av arbetskraften under nästa år. Det är mer omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder än vad som har

förekommit tidigare, vilket är självklart i en arbetsmarknadssituation som är krisartad.

Men för att vi skall kunna få till stånd riktiga jobb är det alldeles nödvändigt att vi satsar på fler nyetableringar och utveckling i småföretag. Hittills har nyetableringarna i Sverige gått tillbaka ända sedan 1920-talet. Det är mycket allvarligt – de betyder enormt mycket för förnyelsen och dynamiken i utvecklingen inom näringslivet.

Socialdemokraternas historia på den här punkten är föga ärofull. Odd Engström sade för något år sedan om den socialdemokratiska politiken att småföretagen har ställts åt sidan och att det är svagheten i Socialdemokraternas näringspolitik under de senaste 20–25 åren.

Göran Persson, som sedan dess har befordrats till talesman för Socialdemokraterna i ekonomiska frågor sade i *Veckans Affärer* i våras: Vi har haft en litet njugg inställning till småföretagen.

Det ser vi nu resultatet av i det svenska näringslivet. Regeringen är därför i full färd med att lägga om politiken, att skapa ett bättre företags- och företagarklimat i Sverige. Det gör vi genom åtgärder över ett ganska brett fält: arbetsrätt, skatter, innovationsstöd, riskkapital och mycket annat.

Inget enskilt förslag kan naturligtvis förändra hela företagarklimatet, men den sammantagna effekten av förslagen blir ett väsentligt förbättrat företagarklimat.

Det har tidvis funnits tecken på att Socialdemokraterna skulle vara beredda att tänka om. Småföretagarriksdagen, som arrangerades för något halvår sedan, är ett exempel på det. Men när det kommer till konkreta ställningstaganden här i kammaren har Socialdemokraterna svårt att följa med. Med några få undantag har Socialdemokraterna sagt nej till de förslag som regeringen har framfört. Därför blir min motfråga till Ingvar Carlsson: Tror Ingvar Carlsson och Socialdemokraterna att det räcker med ord och önsketänkande för att få i gång nyetableringar och få fart på småföretagen? Har Socialdemokraterna ingenting lärt av sitt usla förflutna?

Anf. 3 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! I det som Bengt Westerberg kallar socialdemokraternas usla förflutna hade människor arbete. De fick god omsorg, och alla barn fick en god utbildning. Jag tror att människor längtar tillbaka till det som Bengt Westerberg kallar socialdemokraternas usla förflutna, bort från det paradiset som Bengt Westerberg i dag tror att han lever i.

Bengt Westerberg gav inte något klart svar på min fråga. Före valet 1991 garanterade Bengt Westerberg att han inte skulle sätta sig i en regering som var beroende av Ny demokrati. Kan vi få ett besked om att Bengt Westerberg nu menar allvar med det uttalandet? Eller riskerar vi att – om valutslaget blir sådant – få leva med att ett parti som Ny demokrati har ett avgörande politiskt inflytande? – Det är en viktig fråga, och jag tycker att det är rimligt att vi här i riksdagen får svar på den.

Regeringen har tappat kontrollen över arbetslösheten. För ett år sedan bedömde ni att den skulle hamna på 5–6 %. Nu är den omkring 8,5 %. Då räcker det inte med att skälla på Socialdemokraterna, Bengt Westerberg, utan det är ni som har ansvaret – det är ni som regerar. Vi har lagt fram

förslag som skulle ha inneburit att hundratusentals människor som nu är arbetslösa hade haft sysselsättning eller skulle ha befunnit sig i utbildning.

Det är riktigt att vi håller på och utvecklar och förbättrar vår småföretagarpolitik. Vi för en utomordentlig diskussion med småföretagarnas representanter. Jag förstår att regeringspartierna är oroliga – ni har inte motsvarande dialog med dem. Vad vi har lärt oss där är att det inte är sänkta skatter som är det viktiga för dem, utan det är hur de skall kunna få lån, hur de skall kunna få låga räntor och hur det skall kunna bli en efterfrågan på deras produkter. I alla de avseendena har ni grovt skadat småföretagarnas möjligheter att producera och anställa människor.

Bengt Westerberg! Hur kan ni i Folkpartiet ideologiskt vara med om att införa ett vårdnadsbidrag i detta läge? Jag kan möjligen förstå att ni har tvingats till det av kds – det är kds fallskärm. Men hur kan ni i dagens ekonomiska läge gå ut med att detta inte skall finansieras? Ni drar ned för arbetslösa, sjuka och gamla och försämrar i skolan, och så skall ni genomföra en ny reform – ett vårdnadsbidrag!

Och hur kan ni i detta ekonomiska läge, när människor tvångsregistreras hos husläkare, ge specialistläkare fritt fram att skicka räkningar till landstingen, så att pengarna kommer att rinna ur landstingens budget och vi får dra ned på de vanliga sjukhusen, avskeda läkare och framför allt sköterskor, biträden och övriga? Jag förstår inte hur Folkpartiet kan gå med på sådana åtgärder.

(Applåder)

Anf. 4 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Fru talman! Jag förstår att applåden var tveksam – Ingvar Carlsson kommenterade inte en enda av de frågor som jag tog upp.

Socialdemokraterna har bakom sig ett dokumenterat misslyckande när det gäller småföretagens tillväxt i Sverige. Under hela den socialdemokratiska epoken har nyetableringen av företag gått tillbaka, och det är det som skapar de grundläggande problemen på svensk arbetsmarknad i dag.

Trots att regeringen med riksdagens hjälp har genomfört en långt rad åtgärder kan man ännu inte se alla resultaten – det är alldeles riktigt – även om det nu börjar hända saker på den svenska arbetsmarknaden och bland de svenska småföretagen. Men det kommer att hända, om regeringen får fortsätta och politiken får fullföljas.

På punkt efter punkt har Socialdemokraterna sagt nej – till att ta bort förmögenhetsskatten på arbetande kapital, till att sänka arvsskatten, till att avskaffa vinstandelsavgifterna, till att utöka kvittningsrätten för att hjälpa dem som vill starta nya företag, till att vidga möjligheterna till visstidsanställning och provanställning och till att ta bort blockad av enmansföretag. Jag kan räkna upp många ytterligare exempel.

Vi kan naturligtvis diskutera enskildheter i detta program, men det är den sammantagna effekten som kommer att ge resultat på svensk arbetsmarknad i form av expanderande småföretag och fler nyetableringar.

Socialdemokraternas problem är två. Det ena är att Socialdemokraterna, då förbättringar för företagen på något sätt står i konflikt med fackliga intressen, alltid väljer att till sista kommatecknet ställa sig på det fackliga intressets

sida. Det andra problemet är att Socialdemokraterna, då framgångsrikt företagande riskerar att skapa privata förmögenheter, väljer att hellre avstå från företagandet än att låta företagaren bli rik. Det är resultatet av den politiken som vi ser i verkligheten i Sverige i dag. Det har varit mycket dåliga förutsättningar, fram till de senaste reformerna, för småföretag och småföretagare.

Om detta är socialdemokratisk politik på det här området – allt tyder på att det är så – anser jag att vi redan kan se facit av vad den politiken innebär, nämligen ett mycket dåligt företagarklimat. Sverige behöver någonting helt annat nu. Sverige behöver ett företagarklimat som ger fler företag och fler företagare. Detta håller vi på att skapa.

De frågor om läkaretablering, barnomsorg och mycket annat som Ingvar Carlsson tar upp skall vi diskutera här i kammaren i eftermiddag. Jag skall återkomma till de frågorna då. När det gäller regeringsfrågan har jag givit Ingvar Carlsson ett mycket klart besked. Vi är inte beroende av Ny demokrati. Vi har i många frågor gjort upp med Socialdemokraterna, men ambitionen är att vi efter valet skall ha en majoritetsregering.

(Applåder)

Anf. 5 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Först gjorde regeringen i våras upp med Ny demokrati om den ekonomiska politiken. Sedan satt finansminister Wibble nu i höst och direktförhandlade med Ian Wachtmeister om den ekonomiska politiken. Bengt Westerberg säger: Vi i regeringen är inte beroende av Ny demokrati.

Det lindrigaste jag kan säga är att det som Bengt Westerberg säger inte är trovärdigt. Om Bengt Westerberg ett ögonblick vänder sig från Carl Bildt och tittar på fru Wibble ser han beviset. Det andra beviset sitter längre bak: Ian Wachtmeister.

Vi skäms inte för att vi ställer upp för löntagarna. Löntagarna är nu kraftigt tillbakaträngda. De drabbas av arbetslöshet. De avskedas, och arbetsrätten försämrats. Det är viktigt att något parti fast och konsekvent försöker företräda löntagarnas intresse. Det gör vi socialdemokrater. Det ber vi inte om ursäkt för.

Vi diskuterar också med företagarna om deras villkor. Företagarna säger till oss att antalet småföretag ökade under 80-talet, när vi satt i regeringen. Då växte småföretagen. De investerade under vår tid. Industriinvesteringarna i Sverige ökade med 40 %. Det är under den borgerliga tiden som det har rasat, därför att efterfrågan har gått i botten. Detta är ni politiskt ansvariga för, därför att ni har röstat ner de förslag som skulle ha stagat upp den inhemska efterfrågan.

Till Bengt Westerbergs huvudanförande vill jag skicka med följande frågor: På vilket sätt skapar ökade aktieutdelningar nya jobb? På vilket sätt skapar en arbetsrätt som gör det lättare att säga upp människor nya jobb? På vilket sätt skapar en sämre och mindre omfattande a-kassa nya jobb? På vilket sätt skapar ökade klyftor och större osäkerhet nya jobb?

Det viktiga är naturligtvis att det finns kapital till investeringar och en ekonomisk politik som har landets samhällsekonomi under kontroll. Det är också en trygghet och styrka med fackliga organisationer som kan tillvarata sina medlemmars intresse.

Sveriges ekonomiska situation är nu så utomordentligt allvarlig att man måste förändra det svenska välfärdssamhället och dra in på än det ena, än det andra. Då är det mycket märkligt att höra att den här regeringen har råd med vårdnadsbidrag. Ni har råd att förändra ett system inom sjukvården som fungerar bra i dag. Det är en förändring som gör att systemet kommer att läcka. De vanliga sjukhusen får dra ner på sin verksamhet därför att specialistläkare kan skicka räkningar till landstingen. Det är någonting som allvarligt har gått fel i regeringens politik.

(Applåder)

Anf. 6 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag bedriver ibland litet smygpropaganda för Ingvar Carlsson. Jag säger att han är en hederlig politiker.

Jag har svårt att förstå hur en sådan politiker kan bortse från den verklighet som han så väl känner till från den tid då han själv satt i regeringen. Han kom till oss i Centerpartiet och ville ha hjälp och stöd då det handlade om pris-, löne- och strejkstopp och då kurvorna bröts åt fel håll. Arbetslösheten gick upp och investeringarna ner. Ett av era problem, Ingvar Carlsson, är att ni på ett enda år såg till att 90 miljarder kronor forsade ut ur landet i stället för att använda dem till investeringar här hemma.

Ni har ingenting lärt. Jag tycker också att det är smärtsamt att ibland dela ut pengar till dem som redan har mycket, men kapitalet känner ingen lojalitet med nationalstaterna. Det har vi lärt oss, eller hur Ingvar Carlsson? Det måste attraheras med avkastningsnivåer som konkurrerar med vad andra kan erbjuda. Det är bakgrunden till de åtgärder som vi tvingas till, inte av fördelningspolitiska skäl utan för att bibehålla kapitalet i Sverige. Ni avvecklade ju valutareglerna och satte därmed ut den läckande farkosten i öppen sjö utan balans i svensk ekonomi.

Vi försöker återskapa den ekonomi som gör att man kan ha en oreglerad situation vid gränserna. Det är bra att ni har dialog med småföretagen. Det är utmärkt. Vi gör någonting åt deras situation. Bengt Westerberg har just redogjort för de mängder av åtgärder som krävs för att Sverige skall kunna återhämta sig och skapa de nya jobb som är nödvändiga. Det är med detta syfte och inget annat som vi arbetar för förbättrade villkor för företagsamheten i det här landet.

Vad vill ni då göra i stället? Jo, ni vill dela ut 25 miljarder i sänkt moms. Ni har haft alla tänkbara uppfattningar i momsfrågan, sedan ni själva regerade. Eftersom Göran Persson inte är tillåten att här svara på frågor vänder jag mig till Ingvar Carlsson: Vilken är den senaste uppfattningen på den här punkten? Tror ni verkligen att vi fullt ut får stimulans till jobb genom att bara sänka mervärdesskatten med 25 miljarder kronor? Har vi så gott om pengar i det här landet?

(Applåder)

Anf. 7 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Vi skall i alla fall tacka Bengt Westerberg för att applåderna har tagit sig här i kammaren. Det är hans förtjänst.

Olof Johansson säger att han bedriver smygpropaganda om mig, att jag är

en hederlig person. Jag har inget emot att Olof Johansson säger det öppet. Det behöver han inte smyga med. Det är dessutom sanning.

Det är riktigt att Centern och Folkpartiet ställde upp på en del åtgärder för att strama åt ekonomin. Det har jag under vår tid gett både Centern och Folkpartiet eloge för. Det var ett skäl bland flera andra till att jag under den allvarliga hösten 1992 gick in i långtgående krisförhandlingar med den nuvarande regeringen. Det medförde politiska risker, men för landet och med hänsyn till ett gemensamt ansvarstagande tyckte jag det var rimligt.

Det är därför jag också blev så besviken när moderata statsråd – och det får Carl Bildt senare gärna komma tillbaka till – direkt bröt mot den överenskommelsen och raserade möjligheten till fortsatt samförstånd. Jag tror det hade varit bra om vi hade vårdat krisuppgörelserna litet bättre än vad som nu skedde.

Olof Johansson frågar hur vi stöder småföretagarna och hur vi skapar sysselsättning.

Vi har haft ett kronfall på 25–30 %. Vi har fått en sänkning av arbetsgivaravgiften, som gett företagen en väldig ökning av konkurrenskraften. Ovanpå detta går ni ut med väldiga skattesänkningar till aktieägare och kapitalägare, samtidigt som ni kräver betydande försämringar för löntagarna. Det är där vår kritik sätter in. Sänkningarna av skatten på kapital ger inga jobb, men de skapar en omfördelning och en orättvisa i det svenska samhället.

Vi kan heller inte förstå varför det inte skall vara möjligt i det här läget, när alla andra får bära bördor, att låta de högre inkomsttagarna genom en särskild värnskatt få vara med och bära sin del av bördan.

Från Centerns utgångspunkter kan det inte vara några orimliga krav som vi socialdemokrater i det avseendet ställer.

Olof Johansson vet att vi framlagt en lång rad förslag om hur man skall vända den ekonomiska krisen: snabbare räntesänkningar, investeringsstimulanser som vi konkret har lagt på denna riksdags bord, men som ni har röstat emot, en höjning av efterfrågan på den inhemska delen av ekonomin och kraftfullare arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Detta skulle tillsammans dels skapa hundratusentals fler jobb och så skulle vi fått en rättvisare fördelning av bördorna. Det är där min huvudkritik mot Centern sätter in: att man genom att vara med i en högerregering tvingas till avsteg från det jag tror egentligen är god centerpolitik.

Anf. 8 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Detta är inget ställe där man smyger med saker, så den kommentaren förstod jag inte. Men jag skall gärna ta fasta på det här med fördelningen en gång till.

Vi har naturligtvis noterat att det som är sanning på andra sidan kölen är lögn och kanske något mer för socialdemokraterna här i Sverige. Alla vet att den socialdemokratiska regeringen i Norge genomförde en skattereform 1992 där man avskaffade skatten på aktieutdelning.

Socialdemokratiska partier i Sverige och Norge kan naturligtvis ha olika ideologier, det begriper jag också, men jag utgår ifrån att man gjorde det i ett välförstått norskt intresse. Det är samma sak på den här sidan kölen.

När vi talar om rättvisa handlar det naturligtvis om att fördela bördorna

någorlunda rättvist. Vi har arbetat för det i den här regeringen. Det finns konkreta exempel på det.

Vi har inte arbetat med värnsskatt som beteckning, men vilka är det som bär avskaffandet av reallöneskyddet? De som har inkomster ovanför brytpunkten.

Vilket parti i denna riksdag är det som arbetat för och lyckats få igenom 4,2 miljarder till kommuner och landsting från det kommande årsskiftet för att stärka deras situation? Eller för att få bort det kommunala skattetakets som ni lade dit?

Vi arbetade också för att man skulle ta ut egenavgifter till arbetslöshetsförsäkringen upp till 7,5 basbelopp i stället för 5,5. Det skedde av fördelningspolitiska skäl och rättviseskäl, jag erkänner det.

Det är betydelsefullt att alla människor känner att de är med och bär bördorna. Där hoppas jag att vi inte har några delade meningar.

Det är inte bara så att vi framställer oss som småfolkets parti, vi är det. Det är inte i Centerpartiet som fallskärmarna har florerat. Vi försöker i stället att skapa en situation där människor är med, alla är med. Det är därför vi har arbetat sedan första hälften av 1960-talet för en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, där alla är med, även ungdomar, kvinnor som stått utanför arbetskraften, men vill ha jobb. Varför skall vi diskriminera människor? Detta handlar om rättvisa för de svagaste. Uppriktigt sagt: Det handlade också om att likabehandla småbarnsföräldrar i det här landet. Vårdnadsbidrag reste vi förslag om redan under 1960-talet.

(Applåder)

Anf. 9 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Den stora skillnaden mellan Norge och Sverige, Olof Johansson, är att under en socialdemokratisk regering i Norge har vi en ekonomi i balans, men under en borgerlig regering i Sverige har vi ett underskott på 200 miljarder. Det ställer våra länder i radikalt olika utgångslägen. Det är mot den bakgrunden vi i denna riksdag måste diskutera hur de bördor skall bäras som vi måste ta på oss, i motsats till det norska folket, t.ex.

Då har jag konstaterat att ni säger att sjuka, arbetslösa, äldre, den offentliga sektorn som står för välfärden skall angripas. Dessa områden angrips, mycket hårt, t.o.m. med viss handlingskraft från regeringens sida. Andra grupper i samhället, som aktieägare som redan haft väldiga ökningarna genom kursstegringarna och är den grupp som kommit ut bäst av alla, får kraftiga sänkningar av skatten. Även om jag har förståelse för att Centern sitter med i en högerregering och tvingas kompromissa en del – för det ingår i ett koalitionsregerande – så kan jag ändå inte förstå hur Centern och även Folkpartiet går så oerhört långt i en nyliberal och moderat riktning.

Vi har nu i Sverige på gång en utveckling där de ekonomiska skillnaderna ökar dramatiskt och där jag påstår att ni använder den ekonomiska krisen för att samtidigt genomföra ett systemskifte i det här landet. Det är en lång rad åtgärder som inte leder ett dugg till någon ekonomisk återhämtning, men som förändrar detta land som vi socialdemokrater, delvis i samarbete med Centern, har byggt upp under årtionden. Det är detta vi reagerar mot.

Det handlar inte om gnäll. Det handlar om stark oro och det handlar om

upprördhet över att man kan slå sönder delar av det svenska samhället som fungerar utomordentligt bra. Det gäller skola, sjukvård och arbetslöshetsförsäkring. Med det förslag ni lägger fram, Olof Johansson, så kommer fler människor att tvingas ut ur systemet. Det blir inte bara en sänkning i ersättningsnivån för det stora flertalet. Man tvingas ut ur systemet, man måste söka socialbidrag. Det handlar inte bara om att man tvingas gå till socialbyrå, utan man tvingas att göra sig av med allt som inte har direkt med det oundgängliga att göra. Det ser jag som en katastrof för väldigt många människor.

(Applåder)

Anf. 10 Statsrådet ALF SVENSSON (kds) replik:

Fru talman! Jag blev nästan rörd när Ingvar Carlsson här i kammaren talade så varmt om kristen etik. Jag hoppas naturligtvis att inget utskott skall behöva ha ett extra sammanträde om det i eftermiddag. Han sade att vi skall bära varandras bördor, och det är bra. Problemet är bara att regeringen får ta på sig att bära också Ingvar Carlssons bördor från 70- och 80-talet. Det tillstår socialdemokratin, dock inte i den här kammardebatten. Jag har läst det flera gånger i socialdemokraternas egen tidskrift Tiden. En ledare har rubriken "Vems är samhällsansvaret?". I texten står: "Sverige som nation levde över sina tillgångar på 80-talet. Alla var med och drev på det."

Ingvar Carlsson talar här med stort eftertryck som om det bara vore att veva 70- och 80-talet i repris. I 15 minuter skällde eller möjligen talade Ingvar Carlsson med väldig stämning mot regeringen utan att presentera någon form av egen politik. Det är förvånande.

Har vi råd med vårdnadsbidraget? Det kan inte ha funnits någon som inte trodde att den frågan skulle ställas här i dag. Men Ingvar Carlsson har råd med precis allting. Man behöver inte spara in på något eller förändra något. Allt kan vara som under de åren då vi levde över våra tillgångar. Ingvar Carlsson menar tydligen att vi skall fortsätta med det.

Jag har tidigare sagt här i kammaren, och jag kan tillstå det igen, att det väl var litet aningslöst av mig att inte förstå att det socialdemokratiska talet under valrörelsen 1991 om en vändpunkt – allt skulle bli ljusare, det fanns i stort sett inga bekymmer – inte var riktigt sant. Det borde jag kanske ha begripit. Nu vet vi hur det stod till med den svenska ekonomin. Jag tycker faktiskt att det är litet beklämmande när Ingvar Carlsson försöker ställa de gamla och sjuka mot barnfamiljerna och få det att framstå som om regeringen med nära nog berätt mod inför försämringar.

Det talas här om kds fallskärm, och det skulle vara vårdnadsbidraget. Det är alltså Ingvar Carlssons sätt att se det. Det handlar om politikerna. Vi har arbetat för vårdnadsbidraget för att föräldrarna skulle kunna få mer tid över för sina barn och för att det skulle kunna bli valfrihet.

Fru talman! Den fallskärm föräldrar får är 2 000 kr i månaden. Det är inte särskilt mycket att nämna i sammanhanget om man tänker på de fallskärmsavtal som finns inom den rörelse som Ingvar Carlsson faktiskt företräder.

Det är ett ständigt tal om att de rika får eller inte får. Vill Ingvar Carlsson återinföra dubbelbeskattning på aktier? Kan vi få ett svar på den frågan.

(Applåder)

Anf. 11 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Alf Svensson kan i alla fall vara helt säker på att vi kommer att försöka återställa en grundläggande sak i skattereformen, nämligen att vi skall ha skatteregler som motverkar skattefusk och skatteplanering. Ni återför nu hela det gamla eländet. Jag kan inte förstå hur kds som talar om etik och moral kan vara med och genomföra skatteregler som medför att det återigen finns möjligheter att i näringslivet gynna oseriösa företag samtidigt som man gör det svårare för de seriösa företagen att driva sin verksamhet. Det var en av de stora fördelarna med skattereformen, som ni nu faktiskt slår sönder.

Jag tar faktiskt talet om kristen etik på allvar. Jag har noterat att Alf Svensson och kds tycker att det är så viktigt med den kristna etiken att den bör slås fast i skolan. Jag tycker då att man i denna kammare bör föregå med gott exempel. Hur skall eleverna annars kunna tro på den kristna etiken? En viktig del i den kristna etiken är för mig att man skall bära varandras bördor. Jag menar allvar när jag säger att jag upplever att den borgerliga majoritetens politik bryter mot kristen etik. Bördorna fördelas mycket orättvist. Jag står inte här och säger detta för att ta några politiska poäng. Det handlar om landets framtid och om "vilket" Sverige vi skall leva och bo i.

Alf Svensson, vi har faktiskt en egen politik som vi redovisade till vårriksdagen. Vi har också redovisat den i höst. Om Alf Svensson inte har läst det här, så är han dåligt informerad om vad det stora oppositionspartiet faktiskt står för. I denna kammare har jag i dag vid två tillfällen redogjort för huvudpunkterna.

Eftersom det nu handlar om moral och etik vill jag ta upp en fråga. Det förekommer så olika uppgifter – senast i massmedia i går kväll – om huruvida kds har ställt som villkor för att stanna kvar i regeringen att den kristna etiken skall införas i läroplanen eller inte. Folkpartister och andra har sagt att kds gjorde det. Alf Svensson säger att man inte gjorde det. Jag kan i alla fall verifiera att Alf Svensson i förhandlingarna om vårdnadsbidraget var långt på väg att lämna regeringen med hänvisning till att han måste genomföra vårdnadsbidraget. Är det inte på samma sätt, Alf Svensson, att ni när det gäller den kristna etiken har ställt det här kravet och tvingat Folkpartiet och Centerpartiet att vika sig?

(Applåder)

Anf. 12 Statsrådet ALF SVENSSON (kds) replik:

Fru talman! Den största och svåraste fördelningspolitiska frågan i Sverige i dag är självfallet arbetslösheten. Har Ingvar Carlsson något ansvar för att vi i Sverige har den arbetslöshet som vi i dag har? Betydde inte den socialdemokratiska regeringspolitiken på 70- och 80-talet någonting för den arbetslöshetssituation som vi har i dag? Inträdde allt detta från och med oktober 1991? Menar Ingvar Carlsson att alla de analyser som har gjorts i det socialdemokratiska partiets egen tidning Tiden är falska och felaktiga? De har återkommit gång på gång. Man talar om att socialdemokraterna intresserade sig mer för fördelningspolitiken än för att se till att det fanns något att fördela.

Jag fick inget svar på frågan om Ingvar Carlsson skall återinföra dubbelbeskattningen på aktier. Det hade jag inte heller väntat mig.

Låt mig säga ett par ord om vårdnadsbidraget. Vi har drivit denna fråga, eftersom vi vet att många föräldrar i dag inget högre önskar än att få litet mera tid, ibland mycket mera tid, över för sina barn. I radioekot kunde man i morse höra någon som doktorerar, eller möjligen redan har doktorerat, i ämnet sjuka barns situation. Han sade att många barn skulle behöva litet mera tid tillsammans med sina föräldrar. Ingvar Carlsson vill ha kvar det gamla socialistiska förmyndandet, där det alltid är politiker som vet bäst hur Kalle eller Stina skall få sin omsorg. Jag tycker att det är häpnadsväckande.

Fru talman! Så till kabinetsfrågan. Ingvar Carlsson och alla andra, inklusive personerna på TV-aktuellt, har naturligtvis synnerligen klart för sig att en kabinetsfråga inte reses eller avgörs på ett borgerligt gruppsammanträde i ett utskott. Det har icke varit för handen i någon partigrupp, icke på gruppledarnivå och naturligtvis icke på partiledarnivå. Det är litet billigt att dra upp det här. Jag kan försäkra Ingvar Carlsson att om en kabinetsfråga skulle infinna sig, så sker det inte på ett borgerligt gruppmöte i ett utskott. Den frågan läggs litet högre upp.

Det har faktiskt varit min ärliga vilja under hela den här perioden att göra mitt yttersta för att den här regeringen skulle kunna hålla ihop. Jag har faktiskt insett att det inte finns, och inte har funnits, något alternativ till regeringen, politiskt sett.

(Applåder)

Anf. 13 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det är viktigt, Alf Svensson, att när man talar om kristen etik och moral själv hålla sig till fakta. I Kanal 1 i går sade den centerpartistiske representanten och den folkpartistiske representanten i utskottet att det ställdes förtroendevotum. Ett utskott som behandlar dessa frågor är inte vad som helst, det är ju där som frågan avgörs. Alf Svensson kommer inte ifrån detta så lätt. Detta sändes ut till svenska folket i går kväll. Alf Svensson förnekar, och jag kan försäkra att det blir en fortsättning på den debatten.

Sedan undrar Alf Svensson om inte Socialdemokraterna har något ansvar för vad som hände under 1980-talet. Självklart! Till att börja med tog vi ansvaret för de borgerliga regeringsåren 1976–1982. Då överlämnade ni ett underskott i budgeten på 13 %. Vidare tar vi ansvar för att avregleringen skedde på ett olyckligt sätt. Jag fick i allra högsta grad ta ansvar för detta som statsminister. Det blev t.o.m. regeringskris när vi försökte strama åt och vi hade svårt att få majoritet i denna kammare. Det var borgerliga partier som i hög grad var pådrivande i avregleringen. Ni borgerliga hade i hög grad ett delansvar på den punkten även under oppositionsåren.

Nu klagar Alf Svensson över att det är tungt att bära Ingvar Carlssons bördor. Jag kan tipsa Alf Svensson om en väg ur detta. Låt Socialdemokraterna ta över regeringsmakten. Vi skall bära både våra egna bördor och de bördor som blev ett resultat av den borgerliga regeringens misslyckanden. Jag tror att det skulle vara bra för landets och rättvisans skull. Vi har en chans att under valåret 1994 se till att det blir så.

Varför skall vi ha en regering som på sitt tredje år anser att det bara är

elände från Socialdemokraternas sida? Någon gång måste en regering ta ansvar för sin egen tid! Trots att det har hänt så mycket under dessa år får svenska folket bara höra: "Åh, det är så eländigt på grund av Socialdemokraterna. Det är så besvärligt och så tungt." Ja, det är lika bra att göra sig av med en sådan regering. I stället skall det vara en regering som säger: "Nu har vi dessa problem. Nu måste vi arbeta med detta som utgångspunkt. Nu råder det en galopperande arbetslöshetskris. Nu är det viktigt att göra något åt det." Det är den inställningen vi har, och vi kommer inte att gnälla i evigheter, trots att ni har medverkat till landets hittills värsta ekonomiska kris.

Till slut ställer Alf Svensson frågan om vi socialdemokrater kommer att återställa dubbelbeskattningen. Det säger en representant för den regering som i denna vecka i denna riksdag har rivit ner den ena åtgärden efter den andra. Sedan skall vi på nolltid tala om i vilken ordning vi skall återställa detta. Vår viktigaste fråga, Alf Svensson, kommer att vara att sätta svenska folket i arbete igen efter det att ni har drivit upp arbetslösheten till rekordnivå.

(Applåder)

Anf. 14 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Jag har ännu en gång förstått att det i denna kammare är mycket viktigt att inte vara beroende av Ny demokrati. Jag vill därmed erkänna att jag är beroende av Ny demokrati. Men jag vill också påstå att jag inte är ensam. Faktum är att Ingvar Carlsson tillsammans med vänstern också är beroende av Ny demokrati om de skall få något utträttat här. Regeringen är, som bekant, också beroende av Ny demokrati. Bakom detta ligger något alldeles förfärligt, förstår ni, nämligen folkviljan. Tänk vad folk kan ställa till med! Är det inte förfärligt?

Det har över huvud taget tagit två år för denna kammare att lära sig att räkna. Nu har ni i alla fall kommit på knepet. Vi gratulerar till det. Jag vill påpeka att vi i Ny demokrati gärna tar ansvar. Men vi representerar inga särintressen. Därför är det ansvar vi tar för allmänintresset, dvs. Sverige. De andra som har ett allmänintresse för Sverige kan tala med oss. Det har denna regering sett.

Till Ingvar Carlsson vill jag säga följande. Det är en otidsenlig och sanslös närings- och skattepolitik som har åstadkommit Sveriges stora problem nu, dvs. arbetslösheten, underskotten osv. Det var er politik som gjorde det!

Jag märker här ett klart närmande mellan Bengt Westerberg och mig själv, vilket gör stämningen ännu mera spännande inför valet. Vi har samma uppfattning på denna punkt.

Flera hundratusen jobb har exporterats ut ur Sverige de senaste tio åren. Med exporterat menar jag att svenska företag har etablerat sig utomlands. Jag säger inte att de inte skulle ha gjort så alls. Men de har även drivits ut. Få företag har kommit till Sverige. Netto motsvarar ungefär den arbetslöshet som finns i dag. Den socialdemokratiska politiken skrämde i väg företag och avskräckte företag från att komma hit. Det är ett faktum! Det räcker med att tala med företagarna själva för att få veta. Nu håller det hela på att ändras. Det är ett långsiktigt arbete. Jag hoppas, vid Gud, att detta inte avbryts av någon egendomlig ministär som skall hoppa in och vrida klockan tillbaka.

De största hindret för företagsetableringar heter faktiskt trygghetslagar, LAS osv. Ni låtsas slåss för folk, Ingvar Carlsson, Men det är inte för folk. Den fight ni för är för facket och andra. Vi måste bli moderna. Vi måste kunna konkurrera på ett vettigt sätt. Då får vi hit företagsamhet. I övrigt är förutsättningarna utomordentligt goda.

Alla tycks låtsas jobba för lösningar inom politiken. Men Ingvar Carlsson och andra gör inte det. Ni håller hela tiden på med låsningar. Ni hade tillsammans med oss kunnat åstadkomma jobb för 10 000–30 000 byggjobbare genom att göra upp om ROT-jobben, dvs. reparation och underhåll. Men det gjorde ni inte. Vi fick beskedet att ni inte talar med oss. Det var viktigare för er prestige att inte snacka med oss än att skaffa jobb till dessa byggjobbare. Det var fråga om lika många jobb som det stod folk utanför riksdagen och demonstrerade i förgår.

(Applåder)

Anf. 15 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Ian Wachtmeister vill göra en poäng av att Ny demokrati i motsats till alla andra partier minnsan inte är beroende av något särintresse. Åjo, Bert Karlsson är ett betydande särintresse! Helt fria är ni inte.

Det som gör att vi tycker att det är beklagligt att Sverige i dag styrs med hjälp av Ny demokrati är de värderingar som ligger bakom Ny demokrati. Det gäller det sätt ni arbetar på. Uppriktigt sagt, Ian Wachtmeister, tycker jag att det är utomordentligt trist att i dag behöva säga att ett parti som Ny demokrati har ett inflytande över Sverige. Det finns tendenser i Europa i dag till att partier av det slaget växer sig starkare. Jag kan bara svara Ian Wachtmeister att både här hemma och ute i Europa kommer vi socialdemokrater att lägga ned ett betydande engagemang för att ni skall få ett så litet inflytande som möjligt.

Jag tror att er politik skulle medföra hårdare och brutalare samhällen. Det skulle bli fråga om samhällen där solidaritet, medmänsklighet och förståelse kommer att få väldigt litet utrymme. Ni är skickliga på att argumentera. Ni är skickliga på att ordna möten. Men ni skulle skapa ett brutalt och farligt samhälle. Därför kommer ni att möta stenhårt motstånd från vår sida. Räkna inte med att ha något inflytande om Socialdemokraterna kommer tillbaka i regeringsställning.

(Applåder)

Ian Wachtmeister vet, som tidigare företagare, att socialdemokratin har bedrivit en mycket framgångsrik näringspolitik. Det här landet har varit åtminstone ett av de främsta industriländerna i världen som har legat i den absoluta frontlinjen. Det förhållandet har grundats på forskning och utveckling, på väl utbildade arbetare och löntagare och på en näringspolitik där man inte bara passivt åsåg utan gick in och skapade hyggliga förutsättningar för näringslivet. Så sent som under 80-talet ökade industriinvesteringarna i det här landet med 40 %.

Det är under äran av nyliberalism som svensk industri håller på att "packa ihop". De idéer som prövades i USA, i Storbritannien och i stora delar av Europa under 80-talet håller nu på att överges. Man börjar återinföra politiken som ett medel för att klara sysselsättningen och industrins utveckling.

Det är Ny demokratis idéer som är ute, Ian Wachtmeister, och de idéer som socialdemokratin står för som nu åter kommer till heders för att reda ut denna kris.
(Applåder)

Anf. 16 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Ny demokrati gör ideliga framsteg; Ingvar Carlsson log mot mig på väg från talarstolen.

Jag har hellre särintresset Bert Karlsson än Ingvar Carlssons särintressen. I Ny demokrati är för övrigt läget helt under kontroll och mycket gott.

Socialdemokraterna vill att man bl.a. skall bära varandras bördor och att man skall rycka in. Det har tidigare här i kammaren förespeglats att socialdemokraterna minsann är beredda att ta över regeringsmakten. Jag kan avslöja för herrskapet, fru talman, att det har man inte alls tänkt – inte än. Ny demokrati gav nämligen den 10 mars Socialdemokraterna chansen i denna kammaren. Då blev det fart i kammaren, vill jag lova, och ärendet blev återförvisat till utskottet. Det blev inte alls något regeringsskifte. Vi har alltså redan synat Socialdemokraternas kort.

Den industripolitik som Socialdemokraterna drivit och som Ingvar Carlsson talar om, har varit ganska bra för de stora företagen. Det är riktigt. Över huvud taget den politik som man har drivit är en ren elefantpolitik. De stora organisationerna och de stora företagen var Sverige, trodde man. Men under ytan fanns allt det som egentligen är utveckling och tillväxt, nämligen små och medelstora företag. På den punkten lider Sverige en enorm brist i dag, detta på grund av den politik som då fördes. Om man skall hålla sig objektiv, kan man nog inte motsäga det.

Vid diskussioner om vad som skall göras, slås man av att det verkar som att det bara är att beskatta folk och sedan dela ut medel av olika slag. Den ena delar ut vårdnadsbidrag, och den andra delar ut något annat. Så går debatten. Men det som ingen talar om är hur välstånd genereras. Vi lever ju över våra tillgångar i Sverige. Politikerna har lovat det svenska folket alldeles för mycket. I en sådan situation gäller det att *skapa* välstånd, ingenting annat. Men hur gör man det? Det gör man genom att skapa förutsättningar för de små företagen, som sedan blir större och genererar riktiga jobb. Då behöver inte folk springa här utanför Riksdagshuset.

Det går inte att göra detta genom att höja skatten. Fråga de internationella experterna! De skulle svara: Det dummaste Sverige kunde göra vore att höja skatten. Det bästa Sverige kan göra i detta läge är – för att inte få rent kaotiska förhållanden – att skära i statens utgifter. Så är situationen.

Jag skulle vilja att Ingvar Carlsson förklarar en sak. Vi i Ny demokrati har blivit beskyllda för att vi bär oss så illa åt här i riksdagen. Det sägs att folk inte förstår vad vi säger och gör, och allt blir så fel och tokigt, exempelvis rusar statsministern upp och går på högvarv. Men hur var det nu med röstningen om ölimporten, som Ingvar Carlssons parti inte klarade av. Socialdemokraterna satt här i kammaren och röstade emot. Något som var så tokigt att man dagen därpå fick ändra det. Är det inte förfärligt. Det måste vara pinsamt, efter så många år i branschen.

(Applåder)

Fru talman! Jag har kunnat skilja på sak och person. Nu skall inte Ian Wachtmeister misstolka att jag ler mot honom, när jag går ner från talarstolen. Det ändrar inte min sakuppfattning en millimeter vad gäller den politik som Ian Wachtmeister står för.

Det bildades faktiskt många småföretag under hela den socialdemokratiska regeringsperioden. Det bildades betydligt fler än i dag. Nu har vi haft fler konkurser än nybildade företag. När vi i Socialdemokraterna kommer tillbaka till regeringsmakten kommer vi att inrikta politiken på att återgå till gammal god socialdemokratisk tradition, dvs. att det skall bildas många nya småföretag. I detta syfte har vi inte minst i Stockholmsregionen fört en dialog med småföretagarna. De har riktat en del kritik mot oss, och vi har lyssnat på den. Vi har också fört fram våra synpunkter. Vi vet, väl så bra som Ian Wachtmeister, både vad som bör göras för småföretagen här i regionen och i landet i övrigt.

Det är också min uppfattning att sysselsättningen i framtiden inte kan klaras genom att storföretagen lyckas, genom att exportföretagen stöds, genom att devalvera kronkursen. Möjligheter till sysselsättning måste skapas genom ett näringsvänligt klimat i det här landet. Vi är i hög grad medvetna om – och har varit det i det förflutna – att man, för att kunna ha en bra fördelningspolitik, naturligtvis först måste se till att kakan växer.

Detta har i hög utsträckning, vågar jag påstå, präglat socialdemokratins politik. Det har faktiskt också präglat svensk fackföreningsrörelse, vill jag påstå, trots det hackande på den fackliga rörelsen som ständigt numera tycks äga rum från de borgerliga partiernas sida. Den fackliga rörelsen i Sverige har i hög grad agerat så, att vi skall få ett produktionsresultat att fördela. Det är ganska kränkande att angripa löntagarna på den här punkten.

Genom den ekonomiska politik som förts under de senaste åren har lågkonjunkturen – som i och för sig inte är de borgerliga partierna fel – fördjupats, och efterfrågan har pressats ned. Därmed har småföretagarna också hamnat i en onödigt svår situation.

Till frågan om skatterna. Det är inte skattenivån, Ian Wachtmeister, som är avgörande, utan det är utgiftsnivån. Utgiftsnivån är nu 73 % av bruttonationalprodukten. Det är problemet. Sverige har ett underskott på ca 200 miljarder kronor. Då går det inte att börja tala om skattesänkningar. Då befinner man sig långt från verkligheten, Ian Wachtmeister.

(Applåder)

Fru talman! Jag vågar mig inte på att le mot någon här i denna församling, möjligen mot fru talmannen. Man vet ju aldrig hur det kan tolkas.

Jag noterade att jag till stor del är överens med Ingvar Carlsson om det som han tog upp i sitt inledningsanförande. Jag instämmer helt i den beskrivning som gjordes över den politik som regeringen för, den bärsärkargång som regeringen formligen går när det gäller att riva ned de social trygghetssystemen, driva upp arbetslösheten, förstöra och försämra arbetsrätten och när det gäller den mycket märkliga frihetsrevolution som nu sägs pågå inom sjukvården, en frihetsrevolution som leder till stora försämringar. Jag in-

stämmer också i beskrivningen som gjordes vad gäller det som nu sker, framför allt ute i kommunerna vad gäller barn och ungdomar. Många människor far, kort sagt, illa. Detta berör inte regeringen. Men det är väl ett uttryck för de ekonomiska särintressena.

Ingvar Carlsson talade också om den europeiska strategi som socialdemokraterna har lagt upp. Den är intressant. Jag har tagit del av den, och jag har noterat att det talas om att man måste göra någonting åt arbetslösheten och att man måste tänka på miljön och den sociala omvårdnaden och välfärden. Det gör att jag vill ställa frågan: Hur tänker man sig inom socialdemokratin att den här strategin kan genomföras på hemmaplan?

Vad gäller frågan om arbetslöshet förs nu en mycket intressant diskussion, inte minst i Väst Europa, om en förkortning av arbetstiden. Sex timmars arbetsdag är en fråga som vi i Vänsterpartiet har drivit under mycket lång tid, oavsett vilken konjunktur som rått. Det finns flera skäl till att genomföra en förkortning av arbetstiden: bl.a. jämlikhetskäl och sociala skäl. Det är helt enkelt en framtidsreform, som innebär att vi får bättre liv. Dessutom innebär det en möjlighet för fler människor att arbeta. För mig är det en självklarhet att det är bättre att fler människor arbetar sex timmar än att få arbetar åtta timmar och resten är arbetslösa.

Detta ställer sig Socialdemokraterna i Sverige väldigt kallsinniga till. Jag förstår inte varför. Jag skulle vilja ha ett svar.

En annan sak som jag vill ta upp är Ingvar Carlssons fråga till Bengt Westerberg, där han säger att Folkpartiet väl inte kan tänka sig att ännu en gång sätta sig i samma soffa med den här regeringen. Jag skulle vilja fråga Ingvar Carlsson: Ingvar Carlsson kan väl inte tänka sig att än en gång sätta sig i samma soffa som Folkpartiet, som är med om den destruktiva politik som vi bevitnar, eller ha ett samarbete med Centern, som har bytt fot och verkligen tror att det är höginkomsttagare och aktieägare som skall ha merparten av de pengar som vi i dag har att fördela? Vore det inte ett katastrofalt misstag?

Jag ställer den frågan själv, vi ställer den naturligtvis i Vänsterpartiet, men jag ställer den också därför att jag väldigt ofta får den frågan när jag är ute och talar och möter inte minst oroliga socialdemokrater.
(Applåder)

Anf. 19 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan förstå att Gudrun Schyman möter en del oroliga socialdemokrater, för så många vänsterpartister finns det inte att möta. Så jag kan ha viss förståelse för det.

Ja, det fanns tider då vi socialdemokrater kunde räkna med att även för våra beslut få stöd av Vänsterpartiet. Men som statsminister fick jag uppleva det ganska smärtsamma att dåvarande Vänsterpartiet i regeringsfrågan t.o.m. valde att rösta ner en socialdemokratisk regering, och därmed åstadkomma en regeringskris, valde att inte ställa upp på något av de svåra besluten, medan Folkpartiet och Centern utan att egentligen ha samma ansvar – de hade inte röstat på mig som statsminister – ställde upp. Det är, Gudrun Schyman, förklaringen till att jag principiellt har sagt att jag tycker att det hade varit bäst redan nu med en majoritetsregering i Sverige, bestående av socialdemokrater, folkpartister och centerpartister.

Detta har avvisats av dessa två partier, och det får vi respektera. Men kvar står min principiella uppfattning att det är önskvärt med en majoritetsregering. Jag vill hålla öppet för att det skall kunna vara blocköverskridande. Det återstår för Vänsterpartiet att visa att man är beredd att ta ansvar för även svåra beslut.

Jag har gett uttryck för min besvikelse över Folkpartiets och Centerns medverkan i dagens politik. Men jag tror att om man skall ha förtroende för varandra i framtiden, är det bättre att tala öppet. Sedan får vi se vad som kan hända efter 1994 års val. Vi har gett klart besked, och vi vill principiellt se på detta.

Sedan till frågan om bekämpningen av arbetslösheten. Jag tror att det blir allt svårare att klara den fulla sysselsättningen, om man bekämpar arbetslösheten varje land för sig. Detta är i själva verket ett av mina viktigaste argument för ett medlemskap i EG, inte minst mot bakgrund av att EG-ländernas och EFTA-ländernas gemensamma utrikeshandel inte uppgår till mer än 7 %. Det gör att vi tillsammans skulle kunna vara väldigt djärva när det gäller att vidta expansiva åtgärder för att få fart på ekonomin igen.

Vi har inte sagt detta enbart därför att vi vill bli medlemmar i EG, utan vi arbetar aktivt i Allan Larssons grupp för att förverkliga och utveckla en sådan politik i Europa. För vår del handlar det inte enbart om prat utan också om handling. Jag skall gärna återkomma i en senare replik och utveckla detta resonemang, för det här anser jag är både spännande och väldigt centralt för fortsättningen.

Anf. 20 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag har noterat att den politiska debatten i denna kammare väldigt ofta handlar om dåtiden, historien, i stället för den tid vi har framför oss. Det visar också talet om att Vänsterpartiet inte är att lita på. Det är just en sådan fras som uppreps i det oändliga. Jag tror att Ingvar Carlsson och Socialdemokraterna har all anledning att i stället se på vårt agerande i denna kammare och i utskotten under den tid som nu är och framför allt se på de mycket framåtsyftande förslag som vi har lagt fram vad gäller Sveriges ekonomi, lösningar på arbetslöshetsproblemen och den nödvändiga miljöomställning som vi måste börja ta itu med. Vi har många framåtsyftande förslag, som vi är beredda att diskutera både med Socialdemokraterna och med andra politiska partier som är villiga att lyssna. Man kan inte låta sig att förlamas av historien. Man måste, Ingvar Carlsson, våga titta framåt.

Att vi inte ställde upp för att stödja en regering som föreslog strejkförbud, inte ville stödja ett skatteförslag som gick ut på att ge pengar till höginkomstagare och belägga låginkomsttagare med högre hyror och andra avgifter var en självklarhet. Jag tror att vi hade hela arbetarrörelsen bakom oss när vi förhindrade att den socialdemokratiska regeringen skulle införa strejkförbud. Jag tycker att det var mycket hedervärt av Vänsterpartiet. Det visar på nödvändigheten av att det också i den svenska riksdagen finns ett vänsterparti, som står för arbetarrörelsens värderingar och som inte hukar sig i samarbete med de borgerliga partierna för marknadens krafter.

Vad gäller arbetslösheten och nödvändigheten av ett internationellt samarbete är vi fullständigt överens. Vi gör den bedömningen att ett medlem-

skap i den europeiska unionen inte gagnar lösningen på de problem som vi ser som oroande. Det gäller arbetslöshet och exploatering av både människor och miljö. Vid de senaste toppmötena har man inte heller kommit fram till några seriösa förslag till lösningar på arbetslöshetsproblemen. Det har snarare handlat om, som den borgerliga regeringens förslag, en avreglering av arbetsmarknaden och försämringar för de arbetande. Men ett internationellt samarbete är nödvändigt.

Vad gäller förkortningen av arbetstiden förs nu en mycket intressant diskussion. De pågår faktiska arbetstidsförkortningar i flera västeuropeiska länder. Fackföreningsrörelsen är aktiv. Snart är Sverige det enda land som står kvar vid en avtalad 40-timmarsvecka. Det är inte särskilt framsynt. Vi lever i en ny tid och måste blicka framåt.

(Applåder)

Anf. 21 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har förståelse för att Gudrun Schyman vill glömma historien. Jag är inte långsint, så visst kommer jag att följa Vänsterpartiets agerande i framtiden. Ju bredare majoriteter man kan skapa för de nödvändiga politiska åtgärderna, desto bättre.

Jag kan ändå inte undgå att göra den reflexionen i dag att om människor hade kunnat se in i framtiden, när vi lade fram förslaget om stoppaketet, är jag övertygad om att många som då var kritiska nu skulle ha sagt: Låt oss anta det. Om vi då hade kunnat fatta det beslutet, hade åtskilliga tiotusentals människor som i dag är arbetslösa haft arbete. Jag beklagar faktiskt att vi inte fick bättre gehör för våra förslag.

Jag skall så gå över till Gudrun Schymans fråga om förkortningen av arbetstiden. Den nordiska arbetarrörelsen, inklusive fackföreningsrörelsen, är mycket tveksam till det som ett medel att bekämpa arbetslöshet. Att man har andra idéer i t.ex. Frankrike och andra kontinentala länder beror ju på att man där inte alls har de föräldraförsäkringar som vi har. Man har vidtagit andra åtgärder som innebär en sorts förkortning av arbetstiden, vilken är flexibel och anpassad till människors särskilda behov. Jag tror att det är den vägen som dessa länder kommer att slå in på, och det är bra att de gör det. Detta är en fråga som vi intensivt diskuterar. Man har bl.a. fört fram Volkswagen som ett exempel på hur man gör detta rent fackligt.

Om alla företag i Tyskland gjorde på samma sätt, inte bara Volkswagen, sjunker ju efterfrågan. Sedan är man inne i en ond arbetslöshetscirkel igen. Det går kanske för ett företag att nå viss framgång, men jag tror inte att det fungerar om man gör det över hela linjen.

Sedan sade Gudrun Schyman att hon också ville agera på ett europeiskt plan när det gäller sysselsättning och arbetslöshet. Det är skillnad på om vi är medlemmar respektive inte medlemmar. Om vi inte är medlemmar, får vi inte det politiska inflytandet. Jag skulle kunna nöja mig med EES-avtalet om jag vore ordförande i Handelskammaren. Men som ordförande i det socialdemokratiska partiet kan jag inte tänka mig att det är en stor nackdel att vara medlem. Det är ju det som vi nu via Allan Larsson-gruppen kan satsa så hårt på, att utforma en strategi som redan har påverkat Jacques Delors vitbok, vilken med de stora investeringsprogrammen – tvärtemot vad Gud-

run Schyman anser – är ett dokument mot arbetslösheten. Det är här som Vänsterpartiet är alldeles för räddhågat och återigen sticker upp fingret och känner efter vart opinionsvinden blåser, i stället för att som tidigare medlemmar av Vänsterpartiet se att här finns en stor visionär uppgift för vänstern, att vara med och skapa sysselsättning och rättvisa i Europa. Jag känner mig oerhört stimulerad av den uppgiften.
(Applåder)

Anf. 22 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! För en vecka sedan presenterade Europakommissionens ordförande Delors sin vitbok om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning i Europa under resten av 1990-talet. Han börjar med att säga i vitboken att det inte finns någon mirakelmedicin eller några enkla lösningar. Han fortsatte med att skissera ett program som på centrala punkter kunde ha varit närmast en blåkopia av den politik som denna regering under de senaste åren har fört och som denna regering avser att fortsätta att föra under de kommande åren. Alternativet till en politik för strukturella reformer, lättsinnig expansionspolitik, avvisades mycket bestämt. Delors skriver: Att vrida på utgiftskranen och starta sedelpressarna kan ungefär som narkotika ge en kortsiktig illusion av välmående, men skadorna kommer och – jag citerar – ”den värsta skadan av sådan politik är att arbetslösheten skulle komma att bli högre”.

I stället handlar det om att steg för steg skapa ett bättre klimat för arbete, för sparande och för företagande, att inse att det pågår ett liberalt systemskifte världen över när nya marknader öppnas i Europa efter socialismens fall, i Nordamerika genom NAFTA-avtalet, i utvecklingsländer som lägger om politik, i Östasien som utvecklas i svindlande fart och nu globalt med det viktiga GATT-avtalet. Det handlar vidare om att inse att vi står mitt uppe i en ny industriell revolution där ny teknologi skapar nya möjligheter. Att vara stillastående i en värld som förändras innebär att halka efter och att förlora framtiden.

Därför måste politiken för nya jobb inriktas på förändring och förnyelse, inte återgång till det gamla. En politik för nya jobb innebär att våga ompröva också överdrivna ersättningsnivåer i bidragssystem, att våga se till att vi får en flexibel arbetsmarknad för fler jobb, att genom sänkta skatter och mindre regleringar ge nya möjligheter för främst de mindre och medelstora företagen, att satsa och satsa hårt på moderna infrastrukturer, på bättre utbildning och på mer framtidsinriktad forskning, att inse att ju mer vi låser oss fast vid det gamla, desto djupare kommer krisen att bli och ju mer vi öppnar för det nya, desto större möjligheter till nya jobb och för ny välfärd.

När vi övertog regeringsmakten i oktober 1991 gjorde vi det i en situation då den svenska ekonomin sedan något år tillbaka befann sig i ett tillstånd av närmast fritt fall. Det var två år tidigare som den dåvarande socialdemokratiska finansministern Feldt hade varnat för att Sverige nu stod inför arbetslöshetens stålbad. Vår uppgift var och är att steg för steg vrida rätt allt det som under så lång tid hade blivit så snett. Vi lovade inga snabba resultat – det hade varit att ljuga inför väljarna. Visst har det i vissa avseenden varit besvärliga år, men när jag under vårens slutdebatt talade om att vi nu kunde

örja se ljuspunkterna komma, var det därför att jag visste att vi hade lagt en grund och att det värsta var över. I dag kan jag med ännu större kraft säga just detta, att ljuspunkterna blir fler och fler.

Veckans affärstidningar talar sitt tydliga språk. Affärsvärlden förkunnar på sitt omslag att Sverige äntligen är på väg upp. Veckans Affärer tror att 1994 kan bli en positiv överraskning för svensk ekonomi. Dagens Industri tar förvisso i rejält med utgångspunkt i kvartalssiffror. Man skriver att Sveriges BNP ökar snabbast i världen.

Visar detta ingenting annat alls, visar det i alla fall att optimismen, framtidstron och tillförsikten är på väg tillbaka i den svenska ekonomin och i det svenska samhället efter den svåra krisens allra svåraste tid. Men ännu – låt oss vara klara över det – återstår en lång väg att vandra, innan vi lagt resultaten av gångna decenniers misstag och försummelser varaktigt bakom oss.

Det återstår många sparbeslut, många av dem långt ifrån populära, innan vi kan säga att vi har fått ned budgetunderskottet och bromsat den förfärande ökningen av statsskulden. Det återstår viktiga systemförändringar i olika offentliga trygghetssystem, innan vi med gott samvete inför människorna kan säga att trygghetssystemen äntligen står på fast mark. Framför oss ligger också det alldeles avgörande beslutet: om vi skall gå in i det europeiska samarbetet eller om vi skall ställa oss utanför.

Om vi håller den fasta kursen i den ekonomiska politiken, tar ansvar när vi möts av den vildsinta populismen, håller den långsiktiga kursen även när den kortsiktiga frestelsen dyker upp, då kommer vi att se resultaten allt tydligare under de kommande åren. Då kommer det inte bara att handla om enstaka ljuspunkter, utan om hur tusen sinom tusen företag startar, bygger ut och anställer nytt folk i den fasta förvisningen att vårt Sverige har lagt det gamla och dess misslyckande bakom sig och nu går mot bättre tider.

Höstrisdagen, som vi avslutar i dag, har inneburit att vi på viktiga punkter har lagt nya byggstenar till detta stora arbete. Riksdagen har fattat ett principbeslut om att Sverige äntligen skall få en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Denna viktiga byggsten i välfärdsbygget läggs nu äntligen på plats. Det har fattats ett riksdagsbeslut om ett nytt betygssystem och nya läroplaner för skolan. Vi är på väg att under 1990-talet få Europas bästa skola. Till detta skall läggas de storsatsningar som görs när det gäller utbyggnad av den högre utbildningen och framtidsforskningen, eller forskningen för framtiden. Man har fattat beslut om avgörande förbättringar av skattevillkoren för företagen. Äntligen skall det bli rimligare skatter för egenföretagare efter decennier av benhårt motstånd. Nu är det äntligen ett slut med den orimliga dubbelbeskattningen som försvårade investeringar, nysatsningar och bromsade nya jobb. En överenskommelse har träffats om en stor och viktig författningsreform – fyraåriga mandatperioder. Det har öppnats möjligheter till medlemskap i EG och den framväxande unionen. Skyddet för de medborgerliga fri- och rättigheterna har kraftigt stärkts genom att Europakonventionen nu äntligen infogas i svensk lag.

Det har varit en reformhöst i detta ords bästa bemärkelse, med beslut som får bäring och betydelse långt in i framtiden.

Riksdagen har fattat beslut. Bitterheten hos dem vars manöver har misslyckats är förvisso inte att ta miste på. Men faktum kvarstår; i allt väsentligt

har dialogen i riksdagens utskott lett till att regeringen har fått gehör för sin politik.

När vi nu efter helgerna så småningom återgår till arbetet, går vi in i det stora avgörandets år, 1994, med ett avgörande Europaval – innanför eller utanför? Detta val avgör till stor del våra möjligheter att under det kommande decenniet klara sysselsättning och välfärd på ett rimligt sätt.

Jag anser, och det vet alla i denna kammare, att var och en av oss som var med om att bära fram beslutet om ansökan om medlemskap i EG har en personlig och politisk skyldighet att göra allt som går för att förankra det avgörande vägvalet ute hos medborgarna. Det går alltid att finna skäl till att det är för tidigt att klart, tydligt och med kraft ta ställning och argumentera för medlemskapet. Men den som ständigt tycker att det är för tidigt riskerar en dag att tvingas konstatera att det är för sent och då också att få bära ansvaret för ett val som innebär att Sverige ställs utanför och får sämre möjligheter till trygga jobb, välfärd och ekonomisk tillväxt. Det blir ett Sverige som kommer att vara mer trängt och mindre tryggt, oavsett om vi talar om sysselsättningen för den enskilde eller säkerheten för oss alla som lever och bor här uppe i norra Europa. Båda dessa saker illustrerades på nytt under den senaste veckan:

– EG-toppmötet med dess politik för 15 miljoner nya jobb i Europa fram till år 2000 – det är alldeles självklart att Sverige har ett starkt intresse av att vara med.

– Det ryska valet, där den rödbruna revanschismens aggressiva nationalism åter visade hur avgörande för fred och stabilitet det är att vi bygger ett allt närmare samarbete i Europa. Också här har Sverige ett mycket starkt intresse av att vara med.

Men, fru talman, det är inte bara Europavalet som är avgörande för våra möjligheter under lång tid framöver utan också riksdagsvalet, om vi skall fortsätta att föra den politik som innebär att ljusen börjar tändas runt om i de svenska företagen eller om vi skall slå in på en annan linje. Det är litet oklart vari denna linje består.

Om den socialdemokratiska oppositionspolitiken, som vi möter den i denna kammare, kan egentligen bara en sak sägas med absolut säkerhet: Som regeringspolitik duger den inte alls. Den är ingenting annat än en kombination av en närmast hejdlös vänsterpopulism i retoriken och en anmärkningsvärd tystnad när det kommer till realiteter.

Det är ursinniga angrepp på sänkta skatter för företagen, men det är inga besked alls om hur en socialdemokratisk regering skulle göra. Innerst inne tror jag att de vet att åter höjda skatter på företag bara skulle leda till en enda sak, nämligen att arbetslösheten ökade, därför att det ju är ute i företagen som de nya jobben måste komma.

Det är ursinniga angrepp på sänkta ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen, men inte ett ljud om vad en socialdemokratisk regering skulle göra. Innerst inne vet de att detta är rätt politik och en politik som kommer att bestå.

I onsdags lyssnade jag när Anne Wibble gång på gång försökte få besked

från Göran Persson om Socialdemokraternas ekonomiska politik på bl.a. dessa två områden. Men inga besked gavs. Det blev till slut nästan litet pinsamt.

Men Göran Persson är bara talesman i finansutskottet. Ingvar Carlsson är partiledare. Där det mest kom bubbel i debatten från Göran Persson – ursäkt mig, Göran Persson – kan vi i dag få besked från Ingvar Carlsson.

För det första: Kommer en socialdemokratisk regering att höja ersättningen i a-kassan på det sätt ni skapar ett intryck av? Ja eller nej?

För det andra: Kommer en socialdemokratisk regering att åter införa den dubbla beskattningen av företagens riskvilliga kapital? Ja eller nej?

Den som lyssnar på deras ursinnigt vänsterpopulistiska angrepp och retorik kan inte tro annat än att svaren på dessa frågor är ett klart ja. Det är det intryck man vill skapa ute på gator och torg.

Men den som känner till verkligheten vet att varje regering som i denna situation, när vi har kommit igenom det värsta av krisen och när ljusen börjar tändas, åter börjar höja skatterna för företagen och höjer bidrag utan finansiering blir en regering som släcker ljusen. Den vet att det är tomt – det är tomt, det är tomt – när det gäller den socialdemokratiska alternativa politiken.

Det var den socialdemokratiska politikens misslyckande på 1980-talet som förde oss in i den djupa kris som Kjell-Olof Feldt visste skulle komma när han talade om arbetslöshetens stålbad.

Ett är alldeles säkert; den politik som förde oss in i krisen kommer aldrig att föra oss ur den. Det kommer vi att göra med den politik som vi står för och som vi har kammarens stöd för.

(Applåder)

Anf. 23 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det slår mig, när jag nu lyssnar på statsminister Carl Bildt, att det aldrig har varit en sådan klyfta mellan en svensk regering och det svenska folket som vi har nu i dag.

Det finns ingenting av ödmjukhet och förståelse för den oro som människor känner. Man får intrycket av att statsministern över huvud taget inte förstår hur folk har det i allmänhet. Det finns ingen förståelse för de arbetslösa som i dag är oroliga över utförsäkringen som följer av regeringens förslag. Den kommer att tvinga människor, som aldrig har satt sin fot i närheten av ett socialbidragskontor, att behöva göra det, och att tvingas att göra sig av med det som man har byggt upp under ett helt liv. Det finns ingen förståelse för de allt fler människor, Carl Bildt, som för närvarande tvingas gå från hus och hem.

Det oroar mig att vi har en regering som inte tycks känna till hur det är ställt ute i det svenska samhället i dag.

Det är en statsminister som talar om Europas bästa skola, när klasserna ökar och maten i skolan blir sämre, när segregationen slår igenom som en följd av det nya skolpengssystemet, när vi t.o.m. har fått en strid om betygen och inte kunnat enas om dessa.

Det enda som statsministern hakar upp sig på är att det nu finns vissa tecken på att konjunkturen går uppåt, precis som om det med denna rege-

ring för första gången i världshistorien skulle komma en konjunkturuppgång efter en konjunkturedgång. Det är klart att en konjunkturuppgång kommer förr eller senare, men ni har ju försenat uppgången. Ni har fördjupat nedgången och därmed ökat arbetslösheten.

Den framgång ni åberopar är, Carl Bildt, ett resultat av ett misslyckande. Det är ju det som är den stora ironin, att det är den fallande kronkursen som har satt fart på exportföretagen.

Jag har i dag redan sagt att vi i princip kommer att sträva efter att återställa skattereformen. Vi har i skattereformen klart och tydligt sagt hur vi vill ha framtidens skattesystem, och vi beklagar att regeringen har raserat den reformen.

Jag ställde ett par frågor till statsministern: Kommer statsministern nu att kalla till partiledaröverläggningar om säkerhetspolitiken? Var det en tredubblad arbetslöshet ni hade förväntat er, var det ett kronfall på 25–30 %, och var det en ökning av statsskulden på 400 miljarder? Varför river ni upp det som är bra i det svenska samhället i stället för att ta itu med de verkliga problemen – arbetslösheten och budgetunderskottet?

(Applåder)

Anf. 24 Statsminister CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Jag har mycket snabbt konsulterat våra speciella sakkunniga vad gäller kristen etik. Så här i juletider vill jag erinra Ingvar Carlsson om det Bibelord som säger: Vad som är ja är ja, och vad som är nej är nej, och vad däremellan är, är av ondo.

Jag ställde två raka frågor till Ingvar Carlsson:

Kommer ni att återinföra den dubbla beskattningen på företagens riskkapital? Ja eller nej? Det blev ett suddigt och luddigt och oklart och tomt svar. Jag ställer frågan igen.

Den andra frågan var: Kommer ni att återinföra den högre ersättningsnivån i a-kassan? Ingvar Carlsson gav sig här inte ens in i ett försök till svar, utan tomheten demonstrerades genom att han inte tog upp frågeställningen. Men repliktid återstår. Ja är ja, och nej är nej, och vad därutöver är, det är av ondo.

Jag tänker inte i detta sammanhang ta upp de anfall av grälsjuka som jag tycker har drabbat Ingvar Carlsson under senare tid i utrikes- och säkerhetspolitiken. Vi kommer självfallet, Ingvar Carlsson, att ha överläggningar om detta. Det hade vi senast den 24 november i Utrikesnämnden. Vi kommer att kalla till ett nytt sammanträde i Utrikesnämnden i början av januari, och vi kommer då att ta upp vissa viktiga ställningstaganden i de frågor som Sverige nu står inför. Ingvar Carlsson vet vad jag talar om. Då finns möjlighet att fortsätta dialogen i sak. Jag lyssnar gärna på sakliga synpunkter i sakligt tunga frågor. Det har jag hittills inte hört så mycket av.

Ingvar Carlsson ställer här retoriska frågor som: Skall ni riva ner allt som är bra? Nej, och det är heller inte det vi gör. När det gäller välfärdspolitikén gör vi däremot någonting som det är alldeles uppenbart att man inom socialdemokratien tycker mycket mycket illa om, dvs. vi inför valfrihet och alternativ och rätten att välja.

Vad Ingvar Carlsson säger med all sin intensitet i dessa frågor, med hela

sin vänsterpopulistiska kraft, det är att barnen inte skall få välja skola om Socialdemokraterna får bestämma, att familjerna inte skall få välja läkare om Socialdemokraterna får bestämma och att föräldrarna inte skall få välja dagis om Socialdemokraterna får bestämma. Detta är med förlov sagt gammaldags, det är vad Stig Malm skulle ha kallat betongpolitik av den art som Sverige bör lägga bakom sig. Varför vågar ni inte ge medborgarna makt och inflytande?

Sedan skulle jag vilja ta upp de avgörande ekonomiska frågeställningarna, men det hinner jag inte med. Riksdagens debattordning är avsedd för s.k. dueller, knappast för dialoger och debatter. Jag kommer att återkomma, Ingvar Carlsson.

(Applåder)

Anf. 25 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Statsministern tar ordet "reformhöst" i sin mun och avser med det något positivt. Jag tror att han då avslöjar precis det jag talar om, nämligen klyftan mellan regeringen och folket. Jag kan försäkra Carl Bildt om att de många människorna i Sverige just nu upplever oro, inte glädje. Det är ett av de stora problemen, att svenska folket har förlorat mycket av sin framtids-tro, och det är den som måste återställas.

Ni talar om att vi skulle vara emot möjligheten att välja skola, men det var vi som införde den möjligheten. Ni vill ha en segregerad skola, att föräldrars inkomster i framtiden skall kunna spela en roll i valet av skola. Jag vill ha en samlad skola, en gemensam skola för alla. Det är där den stora skillnaden finns.

Ni talar om möjligheten att välja läkare, men det är ju den möjligheten ni tar bort nu. Man får en läkare som man skall hålla sig till, medan vi med dagens system har möjlighet att gå till en barnläkare, att gå till en läkarstation eller att gå till en privatläkare. Ni minskar i själva verket valfriheten.

Visst kan vi få välja dagis. Det är vi för. Men ni vill införa ett system som innebär att man slår sönder kvaliteten i daghemmen och att man kan höja avgiften så att många, framför allt ensamma mödrar, inte kommer att ha råd att använda dagis, och det är det vi vänder oss emot.

Jag har gett besked i skattefrågan, Carl Bildt. Vi ansåg att vi hade skapat ett bra skattesystem då vi gjorde upp med Folkpartiet. Ni genomför ett system som återigen gör det möjligt att skatteplanera och skattefuska. Jag kan försäkra er om att vi kommer att återställa det tidigare systemet.

Sedan om gnället. Borgerliga ledarskribenter brukar skriva att Ingvar Carlsson är gnällig. Jag förstår att Carl Bildt skulle tycka att det vore bekvämare om ingen sade ifrån. Men försök inte avfärda det som gnäll när jag och andra socialdemokrater protesterar mot att hundratusentals människor tvingas leva på bidrag. Vi går emot och vi kommer också att gå emot den stora förändringen av arbetslöshetsförsäkringen. Vi protesterar mot att familjer tvingas gå från hus och hem, mot att barn och gamla far illa när de inte får den vård och omsorg de behöver. Samtidigt sänker regeringen skatten för kapitalägare och förmögenhetsägare med 25 miljarder kronor. Det är inte att slå vakt om företagen, Carl Bildt, det är att slå vakt om kapitalägarna,

det är att åstadkomma en omfördelning i det svenska samhället och faktiskt återinföra en del av det gamla klassamhället.

Tro inte, Carl Bildt, att de 30 000 människor som ställer sig utanför Riksdagshuset är gnällspikar och att de står där därför att de vill gnälla. De står där därför att de är oroliga och därför att de protesterar. De vet, Carl Bildt, att det går att behålla ett rättvist och någorlunda jämlikt samhälle i Sverige. Det demonstrerar de för. Det är bra att de gör det, och jag hoppas att de skall få sina förhoppningar infriade 1994.

(Applåder)

Anf. 26 Statsminister CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Jag ansåg inte att Ingvar Carlsson var gnällig när han talade om inrikespolitik och ekonomi. Jag förbehöll uttrycket för hans insatser på det utrikespolitiska området.

Däremot anser jag att det han ger exempel på när det gäller inrikespolitiken och ekonomin är vänsterpopulism av en art som jag undrar om egentligen Gudrun Schyman förmår leva upp till.

Ingvar Carlsson säger att de skattesänkningar om 25 eller 30 miljarder som vi har genomfört för företagen handlar om kapitalägarna. Jag undrar då: Var tror egentligen Ingvar Carlsson att de nya jobben skall skapas? De skall skapas i företagen, och för att de skall skapas där krävs investeringar, och investeringar är pengar, det är kapital. Läger vi dessa dubbelbeskattningar på företagen och kapitalet skapas inte jobben. Ingen uppgift är viktigare än att under 1990-talet skapa förutsättningar för fler jobb. Den gamla socialdemokratiska betongpolitiken på detta område leder till ökad arbetslöshet.

Jag tror inte att det finns en enda socialdemokratisk regering i hela Europa som fortfarande har kvar dubbelbeskattningen. I Norge avskaffades den av en socialdemokratisk regering för ett eller två år sedan. Jag vet inte om Ingvar Carlsson tycker att Gro är en gemen kapitalistlakej, som bara är ute efter att berika de rika och ta från de fattiga. Jag tycker att Gro är en ganska bra person, och det hon gjorde var bra för Norge.

Det vi gör är bra för Sverige. Det man har gjort i Finland är bra för Finland. Utan detta blir det inga nya jobb.

Återigen, med Bibelns ord: Ja är ja och nej är nej, och vad där emellan är är av ondo.

Att försöka konsultera Göran Persson i den delen leder nog inte till något bättre resultat. Det är ju fortfarande inget ja eller nej när det gäller dubbelbeskattningen. Det var bara surr, tomhet och allmänna uttalanden, därför att Ingvar Carlsson vill kunna stå där ute och hetsa med vänsterretorik mot företagen, mot kapitalet och mot regeringen. Men han vet samtidigt att man måste kunna säga till företagen: Nej, men det ligger väl mycket i vad regeringen gör. Det är nödvändigt att föra en realistisk politik. Och då blev det denna kluvenhet – vad däremellan är är av ondo.

Samma sak vad gäller a-kassan: Vänsterretorik. Men i verkligheten vet han att detta är en politik som är riktig och viktig och som förs av varenda socialdemokratisk regering i Europa.

Det finns en elegant liten teckning av Ströyer i dag i Dagens Nyheter. Man ser Göran Persson i finansdebatten häromdagen stå här i denna talarstol.

Det är en stor, stor, stor pratbubbla som är tom, tom, tom. Det är den socialdemokratiska politiken just nu.

Detta till trots ber jag att få önska Ingvar Carlsson en god jul. Jag skänker ju bort litet slipsar. Även Ingvar Carlsson skall få en vacker julslips av mig. (Applåder)

Anf. 27 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Mig behöver statsministern inte ge någon slips. (Applåder)

Efter det att det talats så mycket om ljus, jul och allt vad det nu är vill jag upprepa vad jag sade i ekonomidebatten: Svensk ekonomi är som en julgran, fast efter julgransplundringen.

Jag blir därför alltid rädd när det talas – och allra räddast blir jag när statsministern gör det – om ljuset i slutet av tunneln. Det finns faktiskt skräckscenarier, och det finns möjligheter för denna regering att göra fler prakttavlor. Vi har nog den värsta tiden framför oss – det tror jag – nämligen den tid då 20 % av Sverige går bra och man ser rekordvinster osv., medan övriga 80 % går dåligt. Det kan, som bekant, om vi inte vidtar åtgärder i form av nedskärningar i de statliga utgifterna, sluta i ett förfärande scenario med hyperinflation och annat och där min nya vän finansministern tillsammans med riksbankschefen får sitta tillsammans med Världsbanken och det närmast blir genant att vara statsminister i Sverige.

För att göra något åt detta måste vi återindustrialisera Sverige. Därför har vi föreslagit direktavskrivningar, nuvärdesavskrivningar m.m. Jag skulle vara hemskt glad om statsministern, när ni nu skyndsamt skall utreda detta, kunde tala om vad "skyndsamt" betyder. Detta är nämligen viktiga åtgärder för att få fart på hjulen i Sverige.

Så ett gott råd – om man får ge ett sådant så här i jultider. Ett gott råd är att ni i regeringen förklarar för folk i litet enklare termer de nationalekonomiska sammanhangen. Det är väldigt viktigt just nu. Det är väldigt farligt om man gör precis tvärtom, nämligen försöker få det att låta så väldigt komplicerat att folk bara rycker på axlarna.

Människor i Sverige som drabbas av det som nu sker måste förstå vad som ligger bakom. Jag tror inte att det är så många som gör det ännu.

Sedan ett par ord om de stora missgreppen. Det medges att vi har hjälpt regeringen emellanåt. Men i en fråga hjälpte vi då rakt inte till. Jag avser då det totalhaveri som kostade Sverige 25–65 miljarder kronor. Det var när amiral Bildt gick på grund osv. och svenska kronan började flyta litet redlöst och oplanerat.

Jag tycker faktiskt på fullaste allvar att den frågan om någon borde utredas. Tidigare riksbankschefen Lars Wohlin har föreslagit en internationell kommission som ser över detta. Vad var det då som hände? En haverikommission tillsätts ju när flygplan störtar, och en sådan kan man också ha när Sverige störtar. Man måste få svar på frågor om huruvida det var nödvändigt, vad det kostade osv. Det kan ju inte vara så att det bara är folk med fallskärmar som skall stå för vad de har gjort.

Till sist, statsministern: Vi vill skära i alla statliga utgifter. Jag skulle vilja höra en liten läcka om den budget som kommer. Tänker ni fortsätta att ha

kvar alla heliga kor som gör att ni inte skär i de statliga utgifterna utan undantar vissa områden?

Prot. 1993/94:46
17 december 1993

Partiledardebatt

Anf. 28 Statsminister CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Låt mig i all vänlighet säga att jag nog tycker att få egentligen är i så stort behov av en ny slips som Ian Wachtmeister. Jag skall inte heller göra honom besviken på denna punkt.

Man är ju tacksam när man får den här typen av väldigt preciserade frågor som man skall svara på under tre korta minuter. Ian Wachtmeister frågade mig: Kommer ni att behålla de heliga korna? På den frågan kan jag enkelt svara: Ja, de heliga – det här är nämligen en regering som står för etik och moral – bibehåller vi, men åtskilliga andra kommer vi nog att ta oss an.

Det är också den bistra sanningen, som ingen kan fly, att vi har levt över våra tillgångar som nation, som stat och, ibland, som kommuner och lands-ting. Den som tror att vi kan ta oss ur detta genom höjda skatter eller genom att bara ta till voodoo-trix med ekonomin kommer i själva verket att föra oss in i en än djupare, än långvarigare och än allvarligare kris än den vars värsta fas vi nu har bakom oss.

Det kommer förvisso att behövas många insatser också från olika partier i denna kammare för att bringa statsutgifterna i balans. På en punkt, det skall jag gärna säga, är jag litet besviken på Ny demokrati och på Ian Wachtmeister. Ofta när vi har en dialog i utskotten – för dialoger har vi – är det på höjda utgifter, inte på sänkta sådana, som Ny demokrati ställer kortsiktiga krav.

Helt kort till frågan om valutapolitiken och förra hösten. Utrett är väl detta i och för sig av Lindbeckkommissionen, men en debatt skadar inte. Jag tycker fortfarande att det var bra att vi i Europa försökte bibehålla ett system med fasta växelkurser. Jag är alldeles övertygad om att detta är bra för stabiliteten, bra för företagsamheten, bra för möjligheterna till tillväxt och långsiktigt bra för möjligheterna till jobb. Det försökte vi, och det försökte andra regeringar. Det misslyckades i Europa.

Vi är nu i en annan fas av utvecklingen. Men jag tror att det är viktigt att vi på 1990-talet gemensamt mellan de europeiska länderna försöker att återetablera den valutastabilitet som, tyvärr, gick förlorad förra hösten. Det kan vi inte göra ensamma. Det kräver ett samarbete på det sätt som jag har beskrivit här tidigare och som det talas om i EG-kommissionens Vitbok. Det är en uppgift som jag innerligt hoppas att inte bara Ingvar Carlsson och t.o.m. Gudrun Schyman utan även Ian Wachtmeister, som den företagare han är, skall inse behovet av och vilja ställa upp på åter en gång. Han ställde upp ganska bra, t.o.m. för 500 % ränta förra hösten.

Anf. 29 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Om det som gjordes i november förra året nu var så bra tycker jag att det finns ännu större anledning att klarlägga detta genom den utredning som Lars Wohlin och jag föreslår. Det som gjordes var nämligen inte alls bra. Det var i stället ett stort fiasko och den dyraste prakttavla som någonsin tillverkats i Sverige.

Medan vi talar om sådana saker vill jag säga att jag tycker att man, och det är definitivt ett mycket allvarligt förslag, efter den debatt som har varit

om arbetslösheten och de åtgärder som har aviserats från olika håll och med tanke på den oenighet som finns osv. – och eftersom vi inte kan lösa det här – borde ha en kommission liknande Lindbeckkommissionen för att se på detta med arbetslösheten.

Vi måste nämligen få in allmänintresset i den här frågan. Här inne finns för många särintressen – förlåt mig! Jag tror att allmänheten skulle vilja få en logisk, saklig och objektiv analys. Man skulle kunna komma med ett förslag av den modell som Lindbeckkommissionen använde, men på ett annat sätt, och tala om vad det är Sverige måste göra för att få rätsida på situationen. Jag tror nämligen att inte bara statsministern, utan även många andra då kunde luta sig mot det förslaget och säga: Det var ju bra, de har sagt så och vi håller med. Alla höll ju med Lindbeck. Kommer ni ihåg det?

En annan sak är att det hotas med avgång från regeringens sida. Det skall jag be att få upplysa om. Det är intressant, för det är nämligen ett argument som har kommit fram i våra förhandlingar i utskotten, med regeringspartier och i andra sammahang. Hela tiden skall man avgå.

Det festligaste av allt var när man skulle avgå om vi inte gick med på att höja bensinskatten. Det är säkert. Det sade man till mig. Det är absolut säkert. Det var Lars Tobisson och några andra här, som säkert inte vill bli namngivna, som sade: Om inte ni går med på att höja bensinskatten avgår regeringen.

Vi höjde inte bensinskatten i går, och regeringen sitter kvar. Vad är nu detta? Jag har hört talas om att ni inte skulle ha taburetthäfta. Det har intygats från högsta håll. Kan det möjligen vara så, herr statsminister, att Lars Tobisson rent utav lurar mig när han säger så där? Har ni verkligen sådant fuffens för er, att han inte menar att ni skall avgå? Man måste ju lära sig i den här hanteringen.

Med heliga kor menar jag t.ex. det politiska träsk som statsministern och jag brukar underhålla oss med och plaska omkring uti samt vad man skall göra på den kanten. Jag menar också den u-hjälp som min vän Alf Svensson administrerar, en u-hjälp som ohjälpligt rinner ut ur statskassan. Tänker ni göra något på det området? Vi har inte råd med den. Sedan tänkte jag också fråga om ni tänker ta reda på vad flyktingpolitiken kostar och vad ni kan göra åt den. Nu har jag sagt ett ord som givetvis gör mig skyldig till att vara rasist, men det blir man i Sverige så fort man kan räkna.
(Applåder)

Anf. 30 TALMANNEN:

Jag får erinra om att meningsyttringar från åhörarna inte är tillåtna.

Anf. 31 Statsminister CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Det är en konstig diskussion som handlar om avgångar fram och tillbaka. Jag vet inte alls vad som har förekommit i herr Wachtmeisters omgivning i olika samtal i detta sammanhang. Jag kan delvis förstå att det surrar mycket tal om avgång i hans närhet. Han är ju luttrad i den delen när det gäller sin närmaste omgivning. I övrigt vill jag bara säga att det är sådana saker som hanteras med visst allvar. Lyssna på mig! Ian Wachtmeister vet

att när jag säger någonting, då är det allvar. Det har han lärt sig också får konsekvenser.

Det var inte så värst mycket Ian Wachtmeister hade att tillföra när det gällde att precisera sina frågeställningar om de s.k. heliga korna, till skillnad från de vanliga korna. Vi kommer att lägga fram en budget som är strikt och som är stram. Den fullföljer den saneringspolitik som denna regering står för, och som är en förutsättning för lägre räntor och för att vi skall få fram de nya jobben.

Det innebär att vi tittar på kostnaderna på alla områden. Jag tycker inte att det är rasistiskt att ställa frågor om kostnaderna för flyktingpolitiken. Jag tycker att det har gjorts övertramp, milt sagt, av Ny demokrati i andra delar av den flyktingpolitiska debatten, men självfallet skall vi föra en debatt om kostnaderna. Vi har lagt fram förslag från regeringens sida där vi försöker att spara och hushålla på flyktingpolitikens område precis på samma sätt som vi tvingas att göra det på andra områden.

Men offentliga utgifter, som är nödvändiga i ett civiliserat samhälle, är uttryck för vissa moraliska och politiska ställningstaganden. Vi har en skola som kostar pengar, för vi vet att det är en investering i framtiden att ge våra barn bästa möjliga utbildning. Vi har en flyktingpolitik därför att det är ett moraliskt ansvar att hjälpa människor som är i nöd och som lider. De som har kommit hit från Bosnien, det vet Ian Wachtmeister, har inte kommit hit därför att de var lockade av några överdrivna bidrag. Det är inte bidrag som har fört dem hit, det är serbiska bomber, bomber som har gjort att deras hus inte längre finns, att deras byar är föröddade, att de inte har något hem, att de älskar kanske inte längre finns. Det innebär inte att vi inte skall hushålla och spara på flyktingpolitikens område. Det skall vi, och det gör vi. Men flyktingpolitiken är också uttryck för ett moraliskt ställningstagande. Jag tror och hoppas att Ian Wachtmeister i dessa jultider, när han skall få sin julslips, i grunden är beredd att ställa upp på att moralen kräver att vi hjälper människor i nöd.

(Applåder)

Anf. 32 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Inte heller jag är i behov av någon slips, varken från statsministern eller från någon annan, om det är någon som kommer på den tanken.

Talet om att det är vänsterpopulism som bedrivs när vi från den samlade vänsterns sida talar om solidaritet och rättvisa är faktiskt inte sant, Carl Bildt. Det handlar inte om populism, utan det handlar om politik. Politik handlar om att välja. På vems sida står jag och det parti som jag tillhör? På vems sida står Carl Bildt och det parti han tillhör? På vems sida står regeringen?

Jag har de senaste veckorna mött väldigt många människor här utanför på Mynttorget som kommer för att tala om sin vrede, sin besvikelse, sin upprördhet och sin oro över framtiden. Det Carl Bildt säger är att jag och Ingvar Carlsson, som har mött de här människorna, inte skall ge efter för en kortsiktig frestelse och tillgodose de här människornas mycket berättigade krav på en rimlig nivå i a-kassan och på en rimlig ersättning när de är sjuka och krav på att få arbeta. Det handlar inte om frestelser, det handlar om att få leva

Prot. 1993/94:46
17 december 1993

Partiledardebatt

ett människovärdigt liv. Att stå på de människornas sida, att hävda människovärdet framför marknadsvärdet handlar inte om populism, det handlar om politik. Det är mycket föraktfullt att uttrycka sig på det sätt som Carl Bildt gör när han talar om dessa människors oro och de krav som i dag förs fram av en alltmer växande skara människor. Det är beklagansvärt att vi har en statsminister i det här landet som på det sättet saknar respekt för människor och för människovärdet.

Det är inte populism när vi från vänstern säger att en politik för framtiden, som Carl Bildt gärna talar om, handlar om att försvara den generella välfärden. Det handlar om att riva upp den orättvisa skattereformen. Det handlar om att låta kommunerna få växa, få expandera, så att vi kan tillgodose de krav på vård och omsorg, på utbildning, på fritid för ungdomarna, på kultur som växer fram och som nu faktiskt kan tillgodoses. Dessutom skapar vi jobb.

Det är inte populism att tala om för Carl Bildt, om han inte vet bättre, att vi kvinnor i Sverige inte kommer att acceptera att gå tillbaka och utföra ett obetalt och osynliggjort hemarbete. Vi kommer inte att göra det. Vi kommer att kräva vår rätt. Vi kommer att kräva hela lönen. Vi kommer att kräva halva makten. Vi kommer att kräva ett helt liv, som innebär att vi har möjligheter att både arbeta, vara föräldrar och delta i samhällsdebatten. Detta är inte populism. Detta är jämlikhet. Detta är solidaritet. Detta är att hävda människovärdet.

(Applåder)

Anf. 33 Statsminister CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Ingen kan i alla fall påstå annat än att Gudrun Schyman levde upp till förväntningarna. Vad hon hade att säga var att jag saknade respekt för människan och människovärdet när jag ansåg att den politik hon står för är relativt billig och enkel vänsterpopulism. Det handlar inte om att jag saknar respekt för människovärdet. Det handlar om att jag inte har någon vidare respekt för kvaliteten i den politik och det politiska alternativ som Vänsterpartiet står för.

Gudrun Schyman står här som något slags slagordsmaskin och säger: Vi vill det, och vi vill det, och vi vill det. Det låter ju välvilligt, men Gudrun Schyman är erfaren nog att veta att politik handlar om att fatta de svåra besluten. Det är inte fråga om några dagisramsor. Det handlar om svåra beslut i en tuff tid när vi skall lägga grunden för tillväxt och företagande, när så mycket har gått snett att vi måste ställa det till rätta, och när det politiska alternativ som Gudrun Schyman förordar – planhushållning, dirigism, kommunism – har havererat så grundligt, med allvarliga konsekvenser över hela Europa.

Ett vet vi: Vi kan aldrig gå den väg – vilken den nu är i sina detaljer – som Gudrun Schyman förordar. Skulle vi följa vänsterpolitiken, skulle vi till mycket stor del slå ihjäl företagsamheten i detta land. Bidrag skulle ges till alla som vill ha. Vi skulle höja alla ersättningsnivåer – förmodligen över 100 %, om det nu var matematiskt möjligt. Det är alltid någon som vill ha det. Vi skulle alla hamna i en statsskuld och ett underskott som ingen skulle kunna klara av.

Det vore intressant att någon gång höra Vänsterpartiet tala om svåra beslut, ett svårt ansvarstagande och viktiga vägval. Inse att det inte är produktionen av slagord, utan produktionen av varor, tjänster, nya idéer och nya företag som lägger grunden till Sveriges utveckling framöver. Vänsterpolitik har Europa och Sverige fått alldeles tillräckligt av. Populism är den största faran för framtiden. Det är realism och ansvarstagande som Sverige och Europa behöver.
(Applåder)

Anf. 34 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att den intellektuella nivån på den politiska debatten sjunker oroväckande hastigt, Carl Bildt. Vad jag talar om är den verklighet som vi lever i. Det är en verklighet med en massarbetslöshet, en situation ute i kommuner och landsting där neddragningar åstadkomna genom den borgerliga regeringens politik innebär att många människor far illa. Det är gamla människor, unga människor, barn, och ungdomar som går i skolan – en segregerad skola till följd av er politik. Det handlar om verkligheten och ingenting annat. Det är inte slagord.

Det är inte slagord som de 30 000 människor som stod här utanför riksdagshuset i veckan för fram. De går inte hit för att de tycker det är roligt. De går hit därför att de har någonting viktigt att säga. De är mycket besvikna, Carl Bildt över att varken statsministern eller någon av de andra företrädarna för den som ni tycker så utmärkta politik som ni för inte ens vågar gå ut och möta dem.

Ni vågar inte ens gå dit och tala med människor. Det är de flesta väldigt besvikna över, och jag håller med dem. Ni tycker att ni har en så fantastiskt bra politik som kommer att föra Sverige in i ett så fantastiskt välstånd. Varför går ni då inte ut på gator och torg och möter de människor som har en annan uppfattning? Varför åker ni inte land och rike kring och går på arbetslöshetskaféerna och talar med de människor som det berör? Ni är fega, eftersom ni hycklar. Det är sanningen.

Så till frågan om Europapolitiken, som Carl Bildt berörde. Det är den enda fråga där han befinner sig i ett resande tillstånd. Dessutom är det inte bara resande rent fysiskt, utan det är också resande in i en värld som inte kommer att bli verklighet. Jag är också ute och reser mycket, inte minst är jag ute på skolor. Jag kommer ganska ofta efter Carl Bildt. Det är intressant vilka frågor jag får, och de opinionsundersökningar jag gör efter det jag har gjort presentationer är också intressanta.

Det är intressant att se effekten av Carl Bildts resande och vad det har fört med sig. Opinionen inte minst bland ungdomarna pekar på ett klart och entydigt nej till ett svenskt medlemskap i den europeiska unionen. Jag tror inte att det är möjligt ens för Carl Bildt, även om han ofta har en konstig verklighetsuppfattning, att säga att dessa ungdomars åsikter är ett uttryck för sektaristiska vänsterintressen, nationella sektaristiska intressen eller att de är totalt förda bakom ljuset.

Detta är en ungdomsgeneration som sätter framtidsfrågorna på den politiska dagordningen. Den ger sig inte hän åt den politiska retorik som gällde på, 60-, 70- och 80-talet, utan den talar om solidaritet, en hållbar utveckling

och en framtid som innefattar fler människor än i de 12 länderna i den väst-europeiska unionen. Det är framtidstänkande, Carl Bildt.

I den framtiden utesluter en majoritet ett medlemskap i den europeiska unionen. Det skulle vara intressant att höra vad Carl Bildt har för beredskap när det blir ett nej i folkomröstningen. Skall ni avgå? Eller lämnar ni över till oss som vet bättre?

(Applåder)

Anf. 35 Statsminister CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt som Gudrun Schyman påpekar i slutet av sitt anförande att jag befinner mig resande ute i landet och möter människor varje vecka. Jag möter dem var helst jag träffar dem, ute på skolor, på arbetsplatser och på möten. Jag vill ibland komma bort från de organiserade mötena och möta människorna ute i verkligheten som den faktiskt är. Jag vill borta från riksdagshus och Rosenbad möta människor inte bara på Mynttorget utan runt om i verkligheten i Sverige.

Det jag möter är en långt mer realistisk bild hos människorna av Sveriges ekonomiska situation och möjligheter än den som ofta kännetecknar den politiska debatten. Man vet att vi har levt över våra tillgångar under många år. Man vet att det har begåtts svåra misstag. Man vet att det inte finns några mirakelmediciner. Man vet att det är i företagen som de nya jobben måste komma, och man vet att det krävs en politisk omläggning som är grundad på en realistisk syn på vad politiken och framtiden kan innebära.

Jag möter realism, och jag möter de frågor som finns och försöker att ge ett svar. Det gäller självfallet inte minst det oerhört viktiga Europapolitiska vägval som vi står inför. Jag har tagit mitt personliga politiska ansvar genom att vara ute varje vecka i olika delar av landet och möta människor och försöka att argumentera för det som jag står för. Det är valet att vara inne, att ha inflytande, att ha möjligheter till nya jobb och investeringar, men också möjlighet att bidra till samverkan för freden i Europa.

Gudrun Schyman står för ett alternativ som ställer Sverige utanför, utan inflytande i Europa, utan möjligheter att attrahera de investeringar som är alldeles avgörande för att vi skall få jobben, och som dessutom ställer Sverige utanför möjligheterna att bidra till en aktiv, konstruktiv och framtidsinriktad fredspolitik. Det är beklagansvärt att behöva säga det.

Därmed går Gudrun Schyman objektivt sett, som marxisterna brukar säga, i samma band, i samma fålla, som de aggressiva nationalisterna – rödbruna i Ryssland, eller bara bruna i andra länder – som också vill resa murar och barriärer mellan folk, och som vägrar att inse samverkans betydelse för jobben, för inflytandet och för freden. Gudrun Schymans Vänsterparti är ett populistiskt parti som dessutom står för en isolationism som är farlig för Sverige och farlig för Europa.

(Applåder)

Anf. 36 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman och herr talman! Allt tyder nu på att den ekonomiska utvecklingen i Sverige har vänt. "Äntligen på väg upp" skrev Affärsvärlden i onsdags. Samma dag spådde Veckans Affärer att 1994 kan bli en positiv över-

raskning. För första gången på några år kan vi alltså fira jul i en känsla av optimism. Det är uppenbart att regeringens ekonomiska politik börjar ge resultat.

Men det finns självfallet också inslag i utvecklingen som inger stark oro. Arbetslösheten i Sverige och Europa hör dit, liksom självfallet utvecklingen i Ryssland. Det finns mycket att säga om det, och en del har sagts redan tidigare i debatten i dag. Jag tänkte utnyttja det här tillfället till att tala om en annan fråga som ger anledning till oro.

Opinionsundersökningar om svenska folkets inställning till svenskt EU-medlemskap visar att en klar och kanske växande majoritet i dag säger nej.

Vi som är övertygade om att ett ja till EU i den kommande folkomröstningen är vitalt, bl.a. för att uppgången i svensk ekonomi skall fortsätta, står inför en oerhörd utmaning. Vi har sannolikt ett knappt år på oss att övertyga några hundratusen personer som i dag känner sig osäkra, eller som säger nej, att de skall rösta ja.

Ja-anhängarna påstår ofta att nej-sidan bara hänger upp sig på detaljer och glömmer de stora frågorna. Snuset har blivit en symbol för den attityden. Det kan säkert stämma in på en del, men det är ingalunda några detaljer som får de flesta genomtänkta nej-sägarna att säga nej.

Jag har i debatten tyckt mig kunna identifiera fem frågor som ofta återkommer i nej-sidans motiv, nämligen demokratin, arbetslösheten, välfärden, jämställdheten och neutraliteten. Det är verkligen inga detaljfrågor. Det är centrala ideologiska frågor i den politiska debatten.

Därför är jag också övertygad om att opinionen inte kommer att svänga bara för att vi lyckas klara hem snuset, Norrlandsstödet, Systembolaget och några andra svenska hjärtefrågor i medlemskapsförhandlingarna.

Kritikerna säger att demokratin blir sämre vid ett EU-medlemskap. Bryssel ligger längre bort än Stockholm i både bokstavlig och bildlig mening. 08-or är illa nog, men 009322-or är ännu värre. EU ger kanske inflytande åt en språkkunnig elit, men inte åt folket. De säger att vi förlorar suveränitet över de beslut som berör oss.

Inget argument väjde tyngre än detta när danskarna sommaren 1992 sade nej till EU. Det är kanske inte så svårt att föreställa sig att det finns svenskar som tvekar av samma skäl.

Men demokratin – att Sverige skall få rösträtt i Europa – är för oss som säger ja till EU ett av våra viktigaste argument för medlemskap. Vi blundar inte för de fakta och risker som motståndarna pekar på, men vi menar att de glömmer några centrala saker.

Det finns viktiga problem som är gränsöverskridande. De kan bara lösas i samarbete mellan länder. Det gäller t.ex. miljöförstöringen, flyktingfrågorna, kontrollen av de transnationella företagen och arbetslösheten. Det blir till ett problem för demokratin om vi inte finner vägar att i demokratisk ordning också lösa dessa frågor.

Men varför just EU? Varför inte Europarådet, OECD, IMF, Förenta nationerna eller någon annan internationell organisation? Jo, därför att erfarenheten visar att EU är den organisation som har varit den mest drivande och mest framgångsrika. Vi kan självfallet inte få några garantier för att EU kommer att lösa de problem som jag har nämnt. Vi kommer säkert många

gångar att känna oss besvikna på att det går för trögt i EU. Men EU är den internationella samarbetsorganisation som vi kan hoppas skall åstadkomma något. Ofta är det dessutom bättre att 350 miljoner människor tar ett halvt steg åt rätt håll än att 8 miljoner tar ett helt.

EU kommer under alla förhållanden att i framtiden fatta viktiga beslut som kommer att ha betydelse för oss svenskar. Vi som säger ja till EU vill att Sverige skall vara med och aktivt påverka de besluten. Visst avstår vi en viss suveränitet när vi överlämnar beslutsbefogenheter åt ett överstatlig organ, men vi vinner samtidigt i suveränitet när vi kan vara med och fatta besluten.

Självfallet kan inte Sverige, lika litet som andra medlemsländer, diktera några beslut inom EU, men i kraft av viktiga erfarenheter och goda argument kan vi tillsammans med andra utöva inflytande. Det är för övrigt något märkligt att höra en del av dem som tidigare trott Sverige om att kunna påverka utvecklingen i diktaturer som Vietnam, Sydafrika och Nicaragua nu utdöma våra möjligheter att få inflytande i ett samarbete med andra demokratiska stater.

Herr talman! Många tycks vara övertygade om att med ett medlemskap i EU följer massarbetslöshet i Sverige. I den antologi som ett antal EU-kritiska socialdemokrater nyligen har gett ut – Det nya riket – är det ett återkommande tema.

Arbetslösheten är hög i EU. Det är i sig ett stort socialt och ekonomiskt problem, men ingen kan hävda att arbetslösheten beror på att EU finns. Många hävdar att EU styrs av andra mål och värderingar än full sysselsättning. Men det är uppenbart att EU-kommissionen och medlemsländernas regeringar har kommit till slutsatsen att samverkan i EU är nödvändig för att lösa arbetslöshetsproblemet. Den nu aktuella rapporten, Growth, Competitiveness, Employment, är ett uttryck för det. Orsaken – och den enda orsaken – till att den har tagits fram är, som det framhålls i förordet, just arbetslösheten.

Hur skulle då ett svenskt medlemskap påverka arbetslösheten och sysselsättningen här i Sverige? Jag tror att vi kan vara tämligen övertygade om en sak. Det är att vid svenskt utanförskap blir det utomordentligt svårt att locka hit investeringar och den vägen få fler jobb i Sverige.

Varje nej-sägare måste ställa sig frågan: Med vilka argument skulle jag vid svenskt utanförskap försöka övertyga en amerikansk, japansk eller svensk investerare att göra en investering i Sverige? Det är inte lätt att finna ut några bra argument för det.

Samtidigt måste det understrykas att medlemskapet självfallet inte löser alla våra problem. Även som medlem måste Sverige kunna erbjuda ett konkurrenskraftigt företagarklimat. Ett svenskt EU-medlemskap är därför en viktig men inte tillräcklig förutsättning för att vi skall kunna få investeringar och jobb till Sverige.

Herr talman! Kommer då inte EU att tvinga oss att sänka skatter och som en följd av det att dra ner på välfärdspolitiken och göra avkall på jämställdheten? Det är vad många fruktar, och det är säkert en förklaring till att många kvinnor tvekar. Men EU tvingar oss inte att sänka några skatter. En annan sak är att Sverige för att vara konkurrenskraftigt i en internationell

ekonomi tvingas ta hänsyn till vilka villkor som gäller i andra länder. Vi kan inte ta ut väsentligt högre skatter än andra på exempelvis företag och kapital. Det gäller oavsett om vi är med i EU eller inte. I själva verket är det troligt att vi utanför EU skulle få större krav på oss att sänka skatter för att kunna locka hit investeringar.

Hur mycket vi skall betala i skatt och hur vi väljer att utforma vår välfärds- och jämställdhetspolitik är alltså något som vi avgör själva. Det finns ingen grund för att påstå att ett svenskt EU-medlemskap skulle hota våra ambitioner på det området.

Om medlemskapet ökar våra möjligheter att locka investeringar till Sverige – och det är jag alltså övertygad om att det gör – ökar det också förutsättningarna för en god ekonomisk utveckling. Därmed ökar också möjligheterna att förstärka den bas som välfärdspolitiken vilar på.

Jag är för övrigt också övertygad om att svensk välfärds- och jämställdhetspolitik i framtiden kommer att framstå som en förebild för många andra länder. Sverige har en högre andel äldre och en högre kvinnlig förvärvsfrekvens än något annat land i Europa. Samtidigt har vi de näst högsta födelse-talen. En viktig förklaring till det är vår väl utbyggda barn- och äldreomsorg. Det finns ingen som helst anledning varför vi som EU-medlemmar skulle lägga om den politiken. Tvärtom kommer fler och fler länder att följa vårt mönster.

Till sist, herr talman, vill jag ta upp frågan om neutraliteten. EU eftersträvar att på sikt utvecklas till en försvarsunion. En del oroas av tanken att Sverige skulle gå med i en sådan, därför att det skulle vara oförenligt med alliansfriheten och neutralitetspolitiken.

Europas säkerhetsordning är under omstrukturering. Men hur en ny säkerhetsordning kommer att se ut är långt ifrån klart. En sak bör vi dock kunna slå fast. Europa *behöver* en ny säkerhetsordning. Warszawapakten är upplöst. Flera tidigare Warszawapaktsstater vill bli medlemmar i NATO och samverkar tillsvidare med NATO inom ramen för NACC. Amerikanarna letar genom PFP – Partnership For Peace – efter nya samarbetsformer.

Utvecklingen i Jugoslavien visar med all tydlighet att EU som det ser ut i dag inte räcker till för att säkra fred i Europa. Det ligger därför i allas, också i Sveriges, intresse att nya former för säkerhetspolitiskt samarbete kan etableras för att säkra freden i vår världsdel. Det är rimligen viktigare än neutraliteten, men vi behöver inte i dag binda oss för den ena eller andra formen.

Herr talman! Bland dem som tvekar inför svenskt medlemskap finns det säkert många som gör det i känslan av att vi vet vad vi har men inte vad vi får. Det är en mycket farlig illusion. I någon mening är det sant att vi inte i detalj vet vad vi får om vi går med i EG, men osäkerheten är än större om vi stannar utanför. Med andra ord: vi vet inte alls vad vi har. Vi kan inte välja mellan att köra på i gamla hjulspår eller avvika tvärt. Bägge våra vägar avviker från de gamla hjulspåren.

Vi som tror på EU-medlemskap har all anledning att ta opinionen på stort allvar. Vi skall med andra ord utgå ifrån att det är väsentliga frågor som får många att tveka – inte snuset. Men det är samma väsentliga frågor som gör oss övertygade om att svenskt medlemskap i EU är bra för Sverige. Därför

skall vi välkomna debatten, och därför skall vi nu gå på offensiven. Sverige måste bli medlem i EU för demokratins, jobbens, välfärdens, jämställdhetens och fredens skull.

(Applåder)

Anf. 37 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var bra att Bengt Westerberg så klart uttalade att medlemskap i EU inte på något sätt tvingar oss att sänka skatterna. Jag säger det därför att andra regeringsföreträdare har påstått motsatsen tidigare. Man har också sagt att vi därmed måste rasera välfärden.

Jag kan försäkra att det har skrämt många socialdemokrater över till en i varje fall preliminär nej-ståndpunkt. Att vice statsministern nu uttalar sig så klart på denna punkt har därför ett egenvärde.

Jag har också noterat att Bengt Westerberg tidigare har sagt att det är ett uttryck för brist på realism att 1993, då budgetunderskottet ligger i trakten av 200 miljarder kronor, prata om Sverige som ett blivande paradiset för skattesänkningar. Det är så långt bort man kan komma från vad som är realistiskt. Det är bra att sådana uttalanden görs. Det kan vara värdefullt både ur den ekonomiska debattens synpunkt och ur EU-synpunkt.

Jag kan på ett sätt förstå att regeringen vill haka på och argumentera i en konjunkturuppgång. Även med denna regering kommer det naturligtvis förr eller senare en konjunkturuppgång. Det kan den inte förhindra. Men det låter inte bra när regeringen inte samtidigt säger ifrån och visar att man har medkänsla med en halv miljon arbetslösa som är oroade inför denna jul. Det visas ingen medkänsla med de allvarligt sjuka som skickas hem därför att sjukhusen inte har resurser att ta hand om dem. Det visas ingen medkänsla med dem som är eller håller på att bli utförsäkrade och är oroliga eller med dem som tvingas gå från hus och hem. Jag har saknat denna förmåga att leva sig in i det faktum att allt fler svenskar i dag är oroliga och otrygga.

Till slut har jag en fråga till Bengt Westerberg. Det har varit mycket tal om den kristna etiken och läroplanen de senaste dagarna. Det finns de som säger att vi inte skall ta den nya formuleringen på allvar, att det inte är något märkligt och att det blir som hittills. Det finns de som likt Alf Svensson vill se formuleringen som en stor seger för kds. Det skulle i realiteten alltså vara så, att kristendomen skall ha en särställning som enligt min mening hotar religionsfriheten.

Jag skulle gärna vilja höra vilken Bengt Westerbergs tolkning av detta är. Skall formuleringen egentligen inte betyda någonting, eller är det klart allvarligt ur religionsfrihetens synpunkt?

Anf. 38 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag tror inte att det råder några som helst delade meningar mellan Ingvar Carlsson och mig när det gäller medkänsla med de människor som har drabbats av krisen. När socialdemokrater påstår att regeringen inte försöker göra något åt det och att vi inte kan känna medlidande och solidaritet med dessa människor, är det faktiskt ett påstående rakt ut i luften som saknar täckning.

Om jag får ta sjukvården som exempel kan jag säga att det har genomförts

en lång rad viktiga reformer på senare år, mitt under den ekonomiska krisen, som faktiskt har inneburit stora förbättringar för människor.

Vi genomförde häromdagen en hearing för att få en klar bild av hur situationen är i svensk äldreomsorg. Vi gjorde det mot bakgrund av de många reportage i tidningarna som har pekat på att situationen skulle vara mycket dålig.

Det är självklart att det i alla lägen, oavsett hur konjunkturen ser ut, går att lyfta fram exempel på misslyckanden och sådant som inte är riktigt bra. Den helhetsbild som växte fram under en hel dags hearing med personer som jobbar praktiskt med äldreomsorg ute på fältet var att svensk äldreomsorg efter ÄDEL-reformen fungerar utomordentligt väl.

Ett annat exempel på framsteg på det området är att operationsköerna har försvunnit. Det faktum att människor tvingades vänta under mycket långa tider, ibland under många år, på att få behandling eller operation var ett av de stora debattämnena här i kammaren och på många andra håll för några år sedan. De köerna är för flertalet tunga viktiga diagnoser i dag borta. Det har man kunnat genomföra, trots att sjukvården har fått mindre resurser, genom att effektivare använda de resurser man faktiskt förfogar över.

Ingvar Carlsson påstod också att det skulle finnas några krafter i regeringen som hävdar att EU-medlemskap skulle tvinga oss att sänka skatterna och skära ned på välfärden. Jag tror att Ingvar Carlsson får vara snäll att namnge de krafterna. Jag umgås dagligen med mina regeringskamrater och har inte hört någon påstå något sådant.

Ingvar Carlsson tog också upp frågan om de utförsäkrade. Det regeringen har gjort är inte att försäkra arbetslöshetsförsäkringen. Tvärtom har vi utvidgat den till att gälla alla. Genom den överenskommelse som har träffats i riksdagen har ersättningsnivån höjts mer än vad regeringen ansåg ekonomiskt rimligt för de personer som bara erhåller KAS eller den lägsta nivån i försäkringen. I praktiken är det frågan om en förbättring av arbetslöshetsförsäkringen.

De regelförändringar som har aviserats är i hög grad inspirerade av riksdagens revisorer med socialdemokrater i spetsen som har påpekat att det för närvarande finns brister i reglerna för arbetslöshetsförsäkringen.

Jag tycker att Ingvar Carlsson tar i väldigt mycket när han försöker beskriva situationen i landet och framför allt regeringens sätt att reagera. Vi känner minst lika mycket solidaritet och medlidande som ni gör. Vi gör allt som står i vår makt med de ekonomiska resurser som finns att försöka hjälpa de människor som är utsatta. Vi gläds åt att det nu uppenbarligen är en vändning på gång.

(Applåder)

Anf. 39 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Åtgärderna för att minska köerna vid sjukhusen vidtogs under vår tid genom samarbete mellan Centern, Folkpartiet och Socialdemokraterna. De är inte ett resultat av den nuvarande regeringens politik.

Ni genomför nu förändringar både vad gäller specialistläkarna och genom att införa ett husläkarsystem. Det gör ni utan remisser och möjligheten att pröva förslagen på sedvanligt sätt. Ni har gått så långt att vi socialdemokrater

har tvingats vidta den mycket ovanliga åtgärden att lämna en utredning som skulle dra upp riktlinjerna för den framtida sjukvården. Det gör vi därför att ni kör över alla rimliga möjligheter till samråd.

Det tycker jag är utomordentligt allvarligt. Husläkarreformen, som den nu genomförs, ökar inte valfriheten utan minskar den. Ni håller tyvärr på att misskreditera den tanke som från början hade något gott i sig.

När det gäller specialistläkarna öppnar ni möjligheterna för att dränera landstinget på viktiga resurser, och vården och servicen på sjukhusen och på det som landstinget har ansvaret för kommer därmed att bli sämre.

Bengt Westerberg vill att jag skall namnge personer i regeringen som har sagt att vi måste sänka skatterna och minska välfärden om vi skall gå med i EG. Det går bra att nämna statsministern med tanke på det som han sade i början av regeringsperioden. Det går bra att nämna vartenda moderat statsråd.

Så sent som för några veckor sedan var näringsminister Per Westerberg i Norrbotten och sade att vi måste sälja ut våra naturtillgångar om vi skall gå med i EG. Om ni fortsätter på det sättet finns det ingen chans att få majoritet för ja till EG i den delen av landet. Men efter att ha sagt detta vill jag säga att jag i långa stycken delar det som Bengt Westerberg sade om europeiska unionen.

Som socialdemokratisk politiker tror jag att vi avsevärt bättre kommer att klara av de problem som vi upplever i Sverige och i Europa i dag om vi går samman än om vi isolerar oss. Det är viktigt att vi gemensamt kan föra ut det budskapet.

Bengt Westerberg svarade inte med ett ord på min fråga om den kristna etiken i läroplanen. Möjligen bestämde sig Bengt Westerberg för att vänta med repliken till den här omgången, då jag inte kan svara honom. Men jag kommer att debattera med Alf Svensson senare, då kan jag fortsätta diskussionen med en representant för regeringen. Men jag är inte säker på att den regeringsrepresentanten tänker riktigt likadant som Bengt Westerberg. Det är därför som det vore så intressant att först få ett svar från Bengt Westerberg. Sedan tänker jag fortsätta med Alf Svensson.

(Applåder)

Anf. 40 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att tiden inte räckte till för att svara på denna fråga. Men det fanns också en annan förklaring, nämligen att jag inte riktigt förstår vad det är som Ingvar Carlsson frågar om.

Jag trodde vi var ganska överens om att den kristna etiken har spelat och spelar en viktig roll i Sverige. Det är många av oss som inte själva är kristna men vi kan ändå erkänna att den kristna etiken liksom den västerländska humanismen spelar en stor roll.

För övrigt såg jag häromdagen en professor i tror jag, religionsfilosofi, som hävdade att etiken ungefär är densamma för kristendom, judendom och islam. Vad det har för praktisk innebörd kan man ifrågasätta.

Vad som är alldeles klart – och det är vad diskussionen har gällt – är att vi i Sverige inte skall ha en konfessionell skola. Vi har religionsfrihet i Sverige. Den är grundlagsfäst och gäller naturligtvis också i skolan. På denna punkt

är jag helt övertygad om att Ingvar Carlsson kommer att få precis samma svar av Alf Svensson som han har fått av mig.

Ingvar Carlsson hävdar att statsministern skulle ha sagt att EU-medlemskap kräver sänkt skattetryck. Det kunde jag lätt kontrollera eftersom jag satt bredvid honom. Han har inte påstått att EU-medlemskap kräver sänkt skattetryck.

På en annan punkt är han och jag och, tror jag, även Ingvar Carlsson helt överens. Vi anser nämligen att det kan finnas vissa skatter som man måste anpassa till EU. Om vi öppnar gränserna kan vi tvingas anpassa vissa skatter, t.ex. punktskatter och kanske mervärdesskatten. Men det är inte något tvång som följer av att EU kräver det av oss, utan det kan bli en följd av att vi ser att handeln ökar väldigt kraftigt om vi har stora skatteskillnader jämfört med omvärlden.

Vi kan avvakta och se om det på sikt blir en sådan här utveckling. Det är viktigt att konstatera att som läget nu är med de priser som vi har, inte minst efter den omfattande nedskrivningen av kronan, är den svenska mervärdesskattenivån, för närvarande i varje fall, inget stort problem.

Ingvar Carlsson fortsätter att attackera husläkarsystemet, vilket faktiskt förvånar mig en del. Folkpartiet drev som ensamt politiskt parti husläkartanken mycket länge. Men vi fick så småningom, med Socialdemokraternas hjälp, igenom en försöksverksamhet i Stockholms läns landsting.

Den har blivit mycket framgångsrik och mycket populär hos patienter och personal. Den har gett mycket goda ekonomiska resultat och goda resultat när det gäller patientomsorgen och patientvården. Det är på grundval av dessa goda erfarenheter som vi nu vill utvidga detta till att gälla hela Sverige. Då börjar plötsligt Socialdemokraterna attackera den här reformen som om den innebar någonting dåligt för människor. Det gör den alldeles självfallet inte.

Till sist, herr talman, kan jag berätta att Statistiska centralbyrån i dag har publicerat sin senaste undersökning över hushållens förväntansbild och inköpsplaner, dvs. hur människorna i Sverige ser på situationen just nu. Man konstaterar att optimismen i Sverige inte har varit så stark någon gång sedan 1973. Det tycker jag visar att jag hade rätt när jag sade att vi kan fira denna jul i en anda av optimism, men samtidigt naturligtvis aldrig glömma bort de människor som fortfarande har stora problem i vårt samhälle.

(Applåder)

Anf. 41 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Först vill jag meddela att jag har bytt slips. Den fick jag av statsministern.

Det var en mycket bra slutkläm som Bengt Westerberg gjorde i sitt stora anförande vad gällde EU och varför vi skulle gå in där. Den tackar vi för. Jag tycker emellertid att det är något komiskt när vi iakttar hurusom frågan som Systembolaget tillmätts sådan vikt och tyngd av den svenska delegationen i EU-förhandlingarna att vi inte kan lägga ner energi på sådant som jag måste anse vara betydligt viktigare för Sverige.

Systembolag i Europa och pappaledigt i Sverige, ibland tror man att man drömmer. Men jag vaknade upp i dag när jag i Dagens Nyheter såg ett litet

meddelande om att Ny demokrati inte skall få blanda sig i. I det utlåtandet säger Bengt Westerberg ungefär följande: Oberoende av vad som har överenskommits i överläggningarna mellan regeringspartierna och Ny demokrati skall Ny demokrati inte lägga sig i hur man jobbar vidare med den frågan. Vi var utlovade att vara med i en arbetsgrupp, men nu gäller inte det.

Om vi vore konsekventa skulle vi egentligen backa från de uppgörelser som vi har gjort om hela barnomsorgslagen och allt det. Ni backar från era uppgörelser. Om ni inte står för ert ord, varför skall vi då stå för vårt? Detta är mycket märkligt, tycker jag. Det är en iakttagelse jag har gjort på flera håll. Jag återkommer till det sedan.

När förhandlingar med regeringen och regeringspartierna är färdiga börjar de backa, stryka meningar, inte ta in och säga: Det var inte jag som sade det, de hade inte mandat att säga detta. Jag kommer från en annan värld, där man inte är van vid sådant.

Det är också mycket märkligt att observera att det är vi i denna kammare som av statsministern och andra utpekas som dem som bryter avtal. Vi har aldrig brutit något avtal. Men ni är på väg så fort ni hinner, på något sätt. Jag vill ha ett klagörande av det.

Själv skall jag klargöra vad vi menar med vårdnadsbidraget. Det är egentligen mycket enkelt. Frågan om vårdnadsbidraget har i allt väsentligt uppskjutits till mars. Vi anser att den måste finansieras inom familjepolitikens ram, därför att denna familjepolitik redan är så vansinnigt generös. Vi har inte råd med en generösare.

Vi tror vidare inte att ett vårdnadsbidrag på 2 000 kr får någon effekt på människors beteendemönster. Däremot tror vi att 4 000 kr i månaden skulle få det. Allting hårt finansierat inom familjepolitiken. Det måste vi göra. Både Bengt Westerberg och jag vet att vi befinner oss i ett läge där vi har västvärldens största budgetunderskott. Vi kan inte bara "bjussa" på sådana här saker.

Anf. 42 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att i de förhandlingar som den svenska regeringen på riksdagens uppdrag för med EU om svenskt medlemskap är Systembolaget, försäljningsmonopolet, ett viktigt svenskt krav. Jag är också mycket förhoppningsfull om att vi skall få gehör för detta inom EU. Vi har haft en hel del diskussioner, och de startade – det är ingen hemlighet – med att man hade mycket liten förståelse för denna tanke. Men vi har fått möjlighet att argumentera, att lägga fram en hel del underlag och fakta. Förståelsen har ökat, och det leder fram till den optimistiska inställning som jag har också på denna punkt, att EU kommer att acceptera det svenska försäljningsmonopolet.

Att det från alkoholpolitisk synpunkt är viktigt med ett försäljningsmonopol är alldeles ostridigt. Om man vill hålla tillbaka alkoholkonsumtionen och alkoholskadorna är Systembolaget ett viktigt instrument. Jag tror inte att Ian Wachtmeister har den ambitionen, och därför tycker han naturligtvis inte heller att det gör så mycket om vi ger bort Systembolaget.

Ian Wachtmeister tar sedan upp en diskussion om någon arbetsgrupp som Ny demokrati skulle ha utlovats att vara med i. Eftersom jag själv inte har

hört någonting direkt om det, utan bara har fått del av det genom massmedia, har jag kontrollerat med gruppledarna för de fyra partierna om något sådant har diskuterats i överläggningarna. Svaret är nej. Det finns över huvud taget inga sådana löften. Det är för övrigt inte aktuellt att tillsätta någon arbetsgrupp, utan den lagrådsremiss som snart skall gå ut är strax klar. Den här frågan är i den meningen körd för Ian Wachtmeisters del. Men så fort lagrådsremissen blir offentlig är det fullt möjligt för Ian Wachtmeister, och för alla andra, att ta del av regeringens förslag.

Om jag får fortsätta på det familjepolitiska spåret ett ögonblick, är det ganska remarkabelt att läsa Ny demokratis förslag. Ny demokrati vill dra in alla bidrag till barnomsorgen: barnbidragen, föräldraförsäkringen och – hör och häpna – bidragsförskotten, som är ett riktat stöd till ensamstående föräldrar, i praktiken framför allt ensamstående kvinnor.

Ny demokrati vill införa en del andra bidragsformer i stället. Men totalt sett skall man dra in över 20 miljarder i stöd till Sveriges barnfamiljer. Det är verkligen en politik som är mycket långt från verkligheten. Vi kan diskutera det senare, kanske redan i eftermiddag.

Jag vill ställa en konkret fråga till Ian Wachtmeister: Är det så att ni är inspirerade av debatten i England, där man skyller krisen på de ensamstående mammorna och vill dra in stödet till dem, och att ni vill följa deras exempel här i Sverige? Vilka motiveringar ligger bakom förslaget att de ensamstående mammorna skall förlora sitt ekonomiska stöd?

(Applåder)

Anf. 43 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Jag tycker att det vore mycket bättre om vi fick gehör för någonting annat än Systembolaget där nere. Jag är nämligen liberal, herr Westerberg, inte folkpartist. Jag tror därför inte på "big brother-kontrollen", på att det skall ransoneras och att folk skall stå och begära legitimation. Jag tror inte att det blir ett dugg bättre. De alkoholskador vi har i Sverige har vi med Systembolaget.

Jag fick nu bekräftat precis hur det går till i sådana här förhandlingar med regeringspartierna. Man säger bara: Det har inte träffats någon sådan överenskommelse.

De som träffade överenskommelsen var delegerade av mig från Ny demokratis sida och av gruppledarna från de borgerliga partiernas sida att diskutera fram någonting. I detta ingick denna arbetsgrupp. Men nu finns inte det. Det är ett flagrant brott mot alla vettiga överenskommelser som jag känner till. Det är bara att konstatera att man lär sig mer och mer hur det går till i den här hanteringen. Jag är mycket bedrövad över detta. Vi får se hur vi skall agera. Den här frågan är inte färdigdebatterad än, och det var tur att det här kom upp.

Ny demokratis familjepolitik skulle då framstå som något mycket egenomligt. Det är den inte alls. Det är riktigt att vi tar bort barnbidrag, subventioner för barndaghem och alla möjliga pengar. Men vi ger folk 8 000 kr i månaden skattefritt det första året, 6 000 kr det andra och tredje året, 4 000 kr upp till det sjätte året och sedan ned till 1 000 kr. Vi sätter samtidigt en höginkomstspärr, så att ingen kan få mer än 8 000 kr. Den som har en förfär-

lig massa pengar och höga inkomster får ingenting. Det är den attityd som vi har. Den som är miljonär får inga pengar, inget barnbidrag, därför att han kanske kan ge barnen mat i alla fall.

Det är den inställning som vi har och som vi tycker är vettig. Då kan man spara 20 miljarder kronor, på en politik som är västvärldens mest generösa, nämligen svensk familjepolitik, och göra det rättvist. Förslaget är mycket intressant. Det var bra att Bengt Westerberg tog upp det. Alla de här frågorna kommer för övrigt att debatteras vidare i eftermiddag – om den debatt som vi nu sysslar med någonsin tar slut.

(Applåder)

Anf. 44 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Att föra diskussioner om alkoholpolitik med nydemokrater är alltid lika intressant, därför att nydemokraterna blundar för erfarenheterna, inte bara i Sverige utan också i andra länder. Det är nämligen så att vi har varit förhållandevis framgångsrika i fråga om att bekämpa alkoholskador i Sverige. Det förekommer förvisso – vi har ju inte förbjudit alkoholen – att människor dricker och att en del dricker alldeles för mycket alkohol. Men om vi jämför situationen i Sverige med situationen i de stora vindrickande länderna, Frankrike, Spanien och Italien, är det inget tvivel om att alkoholskadorna är av mycket mindre omfattning i Sverige. Det är ett uttryck för att vår politik, med bl.a. begränsningar i tillgängligheten, är mycket framgångsrik. Det är därför vi tycker att det är viktigt att slå vakt om den, också den dag som Sverige, förhoppningsvis, blir medlem i EU.

Jag måste gå tillbaka till familjepolitiken. Det är ganska remarkabelt att Ian Wachtmeister kan stå och säga att han skall ta bort 20 miljarder kronor från stödet till svenska barnfamiljer och att det förslaget är intressant. Det är det inte för svenska barnfamiljer – det måste vara helt uppenbart. Om man skall ta bort 20 miljarder kronor från dem och använda till någonting annat är det klart att svenska barnfamiljer går som förlorare ur denna operation.

Det är också intressant därför att svensk familjepolitik har varit och är så framgångsrik. I motsats till alla andra länder i Europa har vi genom vår familjepolitik lyckats hålla uppe födelsetalen. I de länder i Europa där man för en annorlunda familjepolitik, t.ex. i södra Europa men också i Tyskland och många andra länder, ligger födelsetalen i dag på 1,3–1,4 barn per kvinna. Det är inte ens tillräckligt för att reproducera befolkningen. Det börjar nu bli en diskussion i de här länderna av det slag som vi hade i Sverige på 30-talet, när makarna Myrdal ägnade sig åt Befolkningskommissionen och annat. Att slå sönder en politik som i internationell jämförelse är så uppenbart framgångsrik, kan för alla som ser det utifrån bara framstå som en ren dumhet.

När det till sist gäller arbetsgruppen, är detta en kampanj som Ny demokrati driver via massmedia. En arbetsgrupp har inte alls diskuterats mellan de gruppledare som har fört förhandlingar med Ny demokrati. Det hade varit ett väldigt dumt förslag om det hade kommit upp, därför att denna process ligger så långt fram att förslaget i det närmaste är klart. Det skall bara finjusteras. I den mån man skall diskutera vårdnadsbidraget får det ske på

vanligt sätt i socialutskottet när förslaget kommer hit, och det gör det framåt våren. Någon arbetsgrupp är alltså över huvud taget inte aktuell på denna punkt.

Prot. 1993/94:46
17 december 1993

Partiledardebatt

Anf. 45 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Det som Bengt Westerberg sade sist var väldigt bra, dvs. att det uppenbarligen vore en stor dumhet att slå sönder en politik som har varit så lyckosam i Sverige och som man också internationellt nu börjar inse har varit lyckosam. Han tog familjepolitiken som exempel. Där är vi överens.

Därför är det för mig ett fullständigt mysterium att Bengt Westerberg själv tänker medverka till att slå sönder just familjepolitiken, genom att gå med på ett vårdnadsbidrag, som innebär att kvinnor inte kommer att arbeta, därför att det inte lönar sig, som försvarar för kvinnor på arbetsmarknaden, som innebär att kvinnor när de blir äldre får försämrade pensionsvillkor osv. Det är för mig ett fullständigt mysterium. Det är väl i så fall fråga om makt, som får gå före klokheten.

Det kloka i den svenska politiken gäller också arbetsmarknadspolitiken, så det går att utveckla resonemanget om att det är idiotiskt att slå sönder en väl fungerande politik. Jag hoppas att ni låter bli.

Det glädde mig att Bengt Westerberg använde så stor del av sin tid åt att tala om ett EU-medlemskap. Jag hoppas att det innebär att jag inte längre behöver vara så ensam när jag åker runt i Sverige och diskuterar medlemskapets vara eller icke vara.

Partiledarna har med ett enda undantag, dvs. Carl Bildt, lyst med sin frånvaro och konsekvent vägrat att ställa upp på debatter. Ni har inte velat eller ni har inte vågat – jag vet inte vilket. Men är det så att ni nu inser att det är viktigt att åka ut och möta människor och redogöra för era argument välkomnar jag det verkligen. Jag ser fram mot en mängd partiledardebatter i den här frågan, och jag ser fram mot att det blir en stor och viktig fråga i valrörelsen.

Vi säger ju nej till medlemskap i den europeiska unionen, och vi gör det av demokratiskäl – av just den anledningen att man därmed flyttar beslutanderätten i viktiga politiska frågor från den svenska riksdagen. Det gäller inte minst den ekonomiska politiken. Konsekvensanalyserna i regeringens egna rum har ju visat att de fördelar med ett medlemskap som man pratar om inte finns på de områden som Bengt Westerberg tog upp. Utredningen om betydelsen för investeringarna av ett medlemskap har malts sönder av ekonomer och andra. Man säger att det räcker med EES-avtalet när det gäller de ekonomiska fördelarna.

Vad det handlar om är om vi skall göda t.ex. den europeiska unionens jordbrukspolitik, som innebär att 15 miljoner kronor per år i jordbruksstöd går till hertigen av Schleswig-Holstein. En stor del av EG:s pengar används nämligen till jordbruksstöd. Vi måste hushålla med våra resurser, eller hur?

Det visar sig att ett medlemskap kommer att kosta 20 miljarder kronor per år. Vi får skatteharmoniseringar, som Bengt Westerberg talade om, på mellan 20 och 30 miljarder kronor per år. Varifrån skall de pengarna tas, Bengt Westerberg, som säger sig vara mån om att rätta till budgetunderskottet? Jag skulle gärna vilja veta det.

Anf. 46 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Ingen människa med sinne för proportioner kan hävda att ett vårdnadsbidrag av det slag som vi nu diskuterar och kommer att föreslå slår sönder svensk familjepolitik.

Det är också viktigt att observera att vi i eftermiddag också skall diskutera en lag som innebär en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla barnomsorg för alla barn från ett års ålder. Vi kommer i vår tillbaka med en annan viktig sak, nämligen åtgärder för att uppmuntra pappor att utnyttja mer av föräldraledigheten, en punkt där jag hoppas att Gudrun Schyman kommer att stödja oss helhjärtat.

Det är inte heller så att vårdnadsbidraget försämrar pensionsvillkoren. Pension för de människor som väljer att stanna hemma några år diskuteras i Pensionsarbetsgruppen. Jag avslöjar väl inga större hemligheter om jag säger att alla partier där såvitt jag vet är överens om att man skall ha särskild pensionsrätt för den som väljer att stanna hemma några år och vårda barnen; helt obundet av vårdnadsbidraget skall en sådan pensionsrätt finnas. Den är alla för – både de som är för vårdnadsbidraget och de som är emot det. Där finns inte någon som helst oenighet.

Gudrun Schyman påstod att partiledarna skulle vägra att ställa upp på debatter. Det känner jag inte igen. Det är möjligt att det har varit någon debatt där jag inte har haft tillfälle att ställa upp och där Gudrun Schyman har varit med. Men annars debatterar jag gärna, också med Gudrun Schyman. Det var inte så länge sedan vi hade en debatt här i Stockholm på Gudrun Schymans inbjudan – det var i början på oktober. Som Gudrun Schyman vet kom jag till den debatten, som jag hade lovat.

Gudrun Schyman hävdar att demokratin försämras när beslutsrätt flyttas till EU. I en del fall kommer beslutsrätt att flytta till EU – det är sant. Det ligger i att vi ger oss in i en organisation som har en viss överstatlighet. Men skälet till att vi ändå tycker att det är viktigt att vara med är att vi också får möjlighet att vara med och fatta de beslut som skall påverka oss och som kommer att påverka oss även om Sverige inte är medlem. Även om vi väljer att stanna utanför EU kommer naturligtvis rader av beslut som fattas där i framtiden att påverka oss i så hög grad att vi i eget intresse kommer att anpassa oss till dessa beslut men då utan att ha haft möjlighet att påverka och vara med och fatta besluten.

Det är därför korrekt att säga att vi förlorar en del i suveränitet men att vi vinner mer. Men det vägrar Gudrun Schyman hela tiden att acceptera. Även i hennes framtida Sverige – där vi står utanför EU – kommer vi självklart att beröras av de besluten. Men vi tycker att det är rimligt att Sverige inte bara passivt står vid sidan om och anpassar sig, utan att vi får rösträtt i Europa, att vi får vara med påverka beslut som på olika sätt är viktiga för oss.

Anf. 47 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Det är en våldsamt underdrift att säga att ett medlemskap för Sverige i den europeiska unionen innebär *en viss* överstatlighet och att *en viss* del av beslutanderätten flyttas från den svenska riksdagen. Det är en mycket omfattande del av den svenska beslutanderätten. Riksdagen kom-

mer inte längre att ha möjlighet att stifta egna lagar på det sätt som vi nu har. Vi har ju vid partiledaröverläggningar gått igenom nödvändiga grundlagsändringar, även om ni har försökt att förminska dem till fotnötter. EU:s rätt kommer att gå före svensk grundlag och annan svensk lagstiftning.

Den diskussion som tidigare i dag fördes om alkoholmonopolen kan man tycka vad man vill om i sak, men det intressanta är ju det principiella: Vi i den svenska riksdagen stiftar inte längre lagarna, vi fattar inte längre besluten. Skulle de lagar som vi vill stifta eller de beslut som majoriteten här vill fatta strida mot EG:s lagstiftning eller EG:s konkurrensregler har vi inte möjlighet att fatta de besluten. Det gäller i fråga om alkoholmonopolen, och det kommer i framtiden att gälla frågor som rör miljö, säkerhet och hälsa. Detta är det grundläggande och avgörande: Vi lämnar över beslutanderätt till en överstatlig organisation, där vårt inflytande är minimalt.

Vid ett medlemskap i unionen säger vi dessutom ja till en ekonomisk och monetär union, som innebär att vi går med på ett samarbete där vi separerar ekonomin från politiken: Vi säger ja till en gemensam valuta, vi säger ja till en gemensam riksbank, där det inte finns något inflytande från folkvalda. Den svenska Riksbanken skall bli en filial, men utan det Riksbanksfullmäktige som finns i dag. Penningpolitiken skall fungera alldeles isolerat och skall inte ta intryck av folkvalda församlingar. Vi säger ja till en överstatlig organisation som saknar möjligheter till demokratisk insyn och kontroll. Det kommer att få effekter.

Vi har i dag den fördelen att om vi är missnöjda med regeringens politik, vilket vi och många med oss är, har vi möjligheter att avsätta er i september 1994, och det skall vi göra. Men vi kommer inte att ha möjlighet att avsätta det ministerråd som i så hög grad kommer att styra vår framtid, om vi säger ja till ett medlemskap i den europeiska unionen. Vi måste gå med på att man säger att målet för den ekonomiska politiken är prisstabilitet, att hålla nere priser och kostnader – ingenting annat – till priset av en hög arbetslöshet. Det är fallet inom den europeiska unionen i dag: arbetslösheten är inte ett resultat av medlemskapet i sig, men den är ett resultat av den ekonomiska politik som bedrivs i EU och som man har sagt att man också fortsättningsvis vill bedriva.

Anf. 48 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Allt samarbete mellan länder bygger på att företrädare för länderna träffas och kommer överens. Så fungerar det också i EU:s ministerråd. Det hjälper inte om Gudrun Schyman väljer någon annan internationell organisation för att försöka lösa de gränsöverskridande problemen – det kommer att vara på samma sätt också där, exempelvis i OECD, IMF, För-
enta nationerna eller vilken annan organisation det än är fråga om.

Vi skickar våra representanter. Vilka de skall vara har Gudrun Schyman en möjlighet att påverka, men vilka andra som skall sitta vid förhandlingsbordet får de andra länderna bestämma.

Man kan naturligtvis tänka sig en utveckling i Europa där man avstår från att låta länderna ha ett inflytande och lägger hela beslutanderätten i ett parlament som är direktvalt. Jag tycker att det vore en felaktig utveckling. Jag

tycker att det skall finnas en balans mellan ett parlament, där folkets direktvalda företrädare finns, och företrädare för nationerna.

Man kan diskutera om det skall vara ett ministerråd av den typ som nu finns eller om det skall byggas ut till något slags senat eller någonting annat i framtiden. Det är för övrigt en debatt som hela tiden pågår inom ramen för EU och inom EU-länderna.

Det är väldigt konstigt att hävda att man fransäger sig ett demokratiskt inflytande bara därför att demokratiskt valda företrädare för länder träffas och diskuterar problem tillsammans. Det är så beslut måste fattas.

Jag tycker att det är en poäng att EU också har ett överstatligt inslag, genom att unionen kan fatta vissa majoritetsbeslut och inte bara enhälliga beslut. Det är viktigt att påminna om att skälet till att EU skaffade sig denna möjlighet var att det fanns länder som ständigt bromsade viktiga framsteg, t.ex. på miljöområdet. För att undvika att detta skulle inträffa såg man till att man fick en ordning som medgav majoritetsbeslut. Jag tycker att det är någonting positivt. Detta skiljer på ett positivt sätt ut EU från andra internationella organisationer och bidrar till att göra EU mer handlingskraftig. Det gör att jag hoppas att EU i motsats till många av de andra organisationerna verkligen skall kunna lösa en del av de transnationella eller gränsöverskridande problem som vi måste kunna hantera på det ena eller andra sättet.

Gudrun Schyman säger att vi inte kommer att stifta lagar i Sveriges riksdag. Det är självklart att vi kommer att göra det. Men i framtiden, liksom nu, skall de lagarna hållas inom ramen för de internationella avtal som vi har skrivit under. Det är inte heller någon förändring. Det är sant att vi kommer att åta oss mer, men vi behöver inte lägga ner vårt lagstiftningsarbete i Sveriges riksdag bara för att Sverige blir medlem i EU.

Till sist vill jag ta upp frågan om alkoholmonopolen. Vad det ytterst handlar om är att EU är väldigt mån om den fria handeln och den fria konkurrensen. Det är vi också, men vi tycker att det är motiverat att på vissa områden göra undantag. Därför slåss vi för Systembolaget. Det är också därför som vi har lyckats övertyga EU om att det svenska systembolaget är en bra alkoholpolitisk åtgärd.

Anf. 49 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag får nästan en känsla av att jag måste be om ursäkt för att jag stör i lunchpausen. Debatten börjar ju dra ut något på tiden.

Det finns anledning att fundera en aning på situationen runt omkring oss likaväl som på vår hemmasituation.

Vi beskriver ofta vår egen situation i kristermer. Ibland använder vi ordet katastrof. Vid en jämförelse med omvärlden är det inte någon korrekt bild vi ger. Krigets fasor, ofta förmedlade till våra vardagsrum via TV-bilderna, borde ge perspektiv också på vår egen situation. De ger också en annan och mer sanningsenlig innebörd åt orden kris och katastrof.

Låt mig först uttrycka mitt stöd till kampanjen "Stoppa Kriget – låt barnen få en jul i fred", i Rädda Barnens och Expressens regi. Varje dag som kriget fortsätter, varje dag som mänskliga fri- och rättigheter förtrampas i det forna Jugoslavien, är ett nederlag för det civiliserade samhället.

Det finns en del hoppfulla signaler om ökat internationellt samarbete. Det

handlar om Sydafrika, där apartheidsystemet äntligen förefaller avvecklas. Det handlar om Mellersta östern, där tidigare oförsonliga parter äntligen talar med varandra. Detta fördunklas dock av kriget på Balkan och naturligtvis också av utvecklingen i Ryssland, som ger anledning till betydande oro.

Mot bakgrund av bl.a. den ryska politiska situationen måste vi här i Sverige konstatera hur viktigt det är att den säkerhetspolitiska positionen ligger fast. Det går inte att ändra någonting utan att sätta någonting hållbart i dess ställe. Att det skall vara alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig är fortsatt Centerpartiets uppfattning. Det kan garneras med de uttalanden som riksdagen har gjort om närområde och liknande. Detta är grundläggande. Utvikningar till vänster eller höger i svensk politik är andras bekymmer, bara de inte blir Sveriges problem. Det är viktigt att ånyo understryka detta.

Jag ser det som självklart att vi får en fortsatt dialog mellan de politiska partierna i de här frågorna.

Riksmötet går till vinterpaus efter en politisk höst som tydligt har markerat skillnaden mellan å ena sidan regeringens strävan att sanera ekonomin och skapa förutsättningar för uthållig tillväxt och nya jobb och å andra sidan Socialdemokraternas brist på verklighetsanknytning och politiskt ansvarstagande. I opinionsframgångens stund har förnuftet fått ge vika för retoriken. Det är tråkigt att behöva säga det; det var ett repliksskifte om detta tidigare. Jag talar då om den retorik som framförs på gator och torg. Därmed har Socialdemokraterna valt den lätta vägen nu och den dubbelt svåra om de kommer tillbaka till ansvaret.

Det räcker inte för de 30 000 som demonstrerade mot regeringens politik att bara tänka på det som de är emot. De måste också tänka på hur alternativet ser ut. Jag antar att de inte kom hit för att återuppliva tankarna bakom Socialdemokraternas krisbehandling, med strejk-, löne- och prisstopp. Det var ett sätt att hantera krisen, som var förbehållet högkonjunkturen, överhettningen och den ekonomiska situationen.

Jag tror att det är viktigt för oss i alla partier att tänka på de förväntningar vi skapar. Det handlar bl.a. om verklighetsbeskrivningen och naturligtvis om att vi skall kunna ge besked om de alternativ som står till förfogande. När det gäller detta har vi inte fått mycket till besked i dag. Socialdemokraterna vill stimulera svensk ekonomi med kortsiktiga momssänkningar som inte får effekter och som dessutom kommer vid en tidpunkt då ekonomin börjar gå uppåt. Jag förstår uppriktigt sagt inte vad Socialdemokraterna håller på med i det fallet.

I onsdags protesterade facket, i första hand mot, som en kommentator så träffsäkert uttryckte det, att kostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen nu börjar betalas. Arbetslöshet är inte gratis. Det är riktigt. Vi vill inte ha den. Vi vill bekämpa den. Vi vill göra allt som är möjligt. Den här regeringen har satsat mer än någon annan regering i Sverige någonsin har gjort för att bekämpa arbetslösheten. Centern har länge eftersträvat en allmän arbetslöshetsförsäkring som inte lämnar stora grupper i sticket. I dag står nästan en fjärdedel av dem som söker sig till arbetsmarknaden utanför a-kassan. Förslaget väcktes för övrigt av Thorbjörn Fälldin under första hälften av 60-ta-

let. Nu får Sverige en sådan allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Det är en framgång.

Jag vill också påminna om att de förbättringar av regelverket för företagen, inte minst småföretagen, som vi efterlyste i valrörelsen 1991 nu förverkligas. Det handlar om förändringar och reformeringar av arbetsrätten och om förenklingar av systemen som gör att också små- och medelstora företag har en chans att klara av de byråkratiska kraven.

Jag har tidigare begärt av Ingvar Carlsson att han på det socialdemokratiska partiets och den förra regeringens vägnar skall ikläda sig en del av ansvaret för den ekonomiska situationen i Sverige, bara en del. Partiet satt trots allt i regeringen mellan 1982 och 1991, dvs. nio år. Under en stor del av den perioden var konjunktursituationen faktiskt ganska bra. Det har, som bekant, varit annorlunda under de senaste åren.

Uppenbarligen försöker emellertid Socialdemokraterna ge sken av att man inte har det fulla ansvaret ens för det som skedde under den perioden. Jag tror att det är viktigt för socialdemokratin själv, med tanke på det som komma kan. Utan några som helst prognoser vill jag säga att det är klart att Socialdemokraterna kan komma tillbaka i regeringsställning och få uppleva samma situation som man upplevde under 1980-talet. Jag tycker de skulle ta sig en ordentlig funderare på vad det skulle komma att innebära, inte bara för dem själva, utan också för svensk demokrati över huvud taget.

Jag tror också det är viktigt att vi är medvetna om att vi inte är en isolerad ö. Den isolering som man ibland talar om som om den funnes leder till felslut i politiken. Vi har varit inne på det tidigare i replikskiftet när det gällde kapitalströmmarna över gränserna.

Det är inte så att vi av fördelningspolitiska skäl vill skapa ett eldorado för kapitalägare. Vår avsikt med de åtgärder vi vidtar är att behålla i landet det kapital som behövs för att återupprätta den svenska ekonomin och därmed få förutsättningar att bevara den svenska välfärden. Så enkelt är det.

Det går nämligen inte utan produktionsfaktorn kapital. Det krävs både kapital och arbetskraft, och dessutom kunskap, utbildning, innovativ förmåga, kreativitet – allt detta för att lyckas.

Detta vet Ingvar Carlsson, men detta förnekar Socialdemokraterna ofta i den politiska retoriken.

Avslutningsvis: Vi har från Centerns sida i regeringen etablerat ett nytt synsätt i miljöpolitiken. Det behövdes efter nio år av s-märkt politik, där sektorintressen tilläts bestämma dagordningen, i trafikpolitiken, i energipolitiken, i skatte- och avgiftspolitik. Låt mig bara säga på detta område att vi typiskt nog inte har problem med det vi själva företar oss, utan med det vi ärvt efter den socialdemokratiska regeringen: storprojekten, där miljön blev en restpost som inte skulle tas på allvar. Det gäller Öresundsförbindelsen och det gäller motorvägspaket kring storstäderna.

Det finns många saker som måste tas om hand. Ett sådant är hur vi hantlar de ekonomiska styrmedlen i en alltmer internationell situation.

Det handlar om skatteväxling. Finnesserna med detta är flera. Miljön förbättras, utrymme skapas för att sänka andra skatter, vilket förbättrar möjligheterna att skapa nya jobb. Skattetrycket sjunker på sikt när intäkterna från

miljöskatterna minskar i takt med att det miljöförstörande fasas ut ur verksamheten. Ökningen av miljöskulden stoppas.

Detta borde locka även dogmatiska skattesänkare i Skattebetalarnas förening. Tänk att få arbeta för bra miljö – ett arbete som lönar sig, och där inte bara hälften blir kvar.

(Applåder)

Anf. 50 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att ta fasta på någonting positivt i Olof Johanssons inlägg, nämligen säkerhetspolitiken. Olof Johansson sade ungefär så att man inte ändrar den säkerhetspolitiska positionen utan att sätta något annat i stället. Jag brukar uttrycka saken på motsvarande sätt.

Det som hänt, både inom landet och utomlands på senare tid, motiverar enligt min uppfattning partiledaröverläggningar i den här frågan av samma slag som vi hade inför ansökan om medlemskap i EG. Då satt partiledarna ett par månader och vägde formuleringarna praktiskt taget på guldväg.

Sedan dess har, menar jag, behandlingen blivit slarvigare. Jag hoppas alltså på Olof Johanssons stöd för att vi skall träffas och diskutera igen denna för vårt land så utomordentligt viktiga fråga. Det får gärna vara i ungefär samma konstellation som vi hade i förra omgången. Vi måste här ta till vara svenska folkets intressen i den nya omgivning och det nya perspektiv vi nu upplever.

Jag har en fråga. Den anknyter till min inledning. Bland det märkliga jag upplever med regeringen är att den attackerar det som fungerar väldigt bra i stället för de verkliga problemen.

Låt oss ta Posten som exempel. Jämfört med andra länder har vi relativt låga porton. Breven kommer fram i vårt land, även i de avlägsna delarna av landet, och vi har samma porto över hela landet. Ändå skall man nu bolagisera och äventyra att de mera glest befolkade områdena i landet får den service som verket har kunnat ge årtionde efter årtionde. Jag undrar hur Centern kan ställa upp på en sådan politik. Vad är motivet?

Det ryktas också om att privatisera Vattenfall, som har betytt så mycket för vår elförsörjning. På det här området är alla kortsiktiga vinstintressen borta. Vad är det på dessa områden och näraliggande – men om tiden är knapp kanske jag ändå kunde få ett svar när det gäller Posten – som gör att Centern accepterar att regeringen ger sig på dem?

Anf. 51 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Egentligen är Ingvar Carlsson skyldig mig ett svar om momsen sedan den tidigare debatten, men det kan han ju ta i nästa replik.

Jag tackar för de vänliga orden om säkerhetspolitiken. Jag tror att det är viktigt – och det här är mycket ärligt menat – att partierna tar ansvar tillsammans. Signalerna måste vara entydiga.

Om Posten kan jag säga att vi inte har tänkt att urholka Centerpartiets traditionella och grundmurade hållning, att vi skall ha likvärdig service i hela landet. Det handlar inte om det. Det handlar om att vi får en ny situation. Verkligheten förändras ju. Vi får konkurrens även på det här området. Det

är konkurrens av andra medier, t.ex. fax, och av andra företag som också distribuerar post, t.ex. City Mail.

Man kan naturligtvis välja att låta bli att göra någonting och låta företaget gå i kvav. När man har monopol innebär det att man får stoppa in pengar – man måste ju se till att det fungerar under alla förhållanden.

Vår uppfattning är att man kan klara likvärdig service i olika delar av landet med hjälp av en postlag som omfattar alla. Så är förslaget innehåll.

Det gäller naturligtvis också att värna Postgirot, så att det skall få finnas kvar. Det är precis innebörden i det föreliggande förslaget. Vi har kämpat oss till att Posten skall få vara med på det området, så att inte Postgirot skall överföras till bankerna. Så stort förtroende har vi inte för den sektorn. Det är nästa poäng och vinst i det föreliggande förslaget.

Vi är medvetna om att det kan misstänkliggöras, men det är också det enda. Vi har inte ändrat uppfattning. Vi medverkar inte till att man försämrar servicemöjligheterna. Vi ändrar formerna, därför att verkligheten har blivit annorlunda. Alla som ser elektronikutvecklingen borde vara medvetna om att den också i grunden har förändrat Postens situation.

När det gäller Vattenfall har socialdemokratin en verkligt dubbelmoralisk hållning. Uppe i norra Sverige diskuterar Anders Sundström gång efter annan på sitt sätt om hur viktigt det är att resurser skall tillföras norra Sverige, bl.a. från vattenkraften. Vi delar den uppfattningen som parti, Ingvar Carlsson, men var står socialdemokratin i den frågan?

Vi har ställt villkor för att över huvud taget något skall få hända när det gäller privatiseringen på Vattenfalls område.
(Applåder)

Anf. 52 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Med anledning av Olof Johanssons anförande tänkte jag tala om politiska avtal. Det finns nämligen ministrar som tillhör Centerpartiet som har varit inblandade i ett och annat. Vi har anmärkt på det här tidigare när vi talade om en annan fråga. Den gången gällde det Westerbergs departement och avdelning.

Jag har själv varit med och förhandlat i rökfyllda rum. Jag påstår således inte att ärendet var delegerat. Vid överläggningen kom det fram en skrivning där det bl.a. sades att det skulle finnas en morot i ungdomspraktiken. Om de som har anställt ungdomar på praktikplatser och betalar 1 000 kr i månaden fortsätter ytterligare sex månader får de restitution. De skall då få tillbaka pengarna. Det är ett sätt att dra i gång verksamheten. Det här kom vi överens om. Alla som var närvarande i förhandlingsrummet minns det mycket väl. Mitt minne är kristallklart, även klockan tre på natten.

Det här förslaget bara försvann. Tjosan, så var det med det. Nu undrar jag vad det egentligen är fråga om. Den här moroten kommer att återkomma. Ni kommer att få äta upp den vare sig ni vill eller inte. Det var ett avtal, och avtal skall hållas.

Samma sak hände märkligt nog när det gäller lärlingssystemet. Lärlingssystemet är oerhört viktigt. Det är ett av de system som möjligen skulle kunna göra något drastiskt åt ungdomsarbetslösheten, som alla här inne säger sig vara lika intresserade av att åtgärda. Vi hade en överenskommelse

om det här. Den vattnades också ur och gjordes till intet förpliktigande. Jag upprepar att vi vet precis vilka avtal vi har ingått, och ni vet det också. När det gäller lärlingssystemet har regeringens företrädare, t.ex. finansministern, talat om hur förnämligt det är med särskilda ungdomslöner när man skall göra något åt ungdomsarbetslösheten.

Jag ber Olof Johansson, i den mån han är insatt i dessa frågor, att göra en kommentar om lärlingssystemet och om moroten i ungdomspraktiken. Det är två mycket viktiga frågor när det gäller att se till att ungdomar får jobb. I Sverige har vi den bisarra situationen att ungdomsarbetslösheten är mer än dubbelt så hög som den genomsnittliga arbetslösheten. Det är inte klokt. Arbetslösheten bland unga män mellan 18 och 24 år är i dag 25 %. Vi har träffat avtal om åtgärder som verkligen är till för att få fart på ungdomarnas situation. Man tror att allt är glasklart, men sedan har det bara försvunnit. Det är väl inte möjligt, herr Johansson?

Anf. 53 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tillhör dem som menar att politiska avtal skall hållas. Har man skrivit under ett dokument så håller man sig till det eller också kommer man överens om att ändra det med den part som man har slutit avtalet med. Detta är självklart. Det finns naturligtvis en betydande dynamisk situation på många politiska områden. Det betyder att saker och ting inte sker omedelbart och kanske inte exakt såsom man hade tänkt sig. Verkligheten förändras nämligen också. Ungdomspraktiken är ett typexempel på detta.

Vi utvecklar instrumentet. Vi kan inte ha det i samma form hur länge som helst. Att vi utvecklar instrumentet har Börje Hörnlund redogjort för i denna kammare många gånger. Det kan således inte vara någon hemlighet. Jag antar att det avtal som åsyftades träffades i hans närvaro.

Den typen av samråd skall självfallet hållas med Arbetsmarknadsdepartementet. Jag har aldrig förstått att det skulle ha varit kontroversiellt. Jag måste erkänna att det nu är första gången som jag över huvud taget hör den här invändningen.

Vi är positiva till att pröva också lärlingssystemet. Det är självklart att situationen kan fortsätta att vara sådan att vi behöver bygga ut instrumenten i den riktning som vi gör i dag. En sak är alldeles klart, ungdomspraktiken har inneburit att unga människor har fått chansen att komma in på arbetsplatser där de har en möjlighet att få fortsätta. Det är många som får chansen att visa vad de kan och därmed får chansen att fortsätta. Det är positivt. Samma utveckling är naturligtvis möjlig att etablera i ett lärlingssystem. Det är precis det som det handlar om. Det finns inga hårda eller negativa attityder ifrån vår sida på den punkten.

Anf. 54 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Jag kunde väl tro det, nämligen att Centern och Ny demokrati borde ha ganska likartade synpunkter i dessa frågor. Det gläder mig att höra att avtal skall hållas. Jag kommer att påpeka det för en del andra regeringsledamöter.

Jag håller med om att ungdomspraktiken skall utvecklas. Men nu gällde det den här moroten och att ungdomspraktiken skall utvecklas på det sättet.

Nej, Börje Hörnlund var inte vaken så dags. Han var inte med om den här överenskommelsen. Jag betraktar det som en överenskommelse i alla fall. Per-Ola Eriksson, som jag såg smyga in här i kammaren efter lunchen, var nämligen närvarande. Det var också diverse andra personer, som jag trodde var trovärdiga.

Anf. 55 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att det börjar finnas anledning att reda ut en del märkligheter i den här diskussionen som har återkommit under dagens debatt. Detta är oerhört viktigt. Om man uppfattar ett avtal så som ett avtal partier emellan, så måste partiledningarna finnas med i bilden. Här börjar man nu sortera frågorna på olika utskott som om olika ledamöter i olika utskott kunde sluta avtal å partiets vägnar som är förpliktande för partierna. Sådana avtal kräver förankring i ledningen för riksdagsgruppen eller i partiledningen eller bådaddera.

Det är viktigt att säga det här. Många av de diskussioner som under senare tid har förts om bl.a. etik har naturligtvis att göra med den här typen av dåliga kontakter mellan utskottsledamöter som försätts i en viss situation och partiledningen. Det är viktigt för riksdagens och statsmakternas anseende att den här typen av frågor sköts på ett någorlunda formellt, korrekt sätt för att undvika den sortens "missförståndsdebatter" som vi har haft i olika sammanhang.

Det här förutsätter naturligtvis också att människor som sitter i utskotten är beredda att ta initiativ för att komma överens för att fullfölja det hela. T.ex. på arbetsmarknadspolitikens område är det naturligtvis ganska viktigt att man håller arbetsmarknadsministern informerad. Jag trodde att det var självklart. Det är nämligen från det hållet verkställigheten för det mesta skall komma.

(Applåder)

Anf. 56 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Jag tror att det är många som liksom jag är trötta på att höra det evinnerliga tjetet om vem som har kommit överens med vem, i vilket forum och i så fall varför. Era interna partiangelägenheter och problem i en eventuell interndemokrati tycker jag att ni kan sköta vid något annat tillfälle än vid partiledardebatter. Jag tror att det vore en fördel om vi kunde koncentrera oss på de politiska sakfrågorna. Jag tror att det är det som människor, inte nödvändigtvis här men utanför huset, är intresserade av.

Jag tycker att det är bra att Olof Johansson talar om hållbarhet i utvecklingen, både vad gäller utrikespolitiken och förhoppningsvis vad gäller inrikespolitiken. I fråga om nya ställningstaganden i säkerhetspolitiken är jag överens om att Sverige skall bibehålla sin alliansfrihet, vilket ju omöjliggör ett medlemskap i den europeiska unionen – som också kommer att bli en militärallians.

Jag tror att det är viktigt att vi för denna debatt i denna kammare, också inför den utveckling vi har sett i vår omvärld, t.ex. vid det senaste valet i Ryssland. Det är en förskräckande utveckling. Vi har all anledning att föra en säkerhetspolitisk debatt med utgångspunkt i de händelserna. Jag har själv

föreslagit att vi på förekommen anledning skall ha en särskilt anordnad debatt i denna kammare. Jag tycker att det är bättre än att ha mer eller mindre icke-offentliga partiledaröverläggningar. Jag tror att de frågorna mår bra av att också nå ut till en bredare allmänhet än den lilla trånga partiledarkretsen.

En annan fråga gäller hållbar utveckling inom miljöområdet. Där vet jag att Olof Johansson och Centerpartiet tidigare har haft stora ambitioner. Nu tycks ni ha glömt bort dem. Men det är aldrig för sent för syndaren att vakna. Jag vill naturligtvis ställa några konkreta frågor på miljöområdet. Det gäller Öresundsbron. Miljökonsekvensbedömningarna visar entydigt att en bro med denna trafik inte är förenlig med en hållbar utveckling. Detta säger Koncessionsnämnden och många andra remissinstanser.

När tänker Olof Johansson ta ställning i den frågan? Det är faktiskt dags att fatta beslut. Det har sagts att beslutet skall komma före nyår. Jag undrar vad Olof Johansson tänker göra. Tänker han spräcka regeringen, eller tänker han spräcka Centerpartiet?

Anf. 57 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Gudrun Schyman kanske inte är rätt person att ägna sig åt reprimander i samband med överenskommelser.

Jag tar upp ett allmängiltigt problem som gäller hur relationerna mellan ansvariga statsråd i regeringen och riksdagen fungerar i utskotten. Man måste ha varit döv om man inte har hört talas om alla de brister som har funnits i kontakterna under senare tid. Jag håller med om att det är en onödig debatt. Den skall förebyggas genom att avtal skall hållas och förankras på bästa sätt.

När det gäller miljöfrågor talar Gudrun Schyman om tidigare ambitioner. Vad är det Gudrun Schyman egentligen insinuerar, att vi skulle ha bytt åsikt bara för att vi sitter i regeringen? Det är ju nu vi förverkligar vår politik.

Jag skall tala om för Gudrun Schyman, om hon inte vet om det, att under 1960-talet hade Centerpartiet ett program där vi tog upp kretsloppsutvecklingen i samhället och skatteväxlingen. Det var 1968. Bl.a. på grund av socialistiska majoriteter har det inte varit möjligt att förverkliga den politiken. Det gör vi nu i denna regering.

En försvårande omständighet är naturligtvis – det medger jag gärna, jag skall ge Gudrun Schyman en möjlighet att komma igen på den punkten – att inte ha lika höga ambitioner som vi här i riksdagen eller utanför vårt lands gränser. Det är ett problem, plus det jag sade i mitt huvudanförande, nämligen att vi har ärvt dessa miljöproblem.

Då har vi frågan om Öresundsbron och avtalet med Danmark. Alla är väl numera överens om – hoppas jag – att det är en bakvänd ordning som projektet hanteras efter. Först sluts ett avtal, och därefter skall det göras miljökonsekvensbeskrivningar och därefter en miljöprövning. Det måste bli slut på den sortens processer där miljön uppfattas som en restpost. Det gäller inte bara Öresundsprojektet utan även hanteringen av storstadspaketen. Det är därför jag avråder från ekonomiska låsningar innan man vet vad man skall ha och innan man vet om det går att klara rimliga miljökrav. Det krävs helt enkelt en helt ny attityd i miljöpolitiken. Den har vi. Har ni den? Jag har

upplyst kammaren i en interpellationsdebatt att vi eftersträvar ett beslut före årsskiftet om Öresundsbron. Det gäller fortfarande.
(Applåder)

Anf. 58 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Om det är som Olof Johansson säger, nämligen att det är nu Centerpartiet förverkligar sin politik, vill jag påstå att Centerpartiet har bytt politik och lämnat sina ambitioner i miljöfrågan. Annars skulle ni väl ha förverkligat er politik gällande en avveckling av kärnkraften och ett uppbyggande av andra alternativa energisystem. Det skulle väl ha satt spår i bl.a. skattepolitiken. Jag kan inte se att det har hänt.

Om Centerpartiet fortfarande vill förverkliga sin politik och leva upp till de miljöambitioner ni säger er ha, måste det innebära ett nej till Öresundsbron. Det måste också innebära att det inte blir några statliga garantier till Dennispaketet osv. Det måste innebära en skatteväxling, som vi är stora anhängare av. Det måste innebära att ni ställer er positiva till de förslag vi har att redan nu starta en miljöomställning i samhället. Det skall byggas upp nya transport- och energisystem. Jordbruket skall användas som en energiresurs, och skogsbruket skall användas som en energikälla osv. Det tar tid att göra denna miljöomställning, men den skall påbörjas nu och kommer dessutom att innebära att många nya framtidsinriktade arbeten skapas.

Vi ser detta som alternativ. Detta gäller inte minst de ungdomar som i dag går ut i arbetslöshet. Det är ungdomar som har en hög medvetenhet om miljöfrågorna, har en bra utbildning och verkligen vill satsa på framtidsinriktade arbeten. Detta är vårt alternativ till de pigor och drängar som ni för fram i regeringens förslag. Det handlar naturligtvis om miljöjobb och en nödvändig miljöomställning av samhället. Vi vet, Olof Johansson, att vi måste ta itu med detta förr eller senare. Frågan är om det skall göras nu eller planeras inför hotet eller faktumet av en ekologisk kollaps.

Om Centerpartiet hade samma ambitioner som vi inom miljöpolitiken, skulle ni medverka till en sådan politik. Jag kan inte se att ni gör det i denna regering. Det måste väl innebära att ni säger upp bekantskapen med regeringen och i stället tillsammans med andra progressiva krafter förverkligar en miljöpolitik som är värd namnet.

Anf. 59 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Det är lätt att se vilka inbyggda spänningar som finns mellan Gudrun Schymans retorik, framförd från denna talarstol, och den verklighet som hon indirekt har varit med om att stödja.

Gudrun Schyman är moraliskt skyldig till hanteringen av Öresundsförbindelsen genom sitt stöd till en socialdemokratisk regering. Gudrun Schyman är av samma skäl indirekt skyldig till hanteringen av storstadspaketet.

Det är den regeringspolitiken som har lett fram till de problem som vi nu har att hantera.

Jag tror dessutom att det är viktigt att man är på det klara med när en fråga har lämnat det partipolitiska planet. När det gäller avvecklingen av kärnkraften är Gudrun Schuman exempelvis inte skyldig – den frågan har lyfts ovanför partipolitiken i en folkomröstning. Även i oppositionsställning

har vi i Centern försökt att konkret hantera den här frågan för att genom avtal få en förpliktande uppgörelse att arbeta vidare med.

När nu tidsgränsen år 2010 närmar sig, noterar vi som parti att den frågan är lyft ovanför regeringen och oppositionspartierna. Under den allmänna motionsperioden under våren kommer Centern tillbaka till frågan för att klargöra hur avvecklingen av kärnkraften måste gå till. Det beslut som fattades som en följd av folkomröstningen är förpliktande för alla partier. Alla partier sade att man skulle följa folkomröstningens resultat.

Det här är ett sätt att hantera frågor konkret. Vi hanterar frågor konkret. Alla de exempel som Gudrun Schyman räknar upp finns återgivna i en skrift som jag rekommenderar till läsning. Kretsloppstänkandet handlar nämligen om hela miljöutvecklingen. I denna skrift finns alla aspekter med vad gäller skatteväxling och den typ av åtgärder som kommer att krävas för att fullfölja en kretsloppsanpassning. Det arbetar vi med.

Det är naturligtvis en viss skillnad mellan att konkret förverkliga ett mål och att ägna sig åt politisk retorik. Det är så enkelt att ha åsikter, men att förverkliga ens åsikter förutsätter – det är helt korrekt – politisk majoritet. Vi i Centern har den positionen i dag att vi kan påverka verkligheten. Det gör vi.

(Applåder)

Anf. 60 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag tror att vi alla är bestörta över fascismens och ultranationalismens framgång i det ryska parlamentsvalet. Men den som följt utvecklingen en tid är inte helt överraskad, gissar jag. I trekvarts sekel har en materialistisk ideologi – marxismen, kommunismen – härskat över människors sinnen.

En del kommentatorer hävdar att problemet är att ryssarna inte är så att säga vana vid demokrati. Kommentatorerna ser helt enkelt demokratiserings som ett tekniskt och pedagogiskt problem. Men jag tror för min del att en djupare orsak finns till det som nu händer i Ryssland. Det är en 75-årig brist på sammanhållande värden bortom de falska slagorden om kommunismens materialistiska förträfflighet.

Inget lands problem löses genom att man exempelvis lämnar Lenins etik och östeuropeisk kommunism för att gå över till ingen etik och västerländsk kapitalism. Marknadsekonomin fordrar, enligt min mening, en demokratisk ram, och demokratin fordrar en värdegrund. Inte behöver vi väl skämmas över att en väsentlig del av denna värdegrund är kristen etik och västerländsk humanism.

Detta har också en del gamla marxister insett. I en intervjubok ställer Otto Mannheimer frågor till välkända europeiska filosofer och kulturpersonligheter, bl.a. till den kände filosofen Leszek Kolakowski. En av Mannheimers frågor lyder så här: Ni har alltså närmast er kristendomen. Vilka är era skäl? Ni började ju snarast som marxistisk humanist. Kolakowski svarar: Ja, det är riktigt. Jag tror det tog mig lång tid att inse hur oumbärlig kristendomen är för vår civilisations överlevnad och för bevarandet av vissa grundläggande värden som vi hyllar. Trots all intolerans och allt förtryck som utförts i kris-

tendomens namn, anser jag att vi, utan dessa kristna rötter, hotas av en långt värre, en långt mer förtryckande samhällsordning.

Herr talman! Det är just detta att vi i all vår skröplighet äger något att vägledas av, något som vi ödmjukt försöker styra efter i en förvirrad värld; det är detta vi kristdemokrater vill verka för, en inre kompass, något som kan göra livet lättare att leva. Det handlar icke om att monopolisera, att fyrkantigt slå fast eller att plädera för något slags fullkomlighet. Vi söker helt enkelt en etikens grundplatta på vilken vi kan bygga ett demokratiskt och pluralistiskt samhälle, den grund som ger oss förutsättningar att bygga upp respekten för varandra, den grund som skapar motkrafter till främlingsfientlighet, till våld och till antisemitism, och som vaccinerar mot förakt för varje individs rätt och personliga värdighet. Kapitalism och marknadsekonomi samt ett demokratiskt system skapar inte automatiskt sådana motkrafter.

Herr talman! Jag kan gott tillstå att jag förstår att en del människor kan känna sig blockerade när begreppet kristen etik är på tapeten. Det kan böttna i att man förväxlar religionsutövning med grundläggande etiska värden. Men det kan inte vara rim och reson att ett sådant missförstånd leder till att vi förtränger de värden som mycket av vårt tänkande, vår respekt för pluralism och människovärde vilar på. Det var precis på detta sätt som Bengt Westerberg alldeles nyss uttryckte sig.

Det är alldeles rätt, som det sagts här i kammaren och lyfts fram i andra debatter och i tidningsartiklar, att kristen etik handlar om att bära varandras bördor. Men det handlar också om att vi måste ta vårt ansvar nu. Vi måste ta itu med den dåliga tillväxten, investera för framtiden, sanera vår stats-skuld och vårt budgetunderskott. Om vi inte gör det – det är poängen som måste understrykas – kommer vår generation att vara den generation som lastar över de tyngsta och största bördorna på kommande generationer.

Herr talman! Det talas ofta om att skapa ljus för företagsamheten. Vad vi egentligen vill är att ljusen skall tändas i de många svenska hem där man i dag känner av kris och bekymmer. Men det är viktigt att se sambandet. Om vi inte får fart på hjulen blir det också svårt att lyfta av de stora bekymmer och den känsla av kris som många har.

Den 23 november hölls ett ekonomiskt seminarium i Stockholm. Ekonomer från Internationella valutafonden, IMF, OECD och förstås från vårt eget land, avvisade helt enstämmigt alla tankar på att försöka ta landet ur krisen med en mer expansiv finanspolitik. Inte ens länder med 4–5 % budgetunderskott i förhållande till BNP funderar på den typ av politik som socialdemokraterna nu föreslår. I Sverige är budgetunderskottet nära 15 % av BNP. I det läget föreslår oppositionen en sorts superstimulerad, extralång julhandel, en gåva av en s-märkt tomt. Räkningen som kommer skulle säkert morgondagens barn få till julkapp, en räkning som kanske fick avbetalas ända in i nästa lågkonjunktur. Det kallar inte jag att bära varandras bördor!

Med detta har jag inte hävdatt att bördorna nu fördelats helt rättvist. Säkert kan vi skapa större rättvisa. Jag begriper väldigt väl att det är symboliskt viktigt att visa att de mest och bäst bemedlade får vara med och ta sitt ansvar. Men alla kan vara säkra på att vi inte skär ner och sparar för att exempelvis 85-åringen på sjukhuset skall få det sämre eller för att de arbetslösa skall

klämmas åt. Vi gör detta för att få resurser att över huvud taget klara omsorgen om de svaga i framtiden. Det är faktiskt lögn att påstå att inkomstfördelningen är sådan i vårt land att inte de breda skikten, de många människorna, måste vara med nu när Sveriges ekonomi skall saneras.

I vårt lands kritiska läge måste vi verkligen göra allt – det har sagts här många gånger – för att lindra arbetslöshetens plåga och skapa nya jobb. Nu har regeringen föreslagit och riksdagen beslutat om en obligatorisk allmän arbetslöshetsförsäkring. Då demonstreras det väldigt mot detta. Det demonstreras mot ett slags demokratiska små fallskärmsavtal som något kan lindra för de absolut sämst ställda på arbetsmarknaden. Jag förstår faktiskt inte, herr talman, socialdemokraternas sätt att reagera på ett sådant förslag.

Utöver detta har oppositionen talat sig varm för nya jobb i små och medelstora företag. Flera av regeringens förslag för att skapa förutsättningar för sådana jobb hotar oppositionen att riva upp vid ett regeringsskifte.

Vi kristdemokrater har pekat på möjligheten – för att ta ett exempel – att öppna en helt ny arbetsmarknad inom den privata tjänstesektorn. Dagens skattesystem förhindrar att denna marknad får växa fram, trots att vi har massor av arbetsvilliga och massor av arbete som behöver göras. Den socialdemokratiska regeringen i Danmark inför nu en sådan möjlighet för ”piger och draenger”. De svenska socialdemokraterna säger om vårt liknande förslag att det innebär ett återinförande av klassamhällets pigor och drängar. Kanske är det någon ombudsman som felöversatt från danskan? Detta innebär en möjlighet för unga kvinnor och män att påverka sin egen situation genom egna initiativ. Det är vad vi föreslår.

Vi måste alla ta på oss gårdagens skulder på miljöpolitikens område, så att dessa inte förvandlas till framtidens bördor. Nu verkar allt vad miljöpolitik heter medialt fjättrad vid Öresundsbro och Dennispaket. Det vare mig fjärran att inte inse att dessa projekt har med miljöpolitik att skaffa. Det har de i högsta grad! Men vi får inte reducera miljöfrågorna till symbolpolitik. Vi försummar vårt ansvar för nästa generation om vi inte ser helheten.

Det som framför allt krävs är nästa stora skattereform – en skatteväxling för miljön. Det gäller att minska skatten på arbete och flytta en del av skattebördan till miljöfarliga utsläpp och nyttjandet av sådana råvaror och energikällor som tär på jordens ändliga förråd. En sådan skatteväxling kräver noggranna studier och ett genomtänkt genomförande. Skall näringslivet klara den omställningen, krävs långsiktighet och bred politisk förankring. Därför är min fråga: Kan vi sätta oss ned och tillsammans diskutera hur en skatteväxling för miljön skall genomföras?

Herr talman! Låt mig få önska talmanskollegiet, Sveriges parlamentariker, alla anställda och medarbetare och alla som eventuellt orkat lyssna via radio eller TV: God Jul och Gott Nytt År!
(Applåder)

Anf. 61 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Alf Svensson är den sista i raden av borgerliga regeringsföretädare. Han avslutade sitt anförande med att önska alla utanför regeringen god jul. Jag ber då att få önska regeringen en god jul och gott nytt år, så att ingen blir utan denna önskan. Det är väl menat.

Det är riktigt, som Alf Svensson säger, att det har blivit ett missförstånd om vad som menas med kristen etik i läroplanen. Alf Svensson är förmodligen den person som är bäst skickad att klara ut det missförståndet. Jag har hört dem som har sagt: Det där är egentligen ingenting. Det är bara en krumelur, det kommer inte att ha någon som helst effekt i klassrummen. Jag har hört dem som har sagt: Det här innebär definitivt en förändring i förhållande till nuvarande läroplan.

Det kunde vara intressant att litet mera precist höra Alf Svenssons mening på denna punkt. Är det egentligen ingenting att fästa avseende vid, eller har det någon betydelse?

I det utskott där den här frågan handlagts – för att knyta an till den tidigare debatten – har representanterna för Folkpartiet och Centern uppfattat det som en kabinetsfråga från kds sida. Det är i så fall ingenting att skämmas över. Att vi får så olika besked från regeringspartierna om vilka medel som använts för att driva igenom förslaget är litet märkligt.

Till sist till frågan om vårdnadsbidrag. Kan Alf Svensson förklara hur en ensam förälder med en månadslön på 8 000 kr skall kunna betala en dagisavgift på 5 310 kr per månad? Hur skall en familj med en månadsinkomst på 17 000 kr kunna betala dagisavgifter på 6 650 kr för sitt barn? Dessa familjer kommer inte att få mer tid för sina barn, som Alf Svensson sade. De får bara sin ekonomi sönderslagen. Dagisavgiftshöjningar blir det när vårdnadsbidraget införs och kommunerna inte får något statsbidrag för ett- och tvååringar.

Anf. 62 Statsrådet ALF SVENSSON (kds) replik:

Herr talman! Jag vill inte göra gällande att jag är bäst på att klargöra det här med kristen etik. Kristen etik är ett ödmjukt sökande hela tiden, det är ingen multiplikationstabell. Jag kan kanske ändå klargöra en del av de förvecklingar som tydligen finns, och det var kanske så Ingvar Carlsson menade.

Det står i de regeringsförklaringar som fyrapartiregeringen har presenterat – om jag inte minns fel i alla tre regeringsförklaringar – om skolans förankring i kristen etik och västerländsk humanismen. Det står också i propositionen. Det är inte så märkvärdigt om vi försöker hålla fast vid det som vi har gjort regeringsförklaringar runt om.

Jag har märkt väldigt ofta att det finns något slags förvirring. Som jag sade och som också Bengt Westerberg tog upp gör man detta med kristen etik till något som handlar om kristen tro. Kristen tro får självfallet aldrig tvingas på någon enda skolelev, och får över huvud taget aldrig tvingas på någon människa. Det vore helt otillständigt.

Jag var faktiskt litet glad när Ingvar Carlsson tidigare sade att han tar detta med kristen etik på allvar. Jag tror att jag citerar Ingvar Carlsson helt korrekt. Alltså tillstår även Ingvar Carlsson att vår kulturella tradition och våra värderingar har med kristen etik att göra. Det skulle vara helt obegripligt om vi försökte göra gällande i våra kulturkretsar i västerlandet att vi kan frikoppla oss från den. Dessa värderingar har funnits i vårt medvetande, i bakhuvudet, som någonting tämligen naturligt. Men varför skulle just Sverige vara den nation som inte vågar sätta ut etiketter?

Jag kan berätta för Ingvar Carlsson att Gro Harlem Brundtland – hon om-

nämndes tidigare i debatten – har infört detta i norsk skolplan. Jag gissar att hon har gjort det för att visa på att etiken inte lever i ett lufttomt rum, utan den har sina rötter. Varför skulle vi skämmas för det? Har vi inte så mycket civilkurage i landet Sverige, att vi vågar tillstå att vi i vår lagstiftning, våra traditioner och våra helger har detta med oss? Vi önskade för resten varandra god jul. Jag tycker att det är tämligen självklart att vi också skall våga fästa ut etiketter. Om vi inte gör det, tror jag att risken finns att vi i framtiden blir litet vilsna – något som vi kan märka ute i Europa. Sveriges barn och ungdomar, elever och vi alla behöver få identitet för att kunna möta den förvirring som existerar runt om i samhället.
(Applåder)

Anf. 63 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt olyckligt att blanda samman kristendom och etik. Etik har för mig ingenting med religion att göra. Etik är ett begrepp som står över religionen.

Jag vill i stället säga så här: Hur ser det ut i skolorna? Är det inte detta som är det viktiga, Alf Svensson?

Det må vara att man har pamfletter och säger vackra ord i olika sammanhang. Men den verklighet som finns i dagens skolor ser faktiskt inte så rolig ut. Det handlar om nedskärningar, om stora klasser, om avgifter till skolor, om segregering, om barn som får allergier därför att man inte har pengar att avsätta till städning osv. Det är detta som är verkligheten i skolan i dag. Denna verklighet förändras nog inte även om Alf Svensson talar om kristen etik. Det vore bra om vi talade om verkligheten när vi diskuterar politik.

Sedan vill jag ställa en annan fråga till Alf Svensson. Jag undrar hur han har tagit till sig innehållet i biskopsbrevet, som kom i början av året från biskopsmötet. Det handlar om rika och fattiga. Man tar bl.a. upp frågan om att de fattigaste av de fattiga i världen förvägras den grundläggande mänskliga rättigheten till liv. Man talar också om att tiden är inne för ett ordentligt uppvaknande och ett beslut om att göra helt om i grundläggande värderingsfrågor. Det sägs mycket som är klokt i brevet, men det sägs också att det krävs handling om man skall ta orden på allvar.

Om man tar orden på allvar och vill att de fattigaste av de fattiga i världen inte längre skall förvägras den grundläggande mänskliga rättigheten till liv, då måste man ju följa upp detta med politiska beslut som innebär en världsordning, en världsekonomi och en världshandel som garanterar dessa människor en utveckling. Då kan man inte stillatigande se på hur penningflödet går från de fattigaste i den fattiga delen av världen till de rikaste i den rika delen av världen, till västvärldens banker. Man kan inte heller så cyniskt som den borgerliga regeringen gör konjunkturanpassa biståndet till tredje världens länder, vilket Alf Svensson har varit med om att göra genom beslut i riksdagen. Jag undrar hur Alf Svensson får ihop detta med den goda vilja som han säger sig ha till att alla människor skall ha rätt till ett värdigt liv.

Anf. 64 Statsrådet ALF SVENSSON (kds) replik:

Herr talman! Det är väl inte så mycket att bry sig om när Gudrun Schyman säger någonting så häpnadsväckande som att etik inte har någonting med

Prot. 1993/94:46
17 december 1993

Partiledardebatt

religion att göra. Det är ett uttalande som är fullständigt vilset, Gudrun Schyman. Men hon har naturligtvis full rätt att här hävda något så utomordentligt egendomligt och vilset.

Jag håller med om att det inte alltid är så i skolorna som man skulle önska. Visst är det så. Men det var det inte tidigare heller. Jag kan ta fram en hel del korrespondens som talar om hur det var i Stockholms skolor på den tiden då Norra latin gjordes om till ett snyggt, elegant och kostnadskrävande komplex medan det undervisades klasser med 35 elever i baracker. Man kan alltså inte göra gällande att när den här regeringen tillträdde, då blev det ett eländighetens elände på skolområdet. Det kommer alltid att vara en kamp för att få fram tillräckligt med resurser till skolan.

Sedan borde vi kunna vara överens om att om dessa resurser skall kunna tas fram, måste Sverige komma på fötter. Vi måste få balans i vår ekonomi. Det gäller precis samma sak för att kunna skaffa fram resurser till de svaga, till u-länderna, till vår biståndsbudget. Det är väl ingen som tror att det skulle vara lättare för oss att skapa rättvisa globalt om vi ser till att Sveriges ekonomi hamnar i ännu större obalans. Det hjälper inte u-länderna om den svenska ekonomin blir än mer negativ. Det tror väl ändå inte ens Gudrun Schyman.

Vi når aldrig ända dit, då alla upplever det liv som de skulle önska att de hade och som de har rätt att få. Men vi hör hemma i den processen, och jag kan försäkra Gudrun Schyman att utifrån allt jag mäktar och den styrka som vi fått i valet handlar det om att göra det bättre, inte minst för dem på södra halvklotet som i jämförelse med vår situation har det mer än eländigt, där 1 miljard svälter och 1 miljard är analfabeter. Jag ser gärna ett starkt stöd från Gudrun Schyman på den fronten, men det är inte mycket värt om inte Gudrun Schyman samtidigt hjälper till och visar konkret hur vi skall ta itu med obalanserna i svensk ekonomi.

(Applåder)

Anf. 65 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Jag hjälper gärna Alf Svensson med litet goda råd när det gäller hur vi skall komma åt obalansen i den svenska ekonomin. I vår ekonomiska motion har vi med anledning av regeringens proposition om de ekonomiska riktlinjerna talat om hur vi tycker att man skall göra. Det handlar om rättvisa, om solidaritet, om omfördelning, dvs. att ta de pengar som finns och föra över dem dit där de behövs. Det handlar också om besparingar, Alf Svensson. Vi vill säga nej till JAS-flygplanet och banta militären. Det handlar vidare om att säga nej till att köpa nya stridsvagnar, för att ta några mycket konkreta exempel. Vi har också andra goda förslag. Det som går som ett rött snöre genom vår ekonomiska politik är rättvisa. Vi är fullständigt övertygade om att det bästa sättet i dag när det gäller att få balans i den svenska ekonomin är att minska arbetslösheten. Vi är också fullständigt medvetna om att vi inte kan minska arbetslösheten på ett sådant sätt att vi försvårar eller äventyrar den hållbara utveckling som det är nödvändigt att vi tar oss an redan nu. Det innebär en miljömedveten ekonomisk politik som också skall vara hållbar i ett globalt perspektiv, Alf Svensson. Den skall även

ta hänsyn till och ansvar för att människor i andra delar av världen skall kunna leva ett värdigt liv.

Det finns en dubbelmoral och ett hyckleri i den borgerliga regeringen som är väldigt provocerande, tycker jag. Det gäller även frågan om mänskliga rättigheter, där ju Alf Svensson har ett stort ansvar. Jag tänker då på situationen i det forna Jugoslavien och de krig som pågår där bl.a. med hjälp av svenska vapen. Vi har sålt mycket vapen dit. Nu när de används och människor flyr därifrån, sätter vi stopp vid våra gränser och inför visumtvång. När människor där flyr från militärtjänstgöring och kommer hit, säger vi att de inte får stanna i Sverige. Detta är en dubbelmoral och ett hyckleri som uppstår många människor.

Det förs en internationell diskussion om att man skall uppmana människor att fly från kriget i det forna Jugoslavien. Men i Sverige säger man att detta inte är något giltigt skäl för att människor skall få stanna. Jag har själv mött en familj som har den här bakgrunden och som har fått ett utvisningsbeslut från den svenska regeringen. Jag tycker att det är upprörande. Först skickar vi vapen till länder. När länderna börjar strida, tar vi inte emot de som flyr. När de flyr ifrån de krig som vi i ord fördömer, säger vi att de skall stanna kvar och strida. Det är ett hyckleri som är provocerande, Alf Svensson. Det borde mana en minister som har ansvar för mänskliga rättigheter till eftertanke.

Anf. 66 Statsrådet ALF SVENSSON (kds) replik:

Herr talman! Jag vet inte om vi ständigt och jämt skall behöva höra det här talet om hyckleri från Gudrun Schyman. Jag undrar om hon är kemiskt fri från hyckleri med sitt kommunistiska och marxistiska förflutna, hon som så elegant som det behagar henne vänder kappan efter vinden.

Här talas om rättvisa. Vi vet ju vilken rättvisa den ismen stod för som hon i varje fall under en viss period har företrätt. Jag skulle önska mycket mer när det gäller att få till stånd engagemang för de fattiga folken på södra halvklotet. Jag tar mig faktiskt friheten att säga att jag gör så gott jag kan och så mycket jag orkar. Sverige tillhör de fyra nationer i västvärlden – Norge, Danmark, Sverige och Holland – som ligger högst i fråga om att ge bistånd, medan väldigt många av OECD-länderna ligger nere på ca 0,35 % av BNP eller BNI.

Sedan har jag uppfattningen att Sverige behöver ha ett militärt försvar. Då blir det faktiskt så, att det också kommer att kosta. Det är ju sällsamt enkelt att plocka bort både det ena och det andra. Men att ha ett försvar som inte kan försvara och inget duger till, eller som håller sig med uråldrig materiel, kan jag i så fall inte förstå är mycket annat än hyckleri.

Jag håller helt och hållet med Gudrun Schyman om att vår viktigaste uppgift för att skapa rättvisa är att minska arbetslösheten. Men om det vore så enkelt att enbart politikerna i den här kammaren kunde slå klubban i bordet och säga att vi härmed beslutar att arbetslösheten avskaffas, vore det litet grand av det som Gudrun Schyman tydligen tror på och står för, att politikerna från en centralistisk position dirigerar, arrangerar och ordnar allt.

Den här regeringen har den uppfattningen och insikten att det inte är Sveriges riksdag som enbart klarar av att ta fram de här jobben, utan vi måste

Prot. 1993/94:46
17 december 1993

Partiledardebatt

skapa förutsättningar för näringslivet att ta fram dessa arbeten. Det är det vi håller på med, och det är ju faktiskt också det som vi till viss del hittills har lyckats med.
(Applåder)

Anf. 67 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! De här debatterna tar längre tid för varje gång. De blir en timme längre för varje gång. Om några år pågår de i flera dygn. Jag skall försöka att fatta mig så kort som möjligt.

Det har gått ut ett meddelande här om att det endast är partiledare som man kan tala med. Det är endast med dem som man kan göra upp, eller möjligen med gruppledare, eller hur det var. Jag hoppas därför att partiledarna nu hör på vad jag har att säga här, eftersom det för de andra tydligen inte spelar någon roll.

Nyligen sade statsministern att Ny demokrati har passerat anständighetens gränser och att partiets politiska inflytande blir därefter. Det var då det. Sedan har vi förhandlat, men då var det ingen i finansministerns sällskap som sade något sådant. Har ni gått och blivit oanständiga på gamla dagar?

Fru Sahlin och herr Westerberg, Folkpartiet – alltså i alla fall inte ännu Sahlin och Folkpartiet – uttalade sig för en bojkott av Ny demokrati i riksdagen. Andra sade att vi var femtekolonnare och att de skulle få besudlade händer om de hade med oss att göra. Den enda bojkott som jag hittills har sett var Socialdemokraternas bojkott av en höjning för de arbetslösa vad gällde KAS-ersättning.

Det är en förfärlig samling av besudlade och oanständiga svartfötter som man ser framför sig. Det förstår ni väl att ni inte kan tala med Ny demokrati på det här viset? Hur skall ni sedan kunna gå ut till era väljare och säga att ni faktiskt har talat med oss? Vad skall de säga?

Sedan säger man något som är mycket vanligt: "Gör ni inte som vi säger, går räntorna upp, kronan faller och regeringen avgår." Detta fick vi lära oss hur många gånger som helst under de här förhandlingarna. Då vill jag bara tala om att under tiden den 25 november – den 10 december, när vi höll på med det som ni kallar för cirkus eller vad det är för något, sjönk den långa räntan. Först sjönk den korta räntan, kronan låg still och börsen steg. Jag ber om applåder för detta, eftersom det ju också var vårt fel.

(Applåder)

Förra gången bad statsministern mig om att ta avstånd. Jag skulle ställa mig här och ta avstånd från alla möjliga. Jag skulle ta avstånd från Bert Karlsson och jag skulle ta avstånd från Vivianne Franzén. Men nu börjar jag litet grand att förstå vad ni menade, därför att under tiden har ju Bengt Westerberg tagit avstånd från regeringen. Sedan har ni själva tagit avstånd från gruppledarna och era egna förhandlare, när de har gjort upp med oss.

Därför skall jag nu gå in på vad jag tar avstånd från så att det verkligen blir klart. Jag tar t.ex. avstånd från statsministerns tidigare påståenden om att vi skulle bryta avtal som aldrig funnits, och det indignationsnummer som han sedan kom med efteråt, vilket har avslöjats. Jag tar om igen avstånd från de här mycket egendomliga sakerna som har inträffat i dag, när ni försöker glömma skrivna avtal. Jag tar avstånd från den intellektuella ohederlighet

som det faktiskt är att i tid och otid hota med att avgå utan att göra det. Jag tar avstånd från blotta tanken på att Carl Bildt, nyss hemkommen från Bill Clinton, över huvud taget skulle vilja avgå. Jag tror inte det.

Ni har väl alla följt spelet om Clinton, som är en mycket viktig sak i Sverige? Det råder ett stjärnornas krig mellan Ingvar Carlsson och Carl Bildt. Jag väntar nu därför med spänning på vem – båda kan ju inte gilla honom – som först kommer att ta avstånd från president Clinton. Han var ju Ingvars pojke förut, men nu bär han precis som jag Calles slips. Vi får se, det kanske blir en krossad tomat till Clinton, men det kan ju missuppfattas.

Från Göteborg meddelas emellertid att det finns vissa likheter mellan Ingvar Carlsson och president Clinton. Den skall bestå i att när Clinton är ute och springer är Carlsson ute och cyklar.

Ett argument som har införts här har varit att besparingarna kommer senare. Detta har vi fått lära oss vid diskussionerna med regeringen. Besparingarna kommer sedan. International Monetary Fund och alla de som vet hur världen ser på Sverige säger: "Besparingar i bemärkelsen nedskärningar utav statliga utgifter är det viktigaste som finns." Jaha, då säger vi det. Skär då i dessa! Med var överste kallskänkan själv, fru Wibble, som borde skära i dessa. Men ni sade: "Det kommer inte nu utan sedan." Så vi är nu vansinnigt spända inför vad som skall komma i budgeten. Det kan kanske t.o.m. tänkas att 100 miljoner kronor kommer att kapas av de 15 000 miljoner kronor som ni gödslar ut över i stort sett socialistiska föreningar i Sverige. Det kallas för organisationsstöd.

Så en fråga som jag har varit inne på här: Bor vi i ett förvirrat land? Jag börjar att tro det. Regeringspartierna försöker att ducka från avtal som de alldeles nyss har träffat. I landet Sverige, där man inte ens tillåter att någon kritiserar flyktingpolitiken, är det helt okej att varna för tyskar i skärgården eller för att holländare skall gå ut och gå i skogen. Det skall stå på en skylt att det inte får komma in några utlänningar här. De har just lagt av med apartheid nere i Sydafrika. Skall vi nu införa det här? Det får man hålla på med. Ni varnar för fransmän i bilpolitiken. Ni är ju rasister. Har ni tänkt på det? Men detta fortgår.

Sedan kommer någon och föreslår en så självklar sak – där håller jag med Alf Svensson – som att kristen etik skall prägla utbildningen av våra små. Då utbryter en debatt. Eller hur? Måste man debattera detta? Vad är det för något vi skall ha? Är det något multikulturellt, nebulöst som Socialdemokraterna vill ha? Man frågar sig vad det är för religiösa innovationer. Skall det vara en fribiljett till himlen? Skall man införa att man skall slå ihjäl dem som inte tycker som man själv gör, eller någonting annat?

Hur som helst och på fullständigt allvar: Ett land där man inte är överens om vilken etik man skall ha har fruktansvärda problem.

Man såg reaktionerna när Berlinmuren föll och när Sovjetimperiet ramlade i bitar. Som ett brev på posten kom uttalandet: Jaha, nu är krisen över. Nu behöver vi inte längre vårt försvar osv. Allting har ordnat sig. Ändå ligger vi i det mest kritiska området på hela jordklotet vad gäller militär upprustning etc.

Sedan kommer en aggressiv rysk politiker och rasslar i gardinerna och skall in på scenen. Då talar Ingvar Carlsson om för statsministern att det nu

gäller att markera vår neutralitetspolitik, så att ingen vid Gud kan tro att vi någonsin skulle hjälpa våra grannar, om de skulle bli överfallna igen.

Det enda Bildt har gjort, som jag tycker är vettigt, är att han talar om vart vi hör och vilka vi ställer upp för. Ingvar Carlsson brukar ha ett märke med en hand på sig där det står: Rör inte min kompis! Det tycker jag är precis vad vi skall ha också vad gäller de baltiska staterna.

Vi har på något sätt förlorat vår identitet. Det är dåligt, eftersom vi har ett så fantastiskt gott utgångsläge. Jag undrar vad det är vi sysslar med. Det mesta flummas bort.

Vi har ett enormt engagemang i denna kammare, från vänster till höger, för alla andra länder. Det är väl kul? Vi skall hjälpa alla länder och allihop. Det är så jättebra. Alla talar varmt för det. Sverige är det ovanligaste namn av något land som nämns här. I den mån det nämns kallas det ibland för det här landet. Det är ungefär lika artigt som att säga den där Alf eller den där talmannen. Det här landet, det är Sverige.

Vad är det vi siktar på? Är det kanske ett land utan religion och eget språk? Är det ett land där man blygs för sin egen flagga? Ni vet att det är farliga saker. Det finns bilar som har flagga. Usch, usch, usch! Eller hur? Nationalsången skall vi väl inte få sjunga? Vad är det vi skall ha? Skall vi ha esperanto som språk och köra med vit flagg redan från början och delegera det politiska ansvaret till någon som verkligen är samhällstillvänd och känner för Sverige, t.ex. Saddam Hussein eller någon annan lirare? Usch!

Sedan talades det om hur god regeringen är. Nu har vi suttit i förhandlingar med den. Jag tycker faktiskt inte att den är särskilt god – den är inte god att tas med heller.

Carl Bildt talar om regeringens godhet och säger att vi skall hjälpa människor i nöd, och han menar då att vi i Ny demokrati inte vill hjälpa människor i nöd.

Låt mig då snabbt säga följande. Vår politik när det gäller flyktingar är:

Hjälp flyktingar där de är eller i deras närområde. Ge dem den hjälp som ger mest för pengarna. Man kan hjälpa människor för 1 000 kr om året, men vi hjälper dem för 100 000 kr om året, så var är de 99 000 som vi inte använde till att hjälpa dem?

Ge temporära uppehållstillstånd åt dem som flyr från krig. Det gör alla andra länder. Varför gör inte vi det? Inget land har en värre och mer orealistisk flyktingpolitik än Sverige. Det är bara att jämföra oss med andra länder, och det finns faktiskt tips att hämta där.

Jag kan inte tro att Bildt menar vad han säger när han kritiserar oss för detta, för i så fall är han inte moderat. Vad Moderaterna har gått ut med är i varje fall helt andra saker.

Det är för mycket flum på det här området. Det är allvarliga saker. Migrationen i världen är ett jätteproblem, och tillgångarna, de resurser vi har att sätta in, är begränsade, och då skall vi också vara väldigt försiktiga med att göra det.

Bengt Westerberg sade att vi vill ta 20 miljarder kronor från barnfamiljerna. Nej, vi tar 20 miljarder och ger dem *till* skattebetalarna, *till* en rättvisare fördelning, *från* överflödet. Det är alldeles riktigt att vi inte använder

detta för att köpa röster från rika barnfamiljer. De får rösta på Westerberg, det går bra.

Efter detta upphetsade anförande ber jag till sist att få utdela julklappar till församlingen – inte till alla emellertid, utan bara till partiledarna, eftersom de är de enda som verkligen räknas i era partier. Eftersom vi i eftermiddag, i kväll eller i natt skall föra en debatt om Postens bolagisering, har vi tillverkat speciella rabattfrimärken, en karta till var och en av er. De är gratis, och texten är mycket personlig.

Med detta ber jag att få önska er alla en god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

Anf. 68 Statsminister CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Det börjar nu bli en relativt ansenlig samling förbrukade manus här uppe i talarstolen. Jag vet inte om de är Gudrun Schymans eller Ian Wachtmeisters eller vems de är. Det är möjligt att vi skulle kunna tänka oss litet returpost enligt den s.k. kretsloppsprincipen.

(Applåder)

Jag kan hålla med om att den här debattordningen så småningom kan bli föremål för diskussion. Vi är ännu så länge bara inne på det första dygnet.

Ian Wachtmeister återkommer ofta till ett uttalande som jag har fällt, nämligen att Ny demokrati har passerat anständighetens gräns och därmed förlorar inflytande. Så är det när det gäller framför allt flyktingpolitiken.

Jag vill gärna säga en gång till vad jag redan tidigare har sagt från denna talarstol: Det är inte på något sätt ett uttryck för rasism att föra en saklig diskussion om flyktingpolitiken. Alla har synpunkter på flyktingpolitiken, och alla skall kunna ha synpunkter på den. Det finns ett mycket brett spektrum i den debatten.

Det inträffar att Ny demokrati i den debatten säger saker som det finns anledning att lyssna på. Bengt Westerberg påminde mig just om att Ny demokrati förra sommaren hade en annons, där man förklarade sin flyktingpolitik i fråga om f.d. Jugoslavien. Man sade där att man förespråkar visum för alla utom för dem från Bosnien, dvs. att de som kommer från Bosnien skall ha rätt att komma hit och stanna här. Om de sedan skall få temporära eller permanenta tillstånd har vi olika meningar om, och den diskussionen kan vi föra. Men om Ny demokrati stod för åsikten att människor från Bosnien har rätt att komma hit och att vi är öppna och generösa, skulle det vara mycket lättare att föra debatten. Det som har lett till problemen är ju övertrampen.

Jag instämmer gärna i den kritik Ian Wachtmeister framförde – fast han gjorde det litet för raljant, tyckte jag – mot den underton av främlingsrädsla och t.o.m. främlingsfientlighet som finns i delar av kampanjen Nej till EG. Också där opererar man i grumliga vatten, Gudrun Schyman, när man framställer allt franskt eller tyskt eller holländskt eller grekiskt som hot mot det rena och blåögda svenska. Samma reaktion kan jag känna när jag tycker att en saklig diskussion om flyktingpolitiken slår över i spekulation i grumliga vatten. De som spekulerar i grumliga vatten – det må vara företrädare för Nej till EG eller det må vara flyktingmotståndare – får nog finna sig i att de kommer att bli utsatta för hård kritik.

När detta är sagt resonerar jag gärna sakligt med Ny demokrati och med

Vänsterpartiet och med Socialdemokraterna om olika frågor. Jag har denna höst tillbringat många timmar med Ian Wachtmeister och Harriet Colliander, då vi timme eller timme har diskuterat författningsfrågan i ett pågående seminarium uppe på nionde våningen i huset här intill. Jag har inte gjort detta för att det var teater, utan därför att jag ville lyssna också på er och därför att jag tyckte att ni stundtals hade ett och annat som var värdefullt att tillföra. Sedan hade ni kanske på förhand bestämt er för att ställa er utanför. Det beklagar jag, men jag lyssnade på er.

Jag kommer också att fortsätta att lyssna på varje saklig synpunkt i varje saklig fråga från varje parti, inget parti undantaget. Gränsdragningen mot grumligheten när det gäller främlingsrädsla och främlingsfientlighet kommer emellertid alltid att vara och måste alltid vara glasklar.

Anf. 69 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Just det: Rasism är inte alls samma sak som kritik av flyktingpolitik. Vi börjar nog nyktra till runt om i Sverige i de här frågorna, får jag hoppas.

Det finns en skillnad mellan oss och nästan alla andra partier vad gäller hur de här frågorna tas upp. Vi tar upp frågorna när saker inträffar, när det går att göra någonting åt dem. Alla andra verkar ta upp frågorna när det är för sent – om det nu är ett halvt år för sent eller ett år för sent. Då säger man: Ja, visst ja, flyktingarna var inte de vi trodde, utan det var ekonomiska flyktingar. Så tråkigt! Då får vi sluta nu. Så gjorde man med kosovoalbarnerna, och så har man hållit på. Det här vet vi.

Jag vill påpeka och understryka att jag inte tror att det skiljer så väldigt mycket i sak här, men vi är snabbare. Världen är snabb i dag, och konflikter inträffar snabbt, och då gäller det också att reagera snabbt.

Det var väldigt trevligt att få vara med i de s.k. partiledaröverläggningarna om författningsfrågorna. Jag har efter dessa överläggningar fått en helt annan uppfattning om bl.a. tidigare talman Thage G Petersons kommateringsförmåga. Det var värt många timmar även det.

Medan jag har matchen med statsministern i gång vill jag ta upp också en annan sak. Vi har av våra stora och små magistrar fått lära oss att vi bara skall köra vårt spår och att det sedan skall vara nog. De har sagt till oss att vi gärna får prata och föreslå saker, bara vi är tysta sedan och trycker gult i voteringen, så att ingenting händer. Jag frågar då: Varför skulle vi göra det? Jo, säger de, därför att vi gjorde så med vänstern när det var sosseregering. De röstade alltså aldrig ihop. Men hade ni samma uppfattning som vänstern på den tiden, skulle ni också ha röstat ihop med dem. Fast det kanske ni inte hade?

Vi kan här ge er ett tips om hur man driver oppositionspolitik. Vi tycker att det är vettigt, och jag tror att folk i allmänhet tycker att det är vettigt. Om inte det bästa går, vilket – det får man vid Gud hoppas – är det man själv föreslår, då tar man det näst bästa. Man tar i så fall inte det sämsta. Vi försöker agera på det viset.

Ta bensinskatten som exempel. Vi ville att den skulle sänkas, Socialdemokraterna ville inte höja den, och ni ville höja den. Skall vi då säga, att efter-

som vi vill sänka den och det inte går skall vi gå med på att ni höjer den? Skall vi sitta och trycka gult och se ut som fiollåder? Det gör inte vi. Adjö! (Applåder)

Prot. 1993/94:46
17 december 1993

Partiledardebatt

Anf. 70 Statsminister CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! I den senare delen har jag väl i och för sig ingen annan mening än Ian Wachtmeister. Däremot har jag haft problem när Ian Wachtmeister har sagt att han skall stödja den socialdemokratiska politiken. När han gör det i avgörande frågor får han finna sig i att han drabbas av vår kritik i lika hög grad som Socialdemokraterna, eftersom han och hans parti då med sina röster medverkar till att det i detta land bedrivs socialdemokratisk politik, och detta är när det gäller företagsamhet, nya jobb, ekonomiska möjligheter och tillväxt för framtiden den stora faran som nu finns i en situation då ljusen börjar tändas.

Så länge man kan ha sansade samtal i olika frågor inom ramen för riksdagens utskott är det väl bra. Och leder detta till att vi får en gynnsammare ekonomisk utveckling är jag inte den som skall beklaga det. Men – det har vi kommit bort från, och vi skall inte diskutera retroaktivt det som hände i våras – att rösta igenom socialdemokratisk ekonomisk politik är inte bra för landet.

Sedan går jag helt kort tillbaka till flyktingpolitiken. Jag är glad om också den diskussionen kan föras i ett något sansat tonläge. Ian Wachtmeister säger att Ny demokrati lägger upp sin politik när det krävs, så att säga. Ni är "just in time" – för att använda ett modernt företagsekonomiskt begrepp, som säkert finns i Ian Wachtmeisters värld.

Okej, ni satte in annonser och sade: Ny demokrati vill ha visumfred för dem som kommer från Bosnien. Men de annonserna sattes in när den bosniska krisen började bli som värst. Jag vill inte påstå att det var en bidragande orsak, för det var det inte – de som kom hit från Bosnien kom, som jag sade tidigare, därför att de fördrevs av serbiska bomber – men visumfriheten stod också ni för.

Vad vi än tycker om det har vi en moralisk skyldighet att nu ta hand om dem som har kommit hit. Vi försöker ta hand om oerhört många. Sverige har gjort mer än de flesta länder nere i närområdet. Beträffande dem som har kommit hit, också då Ny demokrati annonserade om visumfrihet, har alla företrädare för alla partier i denna kammare en moralisk och medmänsklig skyldighet att se till att dessa människor – så länge den enda möjligheten till ett anständigt liv för dem är att de får stanna i vårt land – också får stanna här och att de får ett anständigt liv. Det är svårt i tider av besparingar och arbetslöshet, som inte minst drabbar dem, men vi har alla en skyldighet att hjälpa till.

Jag skulle gärna se att även företrädare för Ny demokrati då och då gör det lilla enkla uttalandet: Vi är med på den enkla medmänskligheten.

Sedan kan ni ha vilka synpunkter ni vill i övrigt på flyktingpolitiken. Det är fullt legitimt.

(Applåder)

Anf. 71 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Vi driver inte socialdemokratisk politik. Vi driver nydemokratisk politik. Dessa båda typer av politik är så pass olika att Ingvar Carlsson inte ens vill tala med oss.

Vi är ärliga. Vi kör med väldigt raka puckar. Vi talar om i förväg precis hur vi resonerar och vad vi kommer att göra. Vi har inte glömt, herr statsminister och herr talman – jag nämner båda på en gång – det som hände i våras, därför att det var ett indignationsnummer som Carl Bildt lyckades med. Där emot har vi avslöjat det efteråt, för vi tycker att det var oärligt.

Jag skall säga några ord vad gäller uppehållstillstånd, visum etc. Vi vill hjälpa människor mycket mera än ni andra vill. Vi vill göra det på ett sådant sätt att man får hundra gånger mer för pengarna – dvs. man kan hjälpa hundra gånger fler människor.

Sedan en sak vad gäller uppehållstillstånd: Vad är det som säger att man skall ha permanenta uppehållstillstånd? Vad är det som säger att ett sådant beslut skall fattas när riksdagen inte är samlad? Varför skall vi göra detta permanent när alla andra gör det tillfälligt? Varför skall vi inte i stället hjälpa människor tillbaka till den plats som de kom från?

Till sist vill jag säga några ord om det här med moral osv. Jag är nog väldigt trött på väldigt många saker, och jag är faktiskt väldigt trött på att höra att vi inte skulle vara tillräckligt moraliska för den här samlingen. Jag kan lova er – det anser jag själv – att jag kommer på absolut toppplats i det här gänget vad gäller moral. Sedan kommer man och säger att vi inte är goda nog. Bara för att vi inte är dumma skulle vi inte vara goda.

Vi försöker hushålla med människors pengar. Allihop i denna kammare är vi satta att hushålla med svenska människors pengar. Vill vi hjälpa andra människor, skall vi hjälpa dem så effektivt och bra som möjligt. Då är vi goda. Var så goda och kom ihåg det! God jul!

Anf. 72 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! God eller inte – det är i alla fall inget fel på självförtroendet hos den föregående talaren.

Jag har inga presenter alls med mig. Jag har alltså varken slipsar, jultomtar eller klubbor med mig. Däremot har jag med mig julhälsningar från de människor som framför allt regeringens representanter inte vågar möta. Det gäller människor som ni inte vågade möta i onsdags, som ni inte har vågat möta vid tidigare uppvaktningar utanför Riksdagshuset eller som ni inte vågar möta på arbetslöshetskaféer, i skolor och på träffpunkter av olika slag ute i landet.

Jag har en hälsning från Willy Jonsson. Han är 60 år och är arbetslös. Han har följande att säga till regeringen: Slopa den nuvarande politiken! Den är helt vansinnig. Snart får 600 000 gå till "socialen" när de blir utförsäkrade.

Jag har också en hälsning från en skådespelerska, som demonstrerade här utanför i onsdags. Hon säger: Försök att känna efter hur det känns för dem som har små omständigheter, även om det är svårt. Ni skulle i alla fall kunna försöka.

Vidare har jag en hälsning från en 23-årig arbetslös kille, som är byggnadsarbetare men som har gått arbetslös i ett år. Han säger: Det har gått för långt.

Det viktigaste för oss byggnadsarbetare är att vi får jobb. Som det verkar nu går det bara nerför. Fler och fler verkar bli arbetslösa.

Sedan har jag en hälsning från Tomas Wedin. Han är 34 år och är periodvis arbetslös. Tomas Wedin har rest ända från Kramfors för att komma hit, och han säger: Ta pengarna där de finns – hos aktieägare och liknande! Nu slår regeringen bara mot dem som har de minsta marginalerna. Det är den viktigaste ändringen. Folk är inte skuld till det som har drabbat Sverige. De får inte minska konsumtionen nu. Tvärtom måste köpkraften öka om vi skall få snurr på hjulen. Sverige har tidigare varit ett föredöme utomlands. Nu har bilden försämrats när tryggheten har gröpts ur. De vet väl att de snart skall åka – regeringen alltså – så nu passar de på.

Nu gäller det en hälsning från en 42-årig kvinna från Malmberget. Hon jobbar inom hemtjänsten och har en sjuk man och ett minderårigt barn hemma. Den här kvinnan säger: Bildt trampar ner på sjuka, gamla och barnfamiljer. För unga arbetslösa blir det katastrof i dag när de tvingas gå till socialen och inte får göra rätt för sig, som jag fick när jag var ung. Tycker Carl Bildt att det är rätt att göra så mot ungdomen?

Ingemar Liljefors, 50 år, är arbetslös fabriksarbetare. Han säger så här: Det är bara att avgå. Återställ a-kassan, dela på jobben! Det är det som är lösningen, men regeringen lyssnar inte. Man känner sig maktlös.

Läraryrket här i Stockholm redogör i sin hälsning för följande fakta i målet – apropå allt tal om Europas bästa skola: En ettåring kommer att få tillbringa sin dag i 17-barnsgrupper med två personal. En fyraåring kommer att få tillbringa sin dag i 20-barnsgrupper med två personal. Daghemsmatens kvalitet försämras kraftigt. Invandrarbarn på förskolor berövas hemspråksundervisning. Sexåringarnas skolförberedelse blir en halvmesyri i stora grupper. Fritidshemmen blir barnparkering. Undervisningen för grundskoleeleverna försämras. Stockholms kommun är den kommun i Sverige som satsar minst på skolan. Antalet lärarledda lektioner på gymnasiet minskar. Låt inte politikerna lämna barnen och ungdomarna i sticket!

Men det är just vad ni gör. Naturligtvis är det beklagligt – för att använda ett milt ord.

Många människor är djupt oroad, och jag tror att de inte alls känner igen sig i de deklarationer som förekommit här i dag och som handlar om ljuset i tunneln, ljus som tänds osv.

Tyvärr är det så, att ju svårare problemen verkar bli omkring oss, desto ytligare blir politiken och desto större retoriken. Jag tycker att det är en mycket olycklig utveckling. Jag är mycket oroad över det faktum att så många människor i dag känner ett sådant avstånd till politiken, att så många människor i dag inte ser att politiken är ett redskap för förändringar som man vill göra, utan i stället säger: Jag vill inte beblanda mig med politiken. Det är inte det som är lösningen. Politikerna talar inte om det som är min vardag. De talar inte om det som är min verklighet, det som är mina problem. De lyssnar inte, de hör inte, de ser inte.

Det handlar ju om demokratin och hur vi har det i vårt samhälle. Det handlar om moralen, den samhällsmoral som har utvecklats under 80-talet, med pampvälde, med fallskärmsavtal, med jättelika vinster för ett fåtal och

med en mycket besvärande verklighet för ett flertal. Detta har gröpt ur människors tilltro även till de demokratiska institutionerna i Sverige.

Tyvärr har också det här pampväldet drabbat arbetarrörelsens organisationer och företag. Det tror jag många kände som att det var den sista kniven som stacks in i ryggen. Inte ens på fackföreningens pampar, inte ens på arbetarrörelsens företag och organisationer kan man lita. Då infinner sig naturligtvis frågan: Vem kan man lita på?

Jag tycker att vi som har valt politiken som ett verktyg och som ett forum för att försöka skapa en tillvaro som är dräglig för oss har ett stort ansvar, även om vi har olika utgångspunkter. Det har vi. Vi tjänar olika intressen. Jag tycker att det är ärligt att säga det. Annars skulle vi inte ha olika politiska partier. Om vi hade parollen "allt gott åt alla genast" som någonting som enade oss skulle vi inte stå här och diskutera med varandra. Vi företräder olika intressen.

Den borgerliga regeringen företräder de ekonomiskt starka intressena. Arbetarrörelsens partier, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna, företräder inte de ekonomiskt starkas intressen. För de svaga i samhället är det politiken som är redskapet. Därför är det viktigt att hålla politiken högt och låta den stå över den typ av bedrägeriekonomi och marknadens marodörer som fick härja fritt under 80-talet. Men jag tycker att även ni som företräder de ekonomiskt starkas intressen måste vinnlägga er om att göra politiken till något hedervärt.

Jag tycker att det talas alldeles för litet om framtiden i den här kammaren. Jag tycker att det har varit så under den här debatten. Det är ofta ett mycket tillbakablickande samtal som förs här, om vem som gjorde vad i hemliga överläggningar, vem som har ansvar för vad, att man egentligen har ärvt allt dåligt av sina företrädare, och det kan man inte göra något åt.

Den populism som Vänsterpartiet ofta blir anklagat för skall jag mycket kort redogöra för. Man anklagar oss nämligen för att vår politik är populistisk. Jag hävdar att den är framtidsinriktad. Vi säger att den viktigaste frågan i Sverige i dag är arbetslösheten. Vi måste göra något åt arbetslösheten om vi skall komma till rätta med Sveriges ekonomi och om vi skall få ned budgetunderskottet. Men vi måste göra något åt det på ett sådant sätt att vi inte försvårar för kommande generationer, så att vi inte tär på en hållbar utveckling.

Vi har några mycket konkreta och bra framtidsinriktade förslag. Det handlar om sex timmars arbetsdag, utifrån självklarheten att det är bättre att fler jobbar sex timmar än att få jobbar åtta, och dessutom övertid, och att resten skall gå på bidrag. Jag förstår inte varför ni i de andra politiska partierna är så ovilliga att diskutera denna framtidsinriktade reform som skulle innebära ett bättre liv för så många.

Vi tycker att frågan om en hållbar utveckling är en nödvändig fråga att befatta sig med oavsett konjunkturläge. Miljöfrågorna är inte konjunkturansgade. De får inte bli det. Därför måste den ekonomiska politik som råder bot på arbetslösheten också kopplas ihop med miljöpolitiken. Det låter sig väl göras, eftersom den miljöomställning som är nödvändig också kommer att ge fler jobb.

Vi säger att de nya jobben också måste få finnas ute i kommunerna. Det

är vård, det är omsorg, det är kultur, det är utbildning som vi skall satsa på. Det är det som gör människor rustade att gå in i den nya tid som vi nu går in i. Det är inte i de gamla industrierna som de nya jobben kommer att skapas. Det är inom information, kommunikation, vård och omsorg.

Vi säger att det är nödvändigt att stärka kvinnors makt och inflytande på samhällslivets alla områden. Jag tycker att den här partiledardebatten har vittnat om just nödvändigheten av det. Det finns annars en tendens att man fjärrar sig från den verklighet som faktiskt handlar om livet.

Jag har som sagt var ingen present till er. Men jag skulle vilja uppmana er alla, nu när vi går till juledighet, att använda tiden till att läsa en del. Jag har ett förslag på mycket bra läsning. Det är sagan om Karl Bertil Jonssons julafton. Jag tror att ni kanske vet vem den är skriven av. Nej? Den är skriven av Tage Danielsson. Sagan om Karl Bertil Jonsson handlar om Karl Bertil Jonsson, 14 år, som arbetar på Posten och som inser att det finns en glädje i att ge. Han inser att devisen att ta från de rika och ge till de fattiga är något mycket hedervärt och något att tänka på. Jag skulle önska att ni läser den sagan. Den brukar komma på TV också i juletid. Jag rekommenderar både läsande och tittande och ber att få önska samtliga god jul!

(Applåder)

Partiledardebatten var härmed avslutad.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1993/94:99 till skatteutskottet
1993/94:113–115 och 118 till konstitutionsutskottet
1993/94:120 till utrikesutskottet
1993/94:121 till socialutskottet

Förslag
1993/94:RR4 till näringsutskottet

3 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Trafikutskottets betänkande
1993/94:TU11 Postlag och en förändrad verksamhetsform för Postverket,
m.m.

Prot. 1993/94:46
17 december 1993

4 § Kammaren åtskildes kl. 14.06.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 1 § anf. 36 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 59 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1993/94:46
17 december 1993

Fredagen den 17 december

1 § Partiledardebatt	1
Ingvar Carlsson (s)	
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Ian Wachtmeister (nyd)	
Gudrun Schyman (v)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
Talmannen (erinran till åhörarna)	
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	73
3 § Bordläggning	73

